

Interviu cu
MIRCEA
NEDELCIU

SUPLIMENT
Tîrgul de carte
Gaudeamus
GRATUIT

ILIE ȘERBĂNESCU
SACUL GOL

pag.
5

Se împlinesc în curind nouă ani de la căderea comunismului și au trecut deja doi de cînd mulți dintre noi au crezut că prin alegerea lui Emil Constantinescu România are în sfîrșit un președinte care ne va despărți de trecut. Asemeni climatului de victorie de la începutul lui ianuarie '90, debutul administrației Constantinescu a fost, și el, plin de speranțe. Apoi, lucru curios pentru un regim atît de tînăr, au început să fie vizibile stagnările și reveniri. Dacă lichidarea speranțelor în regimul Iliescu s-a făcut prin violența mineradelor, pierderea speranțelor în administrația Constantinescu s-a produs lent, prin înămolirea în mediocritate și apatie. A trebuit să descoperim, uimiți, că politica profesorului universitar nu reușește să fie mai bună decît politica fostului activist de partid. Dacă lui Ion Iliescu i s-a putut reproșa *voința malignă* de a lăsa țara pe macazul greșit al socialismului, lui Emil Constantinescu i se poate reproșa *incoerența voinței*: actualul președinte al României fie nu pare convins că anumite lucruri trebuie obligatoriu schimbate (funcțiile Statului, raportul cu moștenirea Securității, regimul proprietății etc.), fie, pur și simplu, nu le poate schimba. Este ca și cînd ghemul de ineficiență, venalitate și prostie din care e alcătuită administrația românească poate face de ris atît impotența cinstită, cit și potența vicioasă. Față cu *realitatea* acestor neîmpliniri, președintelui i se poate reproșa că se îmbată cu vorbe, că se lasă furat de retorica gesturilor pompoase și că se simte mai în largul lui printre șefii de state, care primesc în mijlocul lor pe *oricine* are însărcinări oficiale, decît printre cei care l-au votat, și care *anume* pe el l-au votat, pentru a le aduce schimbarea. Capacitatea de a judeca adecvat îi este vizibil afectată de contrarietățile *afective* de care se lasă stăpînit: vede în presă un dușman, deși print presă s-a ridicat; în critici săi diagnosticează perversitate, deși aceștia i-au furnizat substanța mesajului său, atunci cînd critica lor a

Parlamentarul
român și
funcționarul
public european

MIRELLA
HAGIOPOL pag.
10

pag.
11 VICTOR
BÂRSAN

VICTOR
CIORBEA

Ieșirea
din criză
în variantă
creștin-
democrată

pag.
3

fost îndreptată împotriva regimului Iliescu; în fine, face greșeala de a le refuza adversarilor săi politici statutul de *partener politic*, deși el însuși a fost în trecut umilit și refuzat, iar viitorul său (ca și al nostru) depinde în mod clar de ameliorarea climatului moral al clasei noastre politice. Mai înclinat să-și facă o curte de vasali decît un cabinet de lucru, Emil Constantinescu a eșuat lamentabil în încercarea de a furniza noii administrații cei 15.000 de specialiști promiși în campania electorală. Prea mic pentru planurile strategice de lider regional, la care îi place să viseze, el este în același timp și prea inegal și prea *politician* pentru duritățile unui regim de

regim politic constă în întărirea tipului de stat pe care îl are la dispoziție. Or, statul pe care jură toți cei care ajung la putere în România (cu satisfacția că îl pot folosi după plac) este un corp monstruos de atribuții contradictorii și abnorme, care, datorită întinderii lor nefrești, nu permit nici realizarea prosperității, nici a reformei care ar fi putut conduce la ea. Un Stat care, atunci cînd *funcționează*, nu poate genera decît corupția, birocrația, mizeria și aroganța cu care ne-au obișnuit regimul Iliescu și în care, lipsită de simțul alternanței, administrația succesoare ne menține. Că anume *funcțiile* acestui tip monstruos de stat trebuie schimbate, nu cei care sunt cocoțați în virful lui, este lucrul pe care administrația Constantinescu pare a nu-l fi priceput *deloc*.

Deși a venit la putere pe o platformă care avea ca premisă clară lichidarea *morală* a moștenirii fostelor regimuri nefaste (comunist și Iliescu), administrația Constantinescu a avut, față de moștenirea și urmașii fostei Securități, atitudinea standard a regimului pe care a pretins că îl înlocuiește: toleranță față de mașinațiunile subterane, speculare în beneficiu politic a informațiilor confidentiale, întrebuintare a elementelor de șantaj cuprinse în dosarele Securității în scopul dobîndirii unei puteri mai mari, mai cuprinzătoare, mai depline. Că această putere, prin natura ei, nu face decît să întărească tarele unei societăți deja corupte și să sporească dezesperant toxinele pe care existența surselor oculte de putere le secretă continuu, substituind cu cinism spațiului public *spiritul sordid al subteranei*, nu a părut să fie un motiv de îngrijorare pentru oamenii noii administrații. Căzuți în patima puterii (și în neputințele ei) ca alții în pofta după plăceri deșechuate, oamenii pentru care toată opoziția intelectuală a luptat timp de șase ani au reușit, în doar doi, să spulbere orice iluzie că România ar putea fi salvată *prin ei*.

H.-R. PATAPIEVICI

Hainele cele noi ale președintelui

salvare economică a României. Or, cum România își poate regăsi mijloacele de a se impune regional numai redevenind semnificativă din punct de vedere economic, calea aleasă de președintele Constantinescu pentru a-și satisface aspirațiile de lider regional este greșită. Știe oricine că vanitățile unui lider politic constituie motorul succesului său, *numai* dacă acesta are geniul de a-și lua vanitățile drept motor și nu drept combustibil. Pînă în prezent, președintele Constantinescu s-a sprijinit pe vanități pentru a-și hrăni iluziile și pe iluzii pentru a și le justifica, ceea ce a fost o eroare. Ca și predecesorii săi, președintele Constantinescu a crezut că vigoarea unui

Dacă îmi permit să vă scriu aceste câteva rânduri, este ca să vă felicit pentru revista dumneavoastră care îmi aduce alături bucurie, de fiecare dată când o primesc!

Doamnă Adameșteanu, vă rog să felicități pe doamna Rodica Palade pentru paginile realizate cu interviu doamnei Doina Cornea (pentru care am o mare, mare admirație), în ceea ce privește sosirea la aeroport a MS Regele Mihai I, și gonirea M Sale de către Ilescu. Și generația mea l-a iubit pe Regele Mihai I mi aduce aminte de o mică mașină electrică, care se plimba pe șoseaua Kiseleff, condusă de MS Regele Mihai. Avea abia cinci ani (eu aveam 10 ani).

Am avut atunci marea cinste să-l cunosc. Desigur, M Sa nu-și mai amintește. Prea mulți ani au trecut de atunci!

Dragă doamnă Adameșteanu, dacă aveți ocazia să-l vedeți pe Alecu Paleologu, spuneți-i multe lucruri bune din partea lui Pterol Zapisescu. Îl cunosc de când avea 8-9 ani. Când a fost numit ambasador la Paris, l-am văzut la ambasadă. Când a fost obligat să fugă, am telefonat și am vorbit cu soția sa. l-am spus să-mi telefoneze, căci voiam să-i spun să vină la mine, cu soția și fiul său. Cum locuiesc la 60 km de Paris, ar fi fost bine ascuns. Nu mi-a telefonat! Ar fi putut sta la mine oricât de mult! Fără probleme de nici un fel! Am încercat să dau de el, dar nu am reușit. Mi-ă părut tare rău!

Se poate ca, în vara viitoare, să vin în țară, la Mangalia, pentru o cură de „întinerire” cu gerovital, al doamnei Aslan (pe care am cunoscut-o).

Poate voi putea să vin la București, pentru 2-3 zile.

Voi avea, poate, plăcerea și cinstea să vă întâlnesc pe dumneavoastră și pe doamna Rodica Palade și, poate, pe Alecu Paleologu.

Acum, vă las, v-am răpit prea mult timp, vă rog să primiți toată considerația mea, multă sănătate și succes, un an nou plin de reușită și ferice.

„La mulți ani” și, poate, pe curînd.

Petre Zapisescu
Mantes-la-Ville, 5 noiembrie 1998

Știind că revista 22 nu încurajează polemicele dintre cititori și că, mai ales, redacția nu împărtășește întotdeauna opiniile acestora, publicate în paginile sale, îmi place să cred că dreptul la replică este respectat.

În acest sens, cu acest drept la replică, răspund domnului Giurchescu, care a publicat de curînd un articol larg (2 pagini) asupra Exilului-Diasporei-Refugiului românesc.

Fiecare dintre noi, cei din exil, am trăit propriile experiențe: rar sînt cei care l-au parcurs ca peștele în apă. Cei mai mulți au trăit o experiență tragicomică. Nimeni nu a ieșit indem.

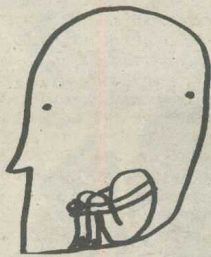
Exilul este „o mare aventură”, o experiență de viață unică, care m-a întărit, care m-a învățat ceea ce este competiția, imaginația. Am înghițit umilințe și n-am uitat să stau totuși dreaptă. Am ris, cînd, de fapt ochii-mi erau în lacrimi și numai eu știu de cite ori... nu-mi venea să urlu. Exilul este durere, multă durere.

Îmi cer scuze domnului Giurchescu că stilul meu epistolar nu este la nivelul cunoștințelor domniei sale; nu am o formă literară. Răspund pe scurt.

1. Spre deosebire de mulți români și de domnul Lucian Giurchescu, eu, personal, am știut, am intuit dintru început că fîgind din România aleg un drum fără întoarcere. Aceasta aproape de experiența domniei sale - tristă - pe care a făcut-o întorcîndu-se în țară după 1989. N-am visat nicodată în cei optsprezece ani de exil „să mă întorc acasă”. Acasă nu mai există. Ceva s-a rupt ireversibil și chiar cînd am revenit în România, în vizită, după cincisprezece ani, „acasă” nu am mai găsit. Mărturi-

sesc că în acești ani am visat această reîntoarcere. Mi-a fost teribil de dor, dar „acasă” nu mai aveam. După trei vacanțe în țară unde, ghinion - am avut numai peripecii triste, mă simt acasă în Elveția. Am avut însă nu o dată coșmarul că mă reintorc în țară și nu mi sa pot ieși, *visul refugiatului*.

2. Nu. Nu mă înșel deloc, domnule Giurchescu, cînd afirm că sîrșești prin a da dreptate autorităților occidentale, aproape de vize! Este însă o neînțelegere. În contextul articolului meu, ce vreau eu să spun este că îi înțeleg, căci nu o dată am întîlnit pe străzile din Zürich cerșetori cu bilețele (scrise în germană) precum că sînt azilanți, au patru copii și n-au cu ce să-și plătească hotelul... La Paris, la München, la Viena și Budapesta asemenea scene sînt la fel de frecvente și rușinoase. Presupun

că chestia cu mîncatul lebedelor la Viena de către români are un simbur de adevăr. Între noi fie vorba, după anii de „tacîmuri” și alimentația ascetică la care ne-a supus domnul profesor doctor Mincu și regimul ceaușist, nici nu-i de mirare.

Am o prietenă, în cantonul Zug, care este chemată din cînd în cînd ca translatora la poliție pentru infractorii de origine română. Ceea ce relatează această doamnă este surreal. Ca să nu mai vorbim de poziția delicată pe care o are: româncă de suflet, elvețiană ca cetățean.

În acest sens spun că dau dreptate autorităților occidentale care au strîns surubul la vize: plătesc oamenii nevinovați întotdeauna.

Din anii '80, de cînd sînt în Elveția, am invitat în fiecare an două-trei persoane, prieteni și neprieteni, să-și petreacă vacanța în Elveția. Unii vin și nevînvați.

Ei bine, domnule Giurchescu, imaginați-vă că una dintre aceste persoane căreia îi ofer ospitalitate, prieten fiindu-mi, ar fi un fost securist. Un turnător care mi-a aranjat dosarul. Bine nu mi-ar cădea că, de oameni sîntem și iertarea propovăduită de biserica creștină are limitele ei. Închei mărturisindu-vă că eu una iubesc adevărul, nu ca Revel. Este însă perfect adevărat că depinde din ce unghi îl privești și bineînțeles cum... cade lumina. Sînt însă unele adevăruri mai adevărate.

Gabriela Baicu Cerkez
Washington, 30 octombrie 1998

Vă transmitem toată admirația noastră față de GDS și față de revista 22, mai ales acum cînd au luat poziție față de colomniile adresate lui Andrei Pleșu.

Ne mirăm și sîntem revoltăți că instituțiile abilitate și în primul rînd Guvernul nu au ripostat imediat, cum ar fi fost normal.

Ne mîngiem cu gîndul că minunata floare a intelectualității noastre nu a tăcut, a făcut dovada curajului ei și a ripostat prin *Scrisoarea de solidaritate*, pe care dumneavoastră ați și publicat-o. Este mai mare decît regretabil că ea nu apare în ziarele cu mare tiraj și nici la posturile TV.

Cu deosebită considerație,

Lucia și Mircea Georgescu,
profesori pensionari

București, 4 noiembrie
1998
Stimate domnule
Horia-Roman Patapievic,

Citesc cu aviditate articolele dumneavoastră, deși de cele mai multe ori pătesc ca fîca mea, care, pe cînd era elevă în clasa a VII-a, după ce a citit *Secretul doctorului Hönigberger*, mi-a mărturisit: „Măi, tată, mi-a plăcut, deși n-am înțeles nimic”.

Urmare a citirii articolului dumneavoastră *Minorități imperiale* și a opiniei domnului Gabriel Szunder (22nr. 42/1998) și pentru a întări că... n-am înțeles nimic, vă relatez următoarele:

1. Pe vremea cînd eram elev în clasa a II-a la actualul *Liceu German din Sibiu* (1956), de cite ori mi se întîmpla a mă apropia de doi colegi de clasă, sași, care vorbeau săsește între ei și știau că eu nu înțeleg săsească, imediat ce mă observau, treceau pe germană, ca să înțeleg și eu.

2. Anul următor, la actualul *Liceu „Emanuil Gojdu”* din Oradea, de cele mai multe ori, cînd se întîmpla să stau de vorbă cu un coleg de clasă, ungar (sau evreu - evreii toți vorbeau ungurește în Oradea, de ce oare?), evident vorbind românește, și se apropia de noi un alt coleg de clasă ungar, care și acesta știa că nu știu ungurește, cei doi colegi ai mei treceau pe maghiară.

Cu respect,

Ioan Sorin Borcia
București, 26 oct. 1998

Stimate domnule primar general,

Decretul de interzicere a *Bisericii Române Unite cu Roma, Greco-Catolică*, emis de guvernul Groza (358/01.12.1948) prevedea la art. 2 confiscarea de către stat a întregii averi mobile și imobile a acestuia, cu excepția expresă a bunurilor fostelor parohii, considerate ca fiind intrate în patrimoniul *Bisericii Ortodoxe Române* ca urmare a „revenirii” acestora la cultul ortodox (nu comentăm cum s-a făcut acest lucru).

În orașul București (și numai pe teritoriul acestuia) au fost confiscate cu această ocazie următoarele bunuri:

- 1. Construcții teren agricol și livadă în suprafața de 35.000 mp. în Prolungirea Ferentari nr. 98, sector 4 (pe acest teren s-au construit blocuri de locuințe și o școală).

- 2. Imobil situat în str. Știrbei Vodă nr. 138, sector 1 (în locul lui s-au construit blocuri de locuințe).

- 3. Imobil construit la intersecția str. Avrig cu Vaselor, sector 2 (în locul bisericii construite parțial s-au construit un hidrofor și o centrală termică).

- 4. Garaj și curte situate în str.

Elena Cuza nr. 30-32 (în patrimoniul SC Bereni SA).

- 5. Imobil cu trei etaje (*Fundația Băleanu*) pe str. Xenopol nr. 15 (închiriat de primărie *Ambasadei Italiei*).

Guvernul Stoiljan a emis *Hotărîrea nr. 466* din 19 august 1992 privind aprobarea propunerilor *Comisiei Centrale* pentru inventarierea bunurilor proprietatea statului, foste proprietăți ale *Bisericii Române Unite cu Roma (Greco-Catolică)* și predarea acestora către *Biserica Română Unită cu Roma (Greco-Catolică)* în a cărei anexă, la pozițiile 77-80, figurau bunurile enumerate de noi la punctele 1-4. *Hotărîrea* a fost publicată în *Monitorul Oficial al României*, partea I, an IV, nr. 227 din 14 septembrie 1992.

Conform art. 3 din *Hotărîre*, „*pină la predarea efectivă a imobilelor, actualii deținători vor avea calitatea de chiriși în condițiile legii*”.

Avînd în vedere că bunurile de la pozițiile 1-3 nu mai puteau fi retrocedate, *Primăria Municipiului București* urma să dea în compensație alte terenuri din patrimoniul propriu. Prima cerere de restituire *Vicarului de București* a înregistrat-o la *Primăria Capitalei* la 3 aprilie 1993 sub nr. 4072 (la *Direcția Urbanizare și Administrarea Teritoriului*). A urmat o serie întreagă de reveniri, toate fără nici un efect. La *Primăria Capitalei*, pentru *Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică*, nu se aplică legea.

Am sperat ca, odată cu instalarea la *Primărie* a unui reprezentant al Convenției, membru PNȚCD, lucrurile să se schimbe și că *Biserica lui Iuliu Maniu* și a lui *Corneliu Coposu* se va bucura de atenția cuvenită. Nu s-a întîmplat așa. Nu mi s-a restituit în continuare nimic. Ba mai mult, la solicitarea noastră de a ni se atribui un loc pentru construirea unei biserici s-a întîmplat ca membrii *Consiliului* să ne refuze aceasta și să-și permită, în prezența vicarului *Mitropoliei Blajului*, pr. Cristian Sabău, și a protopopului de București, pr. Vasile Mare, să numească biserica noastră „sectă” și să ne recomande să plecăm în Ardeal și să ne construim lăcașuri de cult acolo, nu aici. Stupefiant!

Stimate domnule primar general, domniei voastre îi revine obligația de a veghea ca la *Primăria Capitalei* legea să fie respectată. Nu vă cerem decît acest lucru. Să se respecte *Hotărîrea de Guvern nr. 466/1992* și *Primăria* să ne restituie ceea ce ne aparține.

Vă mulțumim pentru sprijin și bunul Dumnezeu să ne ajute!

Cu deosebit respect,

Dr. ing. Laurențiu Horia Moisin
Președinte AGRU
București, 29 septembrie 1998

PREȚURILE ABONAMENTELOR INTERNE

Și în continuare, abonamentele pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, foști deținuți politici și veterani de război asigură o reducere de 50% față de prețul de vinzare per exemplar:

- Numai 13.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție
- Numai 17.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Libertés

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea,

cu reducere:

- 17.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție (35%)
- 21.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (20%)

Cei interesați sînt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare, pe adresa: **Revista „22”, cont 45103532 BCR Sucursala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București, Adevîrînte (talon de pensie, adevîrînte școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.**

MĂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

VICTOR CIORBEA

PNȚCD și reabilitarea schimbării

Între 19 și 21 noiembrie, Clubul Creștin-Democrat și Fundația „Konrad Adenauer” au organizat la Satu Mare seminarul *Identitate creștin-democrată și soluții politice moderne – posibile răspunsuri într-un timp al crizei*. Au participat numeroase personalități ale PNȚCD: miniștrii (Alexandru Herlea, Gavril Dejeu și Constantin Dudu Ionescu), vicepreședinții (Victor Ciorbea, Remus Opris, Vasile Lupu, Ion Rațiu, Nicolae Ionescu-Galbeni), peste 40 de parlamentari, președinți de filiale județene și prefecti. Au fost prezenți și doi foști miniștri în guvernul Ciorbea, Ilie Șerbănescu și Valentin Ionescu (care au susținut conferințe pe marginea situației economice a țării), lideri ai *Alianței Civice* (Ana Blandiana și Romulus Rusan).

Nici primul-ministru, Radu Vasile, nici președintele partidului, Ion Diaconescu nu au participat, deși au fost invitați.

Seminarul s-a dorit o analiză lucidă a situației din partid pe fondul pierderii de popularitate provocată de grava criză economică și instituțională prin care trece România. Participanții au cerut clarificarea relațiilor cu partenerii de guvernare, adoptarea unui nou statut și convocarea de urgență a unui Congres extraordinar. Prezentăm în continuare fragmente din conferința vicepreședintelui PNȚCD, Victor Ciorbea, susținută pe 20 noiembrie la Satu Mare și intitulată *PNȚCD și reabilitarea schimbării*.

Precizări preliminare

Țin să precizez, de la bun început, că demersul actual nu are la origine rațiuni de ordin personal. Fac această primă precizare pentru că excesiva sau obsesiva personalizare a demersului politic din viața românească și receptarea lui ca atare constituie o perspectivă contraproductivă, de natură să atribuie inițiativelor mobilul conflictuale.

Motivul real al demersului de față îl constituie situația critică în care se află țara noastră, situație unanim recunoscută și care ar trebui să ne preocupe pe toți, pentru a-i găsi împreună o rezolvare, mai presus de divergențe și de penibile resentimente personale.

Asemenea resentimente mi-au fost sistematic atribuite, ori de câte ori am formulat o opinie critică, începând cu analiza *PNȚCD, la răscruce*, prezentată în cadrul seminarului *PNȚCD, în pragul mileniului III*, pe care partidul nostru l-a organizat în vară. E foarte comod ca evaluările critice să fie reduse la derizoriu, prin considerația că ele ar fi simple manifestări de „revanșă resentimentară”. Numai că, din păcate, asemenea abordări nu folosesc nimănui și nu rezolvă nimic fiindcă, oricât am respinge opiniile critice, situația țării rămâne critică. Iar dacă ne mulțumim doar să punem acest diagnostic sumbru, fără să-i precizăm cauzele și să-i căutăm soluțiile, iarăși nu rezolvăm nimic. Cu atât mai mult cu cât simțem la guvernare.

De asemenea, tentația de a da vina în exclusivitate pe partenerii de coaliție este contraproductivă și riscă să ne descalifice în ochii opiniei publice. Ca forță politică responsabilă, se cuvine să identificăm în primul rând deficiențele din cadrul propriului partid, deficiențe care au favorizat diminuarea ponderii noastre la guvernare și campania de discreditare concertată a PNȚCD, mai ales din zona aliaților politici, mai mult sau mai puțin conjuncturali. Sint deficiențe pe care le-am semnalat încă din vară, în analiza *PNȚCD, la răscruce*, analiză care, din păcate, a fost răstălmăcită mai ales de către unii colegi de partid (...)

Demersul meu a fost tratat ca un „reflex de frustrare” și, poate de aceea, a rămas fără urmări. Mai grav este că avertismentele pe care m-am simțit obligat să le formulez – pentru că ele se refereau la un posibil curs descendent al țării – s-au confirmat.

Ar fi fost ideal ca acum să pot face un bilanț pozitiv al guvernării instalate în ideea de a pune capăt crizei politice și a continua fără obstacole aplicarea programului de reformă! În acest scop și cu

această finalitate, de altfel, am prezentat, în iunie, analiza *PNȚCD, la răscruce*, punând accentul pe erorile mele ca prim-ministru și ale partidului nostru ca principală forță guvernamentală. Pentru ca succesul meu și toți colegii noștri din partid și din noua echipă ministerială să nu repete greșelile semnificate, să le evite și să-și canalizeze energia pe continuarea reformelor care situaseră țara noastră la cota încrederii și susținerii internaționale.

N-a fost, însă, așa. Nu s-a produs fireasca predate de ștafetă la guvernare în cadrul partidului nostru. S-a produs, în schimb, o discontinuitate aproape

pină la ruptură. În PNȚCD s-a instalat suspiciunea, generând o stare de adversitate. S-au delimitat, în mod absurd, două tabere, polarizându-i pe foștii guvernanți țărăniști și adepții lor, respectiv, pe actualii guvernanți țărăniști și adepții lor. La mijloc, marea masă de simpli membri, fie uluiți, fie revoltăți de acest nedeclarat „război rece” intern, fără orizont, profund nociv pentru partid și, mai ales, pentru guvernarea țării. O asemenea stare de fapt a expus PNȚCD unei campanii de discreditare progresivă, atât din partea Opoziției, cât și a aliaților ocupați de supremația în coaliție, mai mult decît de guvernare. Toată lumea a început să dea vina pe conflictul surd din partidul nostru, pentru toate neajunsurile țării. Și, să recunoaștem, într-o anumită măsură, pe bună dreptate. În timp ce sîngă se regreuează, în timp ce partenerii din coaliție fac tot posibilul să se consolideze în planul imaginii, noi, cum se spune, „ne mîncăm între noi”. Este ceea ce constată populația, pierzîndu-și pe zi ce trece încrederea în capacitatea noastră de guvernare (...)

Ar fi fost comod și foarte profitabil din punct de vedere politic pentru mine să stau în expectativă, să asist pasiv la evoluția nefastă fără să încerc să previn partidul asupra ei și, apoi, fără să o

supun observațiilor critice. Dar n-ar fi fost moral. De aceea, am făcut ceea ce mi-a dictat conștiința și ceea ce au așteptat de la mine nu puțini colegi de partid, cu riscul de a fi supus unor atacuri și interpretări nedrepte, pînă la deriziune. Repet, acestea n-ar avea importanță, puteam fi scos din circuit ca persoană, mă puteam retrage liniștit, dacă s-ar fi continuat ceea ce guvernarea noastră începuse. Numai că adversitatea revanșardă și, probabil, alte interese obscure i-au făcut pe succesorii guvernării noastre să dezavuzeze și să abandoneze fără nici o analiză tot cursul reformei din anul 1997.

Colegii țărăniști care au refuzat continuitatea cu guvernarea Ciorbea, doar din adversitatea față de persoana mea (condișerîndu-mă „țărănist de circumstanță”), nu și-au dat seama, presupun, că fac jocul unor forțe politice interesate de izolarea țării noastre la periferia lumii civilizate. Cu toate erorile – pe care, de altfel, le-am recunoscut – guvernarea pe care am gestionat-o imprimase țării un curs ascendent, relații normale cu toate organismele financiare internaționale, o apreciere adecvată de către agențiile de rating, un ritm al dezvoltării care ne deschisese porțile integrării euro-atlantice. În 1997, aceasta era o perspectivă certă. Azi pare un vis prea îndepărtat. Nu-mi arog în nici un caz meritele acelor reușite care aparțineau unei echipe guvernamentale. Constat doar că acele reușite au fost irosite (...)

Situația economică

(...) Raportorii europeni semnalează faptul că regimul proprietății nu e reglementat, protejarea proprietății individuale e nesatisfăcătoare și nu există o strategie în domeniul privatizării marilor întreprinderi producătoare de pierdere. Se menționează, printre altele, neajunsurile în funcționarea justiției și în combaterea corupției. Reamintesc, cu acest prilej, că proiectele de legi pentru combaterea corupției și crimei organizate, elaborate și depuse de mult la forul legislativ în timpul guvernării noastre, stau și acum prin sertarele *Parlamentului*, la fel ca legea reformei administrației publice locale (...)

Raportul *Comisiei Europene* semnalează, ca o principală cauză a regresului economic, instabilitatea politică, cu sugestia incompatibilității pînă la nefuncționalitate a coaliției guvernamentale (...)

Situația politică

Sigur că într-o coaliție guvernamentală e nevoie de compromis. Dar de un compromis care să favorizeze interesul național, nu de o țîrguială partizană. Compromisul inteligent și eficient înseamnă cedarea de ambele părți, în favoarea ambelor părți, deci a interesului general. Numai că, în ceea ce privește partidul nostru, noi cedăm mereu fără nici un folos pentru electoratul nostru și, mai ales, pentru țară. Această disponibilitate la cedare a devenit aproape o regulă a PNȚCD. Din această cauză, PD a reușit să blocheze restituirea proprietăților (punct nevralgic pentru România în raportul *Comisiei Europene*), iar *Legea accesului la dosarele Securității* trenează. Să recunoaștem că, din păcate, s-a creat falsa impresie publică privind faptul că tocmai PNȚCD, cel mai fervent susținător al imperativului de conspirații *Securității*, s-ar opune acesteia! Iată cum se riscă să se compromită un proiect național major, cu pierdere

de imagine pentru partidul nostru. Mai grav este că anumite ambiții personale tind să blocheze asanarea morală, iar asupra celor mai demni dintre noi, foștii deținuți politici, planează suspiciuni injuste, în timp ce torționarii jubilează, nedeconșpirați.

Lipsa noastră de solidaritate și de voință politică pentru proiecte majore conduce la slăbiciune. Din această cauză, țărăniștii dau impresia că și-au abandonat identitatea și cu ei se poate face orice. Lipsa de unitate, absența comunicării și organizarea deficitară fac ca PNȚCD să nu aibă puncte de vedere, atitudini clare cu privire la problemele țării, din diferite domenii (...)

Este bine cunoscută aroganța PD care, deși deține pîrgihii economice, acuză PNȚCD de „lipsă de reformă” (...). Acum, ca și la sfîrșitul anului trecut, ei au fixat un termen: 45 de zile. Acest fapt fie că e lăsat fără replică, fie că e tratat „la lîgère”. Niciodată, însă, în forurile noastre interne, noi, țărăniștii, nu ne punem serios problema unei strategii în eventualitatea retragerii PD, deși există precedentul, pe care l-am tratat tot cu lipsă de strategie (...)

În ce privește PNL, sub semnul „mării unificări liberale”, prim-vicepreședintele Valeriu Stoica se grăbește să vorbească despre „schimbarea raportului de forțe din CDR”, „deriva PNȚCD” și „privirea pupitrului de „viora întii” de către PNL. Iar noi parem că am abandonat preocuparea pentru restructurarea Convenției Democratice, a cărei necesitate am semnalat-o încă din vară. Este incredibilă lejeritatea cu care tratăm problema motivării *Alianței Civice* pentru revenirea în CDR, cu toate că alegerile pentru *Primăria Capitalei* ar constitui un suficient semnal de alarmă cu privire la ce înseamnă o campanie electorală fără *Alianța Civică* (...)

Constatăm că, din păcate, UDMR cu toată contribuția sa la reformă, urmărește adesea scopuri minoritare. Lipsa de comunicare cu opinia publică determină PNȚCD să piardă în imagine și din cauza falsei impresii că ar face concesii necuvenite UDMR.

Este generală, de altfel, indiferența noastră de a pune în valoare reușitele pentru țară, faptele remarcabile ale unor miniștri care ne fac cinste, fiindcă, în ciuda situației generale precare, ei găsesc resursele să facă reforme. Semnarea lor i-ar reveni, în mod normal, partidului. Cu o expresie din mass-media, dar și din popor, „PNȚCD hibernează”. În acest timp, alte partide se laudă cu reforme imaginare sau hazardate și dau vina pe noi, exact pentru ceea ce ar trebui să facă și nu fac reprezentanții lor. Iar noi tăcem și încasăm. Cu toate că avem o experiență apropiată în care am tăcut și am pierdut.

Pasivitatea, dezbinarea și lipsa noastră de strategie ating absurdul în momentul în care – în loc să oferim soluții pentru țară ca partid guvernamental – apelăm în grupuri sau individual la președintele țării să... cerem soluții sau să ne pîrim între noi! După care considerăm părerea președintelui drept indicații, pentru ca, apoi, să ne ofensăm că președintele dispune de noi și, după unii, desconsideră partidul care l-a lansat și se orientează spre alte forțe, chiar dacă iluzorii...

Vreau să fiu bine înțeles: doresc ca PNȚCD să sprijine guvernul așa cum de fapt a făcut-o în permanență din aprilie încoace, dar nu în orice condiții și cu orice preț (...)

(Continuare în pagina 4)

PNȚCD la ora adevărului

Un timp al crizei

„Sintem astăzi într-o situație mai rea decât o cincind din 1990 încoace”, a spus vicepreședintele Ion Rațiu în debutul seminarului *Identitatea creștin-democrată și soluții politice moderne*. Doctrina creștin-democrată a partidului s-a pierdut pe drum, „guvernul Ciorbea dădea impresia că merge într-o direcție bună, dar nu mergea (...) iar guvernul Vasile, preocupat de reformă, nu a aplicat politica creștin-democrată”. Ce este de făcut într-o asemenea situație? Trebuie soluții concrete, a afirmat ministrul Alexandru Herlea. În opinia sa, pentru a schimba situația actuală este necesară constituirea unei celule de analiză politică în partid, cum este nevoie de soluții politice moderne. „Partidul nu și-a îndeplinit promisiunile după noiembrie '96, ceea ce l-a transformat într-o mare decepție” (Ioan Boilă). Cauzele? Reaua-credință a partenerilor de guvernare (și în primul rând „duplicitatea și dușmănia PD”), acceptarea de către PNȚCD a șantajului – o dovadă de slăbiciune internă.

Reabilitarea schimbării

Vicepreședintele partidului, fostul prim-ministru Victor Ciorbea, a făcut o analiză lipsită de menajamente a situației țării intitulată *PNȚCD și reabilitarea schimbării*. Încă de la început, el a precizat că demersul său nu este provocat de resentimente personale, care l-au fost atribuite ori de câte ori a încercat să tragă un semnal de alarmă cu privire la dezastrul țării sau și-a manifestat nemulțumirea față de situația din partid. Tendința de a da vina în exclusivitate pe partenerii din coaliție (deși mare parte din vină o poartă aceștia) este contraproductivă și riscă să descalifice partidul în ochii opiniei publice.

Fostul prim-ministru a analizat în discursul său situația economică a țării pornind de la *Raportul Comisiei Europene privind aderarea României la Uniunea Europeană*. El a rememorat succint timpul în care se afla în fruntea *Guvernului României*, constatând că actualul guvern a abandonat cursul ascendent al reformei inițiat de guvernul pe care l-a condus: „colegii din partid care au refuzat să continue guvernarea Ciorbea doar din adversitate față de persoana mea nu și-au dat seama că fac jocul unor forțe politice interesate de izolarea țării noastre la periferia lumii civilizate”.

În plan politic, Victor Ciorbea s-a referit la situația cu care se confruntă coaliția la guvernare. Sigur că în politică este nevoie de un compromis, „dar un compromis care să favorizeze interesul național, nu o frugală partizană”, a apreciat Victor Ciorbea. Din acest punct de vedere, partidul a cedat mereu, fără folos pentru țară și pentru electoratul PNȚCD. Din cauza acestei slăbiciuni, PD a reușit să blocheze restituirea proprietăților, iar *Legea accesului la dosarele Securității* nu este nici acum rezolvată. Mai grav, însă, s-a creat impresia că cei care se opun acestei ultime legi sînt chiar democrat-creștinii, iar un asemenea lucru a favorizat lupta pentru putere în interiorul coaliției. Cu toate că partidul deține în guvern doar un singur minister important, *Internele*, „fără să deținem ministere strategice, sintem făcuți răspunzători pentru eșecul reformei”, a acuzat Victor Ciorbea.

PNȚCD și reabilitarea schimbării

(Urmare din pagina 3)

Convocarea unor foruri ale PNȚCD în care să fie dezbătută deschis situația țării și a partidului este absolut necesară. Dar ea este aprioric considerată o chemare la discordie; și totuși discuțiile sînt singura premisă a ieșirii din impas, acum cînd, ca urmare a unei manipulari abile a opiniei publice, toată lumea este îndemnată să creadă că „țărăniștii sînt de vină”.

Aceasta, din falsă impresie că am fi principala forță guvernamentală. Deși o simplă enumerare de ministere gestionate de țărăniști e suficientă ca să ne arate că, de fapt, am ajuns să nu deținem pîrghiile puterii. Și acest fapt e grav nu din perspectiva „partajului puterii”, oricum iluzoriu în cazul unui divorț după un mariaj nepotrivit pentru țară, ci din

cauză că lipsa de pondere politică ne pune în imposibilitatea să aplicăm acel program creștin-democrat de care ar avea nevoie România. În afară de *Interne*, PNȚCD nu deține nici un minister-cheie, din perspectiva pîrghiilor puterii. Acestea se împart între PD și PNL, anume *Apărarea, Externele, Industria și Comerțul, Transporturile, Justiția, Finanțele*... Iată cum, fără să deținem ministere strategice, sintem făcuți răspunzători pentru eșecul reformei, pentru eșecul schimbării înseși.

Ce avem de făcut

(...) „Nu ne interesează să intrăm în guvern pentru fotolii ministeriale și mașini la scară”, spunea Seniorul. Vina noastră capitală e că ne-am obișnuit să-l omagiem doar la comemorări,

Ce mai e de făcut

„Avem datoria să reabilităm schimbarea”. Pentru aceasta, însă, PNȚCD trebuie să înceapă cu el însuși reforma morală și instituțională. Soluțiile propuse de vicepreședintele PNȚCD sînt: regindirea statutului PNȚCD, definirea clară a strategiei partidului, lămurirea unor probleme doctrinare, redefinirea programului partidului pe coordonatele: tineret, comunicare, dezvoltarea mediului de afaceri în România, dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, susținerea unei agriculturi moderne etc. „Nu vād altă soluție decît convocarea delegației permanente pentru întrunirea imediată a unui congres extraordinar care să limpezescă aceste probleme”, a fost concluzia lui Victor Ciorbea.

Pentru restructurarea partidului a pledat și Remus Opriș, vicepreședinte al PNȚCD. El a remarcat slaba prestație a *Secretariatului General* al partidului, condus de Radu Vasile, care „a dat dovadă de ineficiență în întreținerea legăturilor și nu a sprijinit comunicarea între centru și teritoriu” și a cerut ca, pînă la convocarea delegației permanente și a congresului, să fie convocat comitetul de conducere al partidului, în cadrul căruia să fie analizat un proiect de amendare a statutului. Măsurile luate vor trebui să clarifice relația dintre conducerea centrală și conducerea județene. În acest for va trebui analizată și activitatea guvernului, a mai spus Remus Opriș. Celelalte deficiențe observate de Remus Opriș în activitatea partidului sînt: lipsa unui departament de imagine și relații cu presa, lipsa de responsabilizare a membrilor BCCC, suspiciunea existentă între membrii partidului, lipsa de comunicare între membrii partidului și, nu în ultimul, rînd vinătoarea de vrăjitoare îndreptată împotriva celor care au făcut parte din guvernul Ciorbea, înlăturați nu din motive de competență, „ci pe cel al apartenenței la un grup sau altul din partid”. Remus Opriș a criticat atît radicalismul PD, cît și pe cel al PNL.

Ieșirea de la guvernare – o soluție?

După ce a vorbit despre „radicalismul UDMR” în privința învățămîntului în limba maghiară, Gavril Dejeu a intrat într-un dialog cu sala care, considerînd că partidul nu deține în realitate puterea, înclina spre ieșirea de la guvernare. Ministrul de Interne s-a pronunțat pentru răminerea partidului în *Guvern* și pentru susținerea cabinetului în actuala situație de criză întrucît următoarele 6 luni vor fi decisive pentru situația țării. O părăsire a *Guvernului* ar accentua criza. Pentru o aceeași soluție s-a pronunțat și vicepreședintele partidului, Vasile Lupu. El a arătat că acest lucru este necesar pentru a se putea finaliza în actuala sesiune parlamentară o serie de lege importante, între care *Legea deconspirării Securității* și cea a *fondului funciar*.

Deputatul Tănase Barde a remarcat în discursul său că majoritatea personalităților partidului care au deținut funcții-cheie în *Guvern* nu au beneficiat de un sprijin real din partea partidului. PNȚCD s-a comportat după 1996 ca un partid arogant, aroganță care s-a manifestat mai ales în relațiile cu *Alianța Civică*. De altfel, plecarea *Alianței Civice* din Convenție a fost deplînsă de mulți dintre vorbitori, printre care Victor Ciorbea, Vasile Lupu.

Concluziile seminarului s-au regăsit în *Declarația Apel* prezentată la sfîrșitul reuniunii. Convocarea de urgență a unui congres extraordinar a stîrnit dispute aprige. Împotriva s-au pronunțat Gavril Dejeu, Constantin Dudu Ionescu, Vasile Lupu Remus Opriș etc, care consideră că este suficientă convocarea *Comitetului Directiv* al partidului. S-a hotărît ca declarația să fie semnată doar de acei care doresc să o facă. Analiza lipsită de menajamente a situației partidului, dar mai ales conștientizarea faptului că strategia acestuia trebuie schimbată conduc la ideea că reforma în partid este posibilă, „și asta fără ca partidul să se scindeze”, cum circula zvonul înaintea începerii seminarului. Dacă concluziile acestui seminar vor avea efect asupra conducerii partidului, drumul pe care a pornit acum PNȚCD nu poate fi decît cel bun.

Iulian Anghel

Concluziile seminarului cuprinse în Declarația Apel

„Analizînd cu luciditate și realism atît situația de criză gravă în care se găsește România, precum și condițiile PNȚCD, ca partid aflat în exercițiul guvernării, constatăm următoarele: 1) profunda criză de sistem pe care o traversează România, cu grave repercusiuni economice, sociale, instituționale și morale; 2) încetinirea și blocarea procesului de reformă care a debutat timid în 1997; 3) amplificarea de la o zi la alta a nemulțumirilor sociale; 4) îndepărtarea perspectivei integrării în Uniunea Europeană și în NATO, precum și deteriorarea imaginii țării în străinătate, cu grave consecințe economice și financiare; 5) cedările permanente și nepermis de mari, fără vreun folos pentru țară, în fața unor parteneri de coaliție; 6) neaplicarea principiilor de bază și a fundamentelor doctrinare ale partidului: regimul proprietății garantate, cu consacarea principiului reparării prin restituire integrală sau despăgubire echivalentă a bunurilor confiscate de statul comunist; pămînt, păduri, imobile, alte categorii de bunuri; resurrecția morală prin accesul neîngrădit la dosarele de Securitate; combaterea fără discriminare politică a fenomenului de corupție; armonia profesională, etnică și socială; 7) atribuirea de către opinia publică a întregii responsabilități pentru actul de guvernare partidului nostru, cu implicații serioase privind imaginea partidului; 8) îndepărtarea PNȚCD față de tradiție, valorile și modelul de personalitate politică promovate în peste 150 de ani de istorie și acțiune în serviciul națiunii”.

Cerem: 1) Convocarea de urgență a unui congres extraordinar al PNȚCD; 2) Asumarea unei linii doctrinare clare creștin-democrate; 3) Modificări statutare privind democratizarea forurilor de decizie în partid; 4) Schimbarea orientării și strategiei partidului în vederea respectării angajamentelor electorale și a principiilor sale doctrinare fundamentale, ca o condiție indispensabilă a ieșirii din criză”.

dar am uitat să-i respectăm linia de conduită.

În același timp, PNȚCD trebuie să înceapă cu el însuși reforma morală și instituțională. A continua să celebrăm trecutul fără pată al partidului nostru timp în care acceptăm să ne bălăcim pînă la genunchi în noroiul compromisului înseamnă să ne condamnăm singuri la moarte politică (...)

Nu vād altă soluție decît convocarea delegației permanente pentru întrunirea imediată a unui congres extraordinar care să limpezescă odată pentru totdeauna apele (...)

Mi se pare, în aceste condiții, obligatoriu să încercăm să oferim o alternativă PNȚCD și țării, chiar dacă aceasta ar implica retragerea de la guvernare și, în ultimă instanță, organizarea de alegeri anticipate într-un moment mai puțin prielnic pentru noi decît ar fi fost la începutul crizei politice.

Desigur, convocarea organelor de

conducere se poate solda cu înfrîngerea noastră și, mai grav, a principiilor pe care le promovăm; în schimb, alternativa este și mai dureroasă: caucionarea dezastrului și scoaterea partidului pentru mult timp, dacă nu definitiv, de pe scena politică (...)

Totodată, să nu uităm că peste zece zile vom sărbători opt decenii de la Marea Unire de la Alba Iulia. Acest moment nu poate să rămînă unul strict festiv. El ne va reaminti, cu siguranță, că și acest apogeu al visurilor seculare ale românilor – crearea Statului Național Unitar – s-a realizat la foarte scurt timp după ce România trecuse printr-una din cele mai mari încercări din istoria sa: în refugiu de la Iași, ființa neamului abia fusese salvată.

Acest precedent al ieșirii din nenorocire prin unitate și competență să ne fie exemplu. Niciodată istoria nu are căi închise (...)

ILIE ȘERBĂNESCU

Mișcările sociale și sacul gol

Situația din economia românească tinde să se agraveze pe zi ce trece. Din ce în ce mai mult, începe să semene cu cea din economiile fostului spațiu sovietic. Masivul sector producător de pierderi – nederanjat de nimeni și de nimic, din motive politice și, adesea, doar fals sociale – apasă economic mereu mai greu asupra bugetului, monedei, prețurilor, plăților externe, nivelului de trai. Și consecința inevitabilă apare: dintr-un anumit moment, nu mai există bani pentru plata salariilor și a pensiilor. În mod curent, întreprinderile din acest sector își sfidează pe toți cei față de care au obligații financiare – fie furnizori, fie bănci, fie chiar bugetul de stat și bugetul de pensii – neachizițându-și pur și simplu aceste obligații. Dar, își plătesc propriii salarii. Însă, vine un moment în care nici bani de salarii nu mai au. Atunci scot de la naftalină sloganul „blocajul financiar”. Invocă faptul că există clienții de la care nu și-au încasat cele cunecute. Ceea ce nu este un neadevăr, fiind vorba de firtați rău-platnici din aceeași parohie a perdanților. Jenant este însă faptul că văietăturile cu cit ar fi de încasat vor să facă uitat ceea ce ar fi de dat altora, dar nu este și plătit.

Văietăturile cu cit ar fi de încasat au de fapt drept unic scop să se mai obțină contribuții din sacul public pentru ca situația să continue. Pe seama cui?! Evident, pe seama altora. Adică a restului populației. Căci, altcineva care să achite nota de plată nu există!

Cine pune bețe în roate?

Ceea ce urmează momentului respectiv este neplata pensiilor, a salariilor bugetarilor, pentru că, evident, nici bugetul asigurărilor sociale, nici bugetul de stat nu pot rezista la nesfrișit neincasării unor sume ce li se cuvin din partea unor

producători de pierderi, care astfel trăiesc neîndrituiți pe seama banului public; adică pe seama altora.

De îndată ce, însă, într-un fel sau altul, cineva încearcă să pună o stavilă acestei practici antieconomice, care reprezintă și o injustiție strigătoare la cer, se găsește altcineva care, într-un fel sau altul, caută să blocheze acțiunea.

Fără îndoială, actualul *Guvern* nu

este nici minunea pământului, nici ceea ce poate da mai bun România în momentul de față în materie de gestiune a treburilor țării. Dar, dacă acest *Guvern* se încumetă într-adevăr să treacă la acțiune într-o atare direcție, trebuie sprijinit sau măcar lăsat în pace s-o facă, nepunându-i-se bețe în roate.

Anul trecut, când a fost vorba de închideri de întreprinderi, au apărut proteste care au șantajat cu blocarea drumurilor naționale. Acum a fost de ajuns să se vorbească din nou de închiderea unor fabrici care se află în nucleul dur al moriștii de consumat resurse din puținul altora, că s-au și pornit, în incinte de întreprinderi și în stradă, mișcări de avertisment și protest. La Brașov s-a ieșit în stradă pentru a se acuza *Guvernul* de

dezinteres față de soarta industriei. La combinatul siderurgic de la Galați s-au spart geamurile, într-o mișcare considerată spontană, pentru obținerea plății – ce întârziase – a salariilor. La *Uzinele Semănătoarea* București, aceleași greve de protest, destul de curioase, după ce exact sindicatele de la aceste uzine au blocat anul trecut o privatizare deja perfectată, cu consensul, deloc de lepădat, pe numele său *Fiat*. Nu mai vorbim de mișcările studențești, declanșate tot acum, care au adus în atenție cereri îndreptățite privind condițiile de învățământ și viață, dar care s-au delegitimat ele însele prin includerea unor revendicări de ordin politic, altfel inabil formulate.

Că asemenea mișcări muncitorești și studențești au o bază de justificare în situația economică a țării este îndubitabil. Că ele nu rezolvă nimic este la fel de îndubitabil. Nu mai există nimic care ar fi de dat și n-a fost încă dat.

Dacă în actualele mișcări sociale există și încurajări din partea opoziției, cei ce se lasă antrenati ar trebui să știe precis cum stă treaba în realitate. Este desigur dreptul opoziției de a ascuți bătaia politică împotriva puterii actuale, inclusiv forțând lucrurile pe plan social, mai ales că actuala gestiune a țării se dovedește un eșec. Dar oamenii trebuie să știe ce li se oferă în loc. Să nu se lase amăgiți. Nimeni, nici Dumnezeu din cer, nu le poate da mai mult în momentul de față. Dacă li se va spune că o vor duce mai rău – să creadă! Dacă li se va spune că o vor duce mai bine – să se îndoiască și chiar să privească cu suspiciune pe acela care le spune așa ceva!

Există alternativă la închiderile de întreprinderi?

Pentru a discuta cât mai concret despre problema centrală a actualității economice – închiderea de întreprinderi producătoare de pierderi – trebuie spus că PDSR, principalul partid de opoziție, se declară categoric împotriva acestei soluții. A dovedit, de altfel, acest lucru și când a fost la guvernare. În paranteză fie spus, de aceea s-a și ajuns la actuala situație economică gravă. Acum, probabil, PDSR nu scapă ocazia de a-și comunica poziția prin întreprinderi, încurajând pe cei amenințați de disponibilități

să protesteze și dându-le asigurări că închiderile de fabrici nu ar fi putut avea loc pe vremea unei guvernări PDSR. Ce le oferă însă concret PDSR acestor oameni? Să fie clar, vorbim despre PDSR pentru că, dacă actuala opoziție va câștiga viitoarele alegeri, anticipate sau nu – lucru perfect posibil –, atunci nu s-ar putea concepe un guvern fără PDSR. Deci PDSR are o mare responsabilitate. Ce oferă deci PDSR în acest domeniu?

Nimic altceva decât apelul la propria guvernare, pe vremea căreia întreprinderile de stat producătoare de pierderi erau încurajate, într-o veselie, să secătuiască resursele de care atunci statul încă mai putea face rost, îndatorindu-se intern și extern, desigur pe seama populației. Când, dacă nu pe vremea PDSR, au crescut vertiginos deficiențele bugetare, de s-a ajuns ca în 1997, primul an al noii guvernări, dobinzile la datoria publică să reprezinte cel mai mare post din capitolul de cheltuieli al bugetului? Cine, dacă nu PDSR, pune *Banca Națională* să emită monedă fără acoperire pentru creditarea falimentare agriculturii de stat, de a adus în prag de faliment *Banca Agricolă*, prin care se derulau aceste credite, niciodată rambursate? Cine, dacă nu PDSR, a obligat *Bancorex* să finanțeze importuri energetice pentru falimentara industrie energofagă, de a adus aproape la pământ această bancă-fanion a sistemului bancar românesc? Și, ulterior, s-a mai găsit să și protesteze față de faptul că *Guvernul Ciorbea*, pentru a nu lăsa *Banca Agricolă* și *Bancorex* să falimenteze, intrucit s-ar fi dus de ripă tot sistemul bancar, le-a injectat de la buget, adică de la populație, circa un miliard de dolari în vara lui '97! Cine, dacă nu PDSR, pentru a-și finanța absurdă și contraeconomică politică de stimulare a industriei înaintea restructurării ei, a împins deficitul comercial extern spre 2,5 miliarde dolari, adică la valori duble față de cele din momentul în care preluase guvernarea?

Nu știm dacă PDSR ia în serios revenirea la guvernare. Dar, dacă o ia în serios, atunci trebuie să ia în serios și că toate aceste canale s-au închis acum și că de închis mai rămâne doar însăși sursa pierderilor, indiferent că vrea, sau nu, să aibă în vedere acest lucru!

PS
pe scurt

Mugur Isărescu rămâne guvernator BNR

Liderii coaliției de guvernământ au stabilit, pe 17 noiembrie, componența noului *Consiliu de Administrație al BNR*: Mugur Isărescu – guvernator; Emil Iota Ghizari – prim-viceguvernator, Cristian Popa și Gheorghe Manolescu – viceguvernatori. Membrii *Consiliului de Administrație* sînt: Constantin Ionete, Silviu Cerna, Nicolae Dardac, Nicușor Ruiu și Agnes Nagy. (A.B.)

Cumpărători la Dacia Felix

Pentru suma de 2,6 milioane de dolari, acționarul majoritar al *Băncii Dacia Felix*, SC *Arcom SA* București, a semnat, pe 17 noiembrie, contractul de vânzare a pachetului majoritar de acțiuni al băncii către un grup de zece investitori din Israel. Oamenii de afaceri israelieni derulează în România afaceri în domeniul turismului și al construcțiilor. O parte din ei sînt acționari ai concernului *Milomar Resido* – unul din cele mai importante concerne financiare din Europa – și al băncii israeliene *Hippo Alim*. (A.B.)

Secretarii

Reprezentanții partidelor din coaliția majoritară au decis ca în viitoarea structură a *Guvernului* să existe 33 de posturi de secretar de stat, față de 54, cite sînt în prezent. PNȚCD va avea 13 secretari de stat, PD – 8, PNL – 6, UDMR – 4, iar PSDR – 1.

Numărul posturilor a fost stabilit în funcție de viitoarea structură a *Guvernului*, care va avea 17 ministere. Nominalizările vor fi făcute după restructurarea guvernului. (A.B.)

Miting la Timișoara

Trei confederații sindicale – *CNSLR Frăția*, *BNS* și *CNS Cartel Alfa*, au organizat, pe 17 noiembrie, la Timișoara, un miting de protest, la care au participat peste 5.000 de sindicaliști. Aceștia au acuzat *Guvernul* și *Președinția* de degradarea nivelului de trai și au cerut demisia președintelui Constantinescu și a guvernului Vasile. (A.B.)

Fundația pentru Meșteșuguri la Romexpo

Pe 11 noiembrie a avut loc, la *Sala de Marmură* din *Centrul Expozițional Romexpo*, conferința de presă organizată cu ocazia prezentării la târgul internațional de cadouri *Cadeaux 1998* a standului *Fundației pentru Meșteșuguri*. *Fundația pentru Meșteșuguri* este o organizație neguvernamentală, înființată în aprilie 1997, și are ca scop promovarea întreprinderilor meșteșugărești mici și mijlocii din România. Printre activitățile *Fundației*, începând cu aprilie 1997, se numără și un proiect de promovare a organizației, cofinanțat de *Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile – Programul PHARE*, *Punct Promotion*, *Consiliul Britanic* din România, *DataCable Ltd.* și *East European Partnership UK*. Pliantele promoționale pentru *Cadeaux '98* au fost produse cu sprijinul financiar al aceluiași organizații.

La stand au fost prezentate produsele întreprinderilor meșteșugărești care au participat la programul de pregătire *Cadouri lucrate manual 1998*, inițiat de *Fundația pentru Meșteșuguri* și finanțat de *Romexpo SA*, *Ambasada Marii Britanii* și *Banca Mondială*. Programul s-a desfășurat în colaborare cu șase întreprinderi meșteșugărești din București și Maramureș și cu consultanți britanici din domeniile dezvoltării produsului și marketingului. Cele șase întreprinderi au fost selecționate din 32 de întreprinderi meșteșugărești și meșteșugari individuali (în urma unei selecții finale au expus la târg numai cinci). Pentru prima dată a fost prezentată toată gama de produse meșteșugărești tradiționale românești: icoane pe sticlă, prelucrarea artistică a lemnului, obiecte decorative din sticlă, ceramică tradițională, pictură pe obiecte decorative. Tot în ziua deschiderii *Cadeaux 1998*, au vorbit: ambasadorul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Christopher Crabbie; Caroline Mortlock, director coordonator al *Fundației pentru Meșteșuguri*; Olga Horșia, președinta *Fundației pentru Meșteșuguri*; Marin Paris – director Tîrguri și Expoziții, *Romexpo SA*; Dan Petrescu, expert la *Banca Mondială*; Ancațu Vameșu, director al *Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile*; Helen Meixner, director al *Consiliului Britanic* din România. Ancațu Vameșu a subliniat importanța creării unei organizații neguvernamentale care să lucreze în spațiul rural, în condițiile în care numai 2% din *ONG*-uri își derulează activitățile la țară. (A.T.)

EMIL HUREZEANU

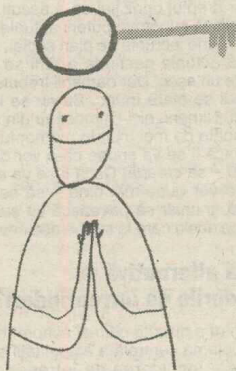
Punct și de la capăt

Aniversarea celor doi ani de guvernare de dreapta, la cîrmă de stat și a guvernului României, pare să se transforme într-un eveniment, în sine. Nu mai e aproape nici o legătură, adică, între data aniversării și cea aniversată. Președintele Constantinescu și-a sărbătorit jumătatea de mandat prin muncă: vizite, utile, în Slovenia, Bosnia-Herțegovina și Madrid, și una, nu doar inutilă, ci și uluitoare, la Timișoara. Domnul Constantinescu a făcut o escală în orașul revoluției, între două călătorii externe, tocmai la 17 noiembrie... Din întîmplare, aproape, pentru că tot se afla acolo, ziaristii i-au pus mai mult întrebări legate de bilanțul ultimilor doi ani. Răspunsurile prezidențiale n-au fost pregătite, ci improvizate. Coeficientul lor de sinceritate trebuie deci înțeles pe măsură. Domnul Constantinescu nu se consideră președintele Convenției Democratice, care n-ar fi cîștigat alegerile în 1996, atîta vreme cît a reușit să-l bată pe Ion Iliescu, în turul doi, doar avîndu-l în preajmă pe candidatul unui partid social-democratic.

Dacă am înțeles exact, domnul Constantinescu își asumă mandatul prezidențial în numele unei alianțe cu Petre Roman, mai mult decît în cel al unei investiții naționale. Domnul Constantinescu crede că românii nu i-au oferit majoritatea necesară punerii în aplicare a *Contractului cu România*. Domnia sa consideră, de asemenea, că a făcut tot ceea ce i-a stat în putință, și că dacă lucrurile nu merg în România ultimilor doi ani, vinovații sînt mai mulți. Dinșul nu se consideră unul dintre ei. Mesajul evaluărilor domnului Constantinescu este că fiecare trebuie să-și facă treaba. Și justiția, cu ale cărei neîmpliniri domnul președinte nu are, constituțional, nimic de-a face, și partidele, și parlamentarii. Amărăciunea domnului Emil Constantinescu este justificată: domnia sa n-a avut parte, în ultimul timp, nici de succese, nici de elogi și manifestări de încredere. Și aliații, și adversarii – or, locul lor se schimbă mereu – îl critică și ocolesc. Societatea civilă militantă, prin *Alianța Civică* în primul rînd, pleacă de la premisa că actualul regim a abandonat obiectivele comune dinaintea de 1996. Ziaristii sînt caustici și iritați, pentru că n-au încotro. Ei răspund mai mult așteptărilor și dorințelor unei opinii publice exasperate, decît să alimenteze această exasperare.

Domnul Constantinescu a avut însă

grijă să-i acuze pe ziaristi, în mai multe rînduri, de zugrăvirea în negru a unei realități multicolore, ceea ce, chiar dacă e uneori adevărat, nu se spune tocmai de către șeful unui stat în derivă, în dialogurile sale cu tîrnăra generație. Opoziția parlamentară – stîngiștii național-comuniști și demagogi –, puternic susținuți la nivelul propagandei de reziduurile înfloritoare ale *Securității*, dar reușiți cu adevărat doar la provocarea neputinței guvernanților și a mizeriei țării, sînt în realitate cei mai inofensivi inamici ai actualului președinte. Deși îi cer suspendarea, opoziționiștii stingiști, prin lipsa de substanță a programelor și de credi-

bititate a alternativei de personal politic, combinată cu amintirea proaspătă a catastrofei pe care au girat-o pînă în 1996 – și de care domnul Constantinescu își propune să vorbească deschis de-abia de-acum încolo – n-au nici o șansă, în confruntarea cu domnul Emil Constantinescu.

E de presupus că domnia sa reprezintă pentru mulți din alegătorii stingii cea mai bună alegere și în anul 2000. Din păcate, domnul Constantinescu, dacă următoarea jumătate a mandatului său va continua la fel ca prima, are toate șansele să-și piardă voturile și simpatia electoratului tradițional de dreapta.

Intr-un fel însă, spunea domnul Constantinescu la Timișoara, și actualul mandat prezidențial a fost ipotocat de o alianță dreapta-stînga. Alegerea sa la 16 noiembrie 1996 a fost posibilă – su-

gera implicit domnul Constantinescu – doar prin acordul candidatului prezidențial situat pe locul trei la primul tur, Petre Roman. Sugestia corespunde adevărului sau aritmeticii momentului electoral respectiv.

Domnul Constantinescu face totuși o eroare de interpretare. Domnia sa a fost ales președinte al tuturor românilor în 1996, nu doar al alianțelor Constantinescu-Roman, respectiv, CDR-FD. Domnia sa a cîștigat alegerile în numele valorilor politice ale Convenției Democratice. Chiar și fără majoritate absolută, ele au dobîndit prezumția absolută de program de guvernare național. Nu mai are importanță cîți din politicieni sau alegători au fost împotriva sau s-au abținut. Obligatoriu și imperativ, un program de guvernare este evaluat prin prisma credibilității sale teoretice și apoi a rezultatelor sale în teren, nu prin aceea a suportului său politic și popular inițial. Opoziția parlamentară poate să amine o agendă a schimbării, dar, fiind în inferioritate nu poate s-o blocheze. În realitate, guvernarea români de dreapta, în primul rînd, au cedat în fața presiunilor și și-au abandonat treptat obiectivele. Alianța cu PD s-a dovedit a fi necesară în 1996, dar tot mai nocivă, și în cele din urmă distrugătoare pentru ambele părți, din 1997 încoaie. PD l-a înălțat, cu acordul liderilor Convenției și al domnului Constantinescu, pe Victor Ciorbea. Așa a început un *polit-thriller* care nu pare să se mai sfîrșească. PD încearcă fără conținere, în ultimul an, să stimuleze disputele ideologice și legislative cu partenerii din Convenție, privind spre electoratul de stînga al proximalor alegeri, nu spre angajamentul asumat în comun cu dreapta prin programul de guvernare.

La rîndu-i, Convenția a învățat jocul și pare tot mai atrasă într-o logică exclusiv politicianist-electorală. A guverna, cu recursul obligatoriu la măsuri nepopulare, și a repeta în același timp succesul electoral la primăvară sau în anul 2000 este nu atît o eroare de logică politică, cît o imposibilitate.

Singurătatea președintelui Constantinescu e nedreaptă. Domnia sa n-a participat, totuși, la o ședință de guvern, în ciuda prerogativelor constituționale la care s-a referit și la Timișoara, decît în ziua semnării celui mai sever act de condamnare a politicii românești, la sediul *Uniunii Europene*. Previuziunea este un atribut la fel de prețios al guvernării, ca și clarviziunea. Președintele a ales apoi postura unei continuități de cultură și mentalitate politică. Poate că situația complexă a României, în 1996, nici nu i-a permis un curs iacobin, de confruntare frontală cu trecutul comunist și neo-comunist. Domnia sa putea însă să schimbe reperele noului parcurs, prin înnoirea personalului politic, printr-o mai largă participare civică, să-și surclaseze asfel, prin competență și prospețime,

partenerii de coaliție cu ajutorul cărora a cîștigat alegerile în 1996, fără să se simtă obligat să-și abandoneze tovarășii de idei și ideile din *Alianța Civică* și Convenția Democrată.

Domnia sa a împins logica unei fidelități față de un aliat conjunctural, în 1996, pînă în punctul în care, la sfîrșitul verii, propuse PD-ului o coaliție similară pînă în anul 2004. Dacă acum, lideri ai PD, între care domnul Băsescu sau doamna Paula Ivănescu, își permit declarații impertinente și calomnioase – fără probe și la scenă deschisă – la adresa șefului statului și a familiei sale, greșeala este și a președintelui.

Domnia sa a crezut și, poate, încă crede în dimensiunea puterii suverane, deasupra binelui și răului, pe care, se pare, poziția în fotoliul prezidențial și-o oferă suspect de repede. Un președinte al României devastate de comunism și autoritarism de o jumătate de secol încoace nu trebuie să se situeze însă decît deasupra răului, prin învingerea lui. Domnia sa a cîștigat puterea în 1996, nu doar alegerile. Eroarea domniei sale este că a crezut în – și apoi s-a și convins de contrariul acestei aserțiuni. Acum, la Timișoara, dînsul insistă și semnează: e un președinte fără putere.

Situația trebuie rapid depășită, în interesul României, mai mult decît al conducătorilor ei, de dreapta sau de stînga. Viitorul care nu va întîrzia să bată din spre stepa rusească s-ar putea să găsească în România terenul înghețat; este singurul suflu care-i animă pe stîngiștii demagogiei populiste.

România nu va ieși din criză decît prin aplicarea unui program economic liberal, esențialmente de dreapta. Justiția socială și protecția socială nu sînt încă posibile, la nivelul dorit de populație, decît dacă economia se relansează. Acum ea se prăbușește. Și această prăbușire nu se oprește prin dirijismul său capitalismul etalist și mafiotizat, practicat de toate variantele, de toți actorii așa-zisei stingii românești.

Domnul Constantinescu și colegii săi de la guvernare au optat în ultimii doi ani pentru obiective de dreapta, la care n-au ajuns prin metode de stînga. Și prezentul, și trecutul au rămas blocate: nici privatizare, nici legea accesului la dosarele *Securității*. În aceste condiții, viitorul nu poate fi decît sumbru.

E deci nevoie acum de patriotism. Patriotism înseamnă pentru guvernanți sacrificarea plasei de siguranță de sub fotoli, în numele asanării haosului ce rînjește dedesubt. Cadoul de aniversare al primilor doi ani de guvernare de centru-dreapta nu trebuie să fie containerul Pandorei eșuat în portul Constanța. El nu este decît una din dobînzile respingătoare ale aminării schimbării promise în 1996.

(Text difuzat la radio Europa liberă)

PS
pe scurt

Emil Constantinescu în Spania

Președintele Emil Constantinescu a participat, la Madrid, în perioada 14-15 noiembrie, la lucrările celei de-a 12-a *Adunări Generale a Internaționalei Creștin-Democrate*. În cursul vizitei sale, șeful statului român a avut o întîlnire cu premierul Spaniei, José Maria Aznar. Cei doi oficiali au convenit ca, la începutul anului viitor, o delegație a *Camerei de Comerț* din Spania să viziteze România, pentru a prospecta posibilitățile de creștere a nivelului schimburilor economice bilaterale. În 1999, José Maria Aznar va face o vizită în România. El va fi însoțit de o puternică delegație de oameni de afaceri. (A.B.)

Bivolaru în atenția Parchetului

Expertiza contabilă efectuată de specialiștii plății de Gabriel Bivolaru (deputat PDSR) a fost transmisă, marți 17 noiembrie, *Parchetului Curții Supreme de Justiție*. Ea confirmă fraudarea BRD de către deputat, în perioada 1994-1996, cu 70 de miliarde de lei. Suma a fost reactualizată la 250 de miliarde de lei, acest act fiind ultimul document necesar procurorilor pentru finalizarea anchetei. Procurorii din cadrul *Serviciului de Anchetă Speciale al Parchetului Curții Supreme de Justiție* vor întocmi actele pentru ca procurorul general să solicite ministrului Justiției declanșarea procedurii de ridicare a imunității parlamentare a lui Bivolaru. Gabriel Bivolaru este învinuit de fals, uz de fals, falsificare de monede sau alte valori, înșelăciune și complicitate la folosirea cu rea-credință a bunurilor și creditelor societății. Ridicarea imunității parlamentare a deputatului PDSR a mai fost solicitată de ministrul Justiției de încă două ori pînă acum. (A.B.)

INSTITUTUL EUROPEAN

NOUĂȚI

Colecția SINTEZE

Michel Pastoureau Stofa diavolului

Traducere de Gabriela Scurtu Ilovan și Oana Ududec

Studiu introductiv de Maria Carпов

ISBN 973-586-109-7
120 pag

ISBN 973-586-162-3
392 pag

J. A. Barnes Sociologia minciunii

Traducere de Cristina Vrăjitoru

Studiu introductiv de Traian D. Stănculescu

În curs de apariție: Serge Berstein & Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. 1-5

În Iași • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600
Tel-fax: 032 / 230197 • tel 032 / 233800 • tel. difuzare 032 / 233731
e-mail: euroedit@mail.dntis.ro • http://www.nordest.ro/home.htm

SERBAN ORESCU

Afacerea Megapower

La 18 mai 1998 sosea la Constanța, odată cu nava rusească *Sibirski*, aflată sub pavilion bulgăresc, un container având ca expeditor firma *Megapower* din Statele Unite. Destinatarul era *Societatea Kamino* cu sediul pe Șoseaua București-Ploiești. Încărcat la Oakland (California), containerul conținea 170 de cutii cu aparatură electronică și documente. Deoarece nimeni nu s-a prezentat pentru a ridica voluminosul colet, autoritățile l-au deschis. Nu se știe exact ceea ce au găsit, deoarece – din motive greu de înțeles – *SRI-ul* s-a implicat imediat (cu toate că nu era vorba de „siguranța statului”). Implicarea *SRI* a avut două efecte imediate: 1) intrarea afacerii *Megapower* în sfera secretului de stat și 2) dirijarea investigațiilor potrivit unor interese politice.

De ce „interese politice“?

Pentru că firma *Megapower* obținuse, la începutul anilor '90, un credit de 12 milioane de dolari cu aprobarea premierului de atunci, Petre Roman, bani pentru totdeauna pierduți. Domnul Roman se arată surprins că i se impută favorizarea unor prieteni la acest credit, domnul Traian Băsescu și mai ales doamna Paula Ivănescu vorbesc de o campanie de defăimare a președintelui PD, acuzând *Președinția* și PNȚCD-ul de urzirea ei. După cum arată *Lumea Liberă*, din New York, și alte publicații, unul din cei doi conducători ai firmei *Megapower*, Robert Deutsch, fiu și ginere de nomenclaturăști, stabilit în Occident la începutul anilor '70, este un prieten din copilărie al domnului Roman. Aceasta ar explica creditul acordat fără elementare precauții unei întreprinderi care a și dat faliment. Domnului Roman nu i-a imputat nimeni că ar fi personal un beneficiar! Totuși, domnia sa a ridicat mânia, trecind la atac potrivit rețetei „fuga înainte”, care a dat roade în trecut în lipsa unor adversari de talie...

În ce constă „fuga înainte“?

Răbufnirea afacerii *Megapower* – care dospea de ani de zile în culisele politice – trebuie pusă în legătură cu două „filme” care se derulează în prezent în etajele superioare ale puterii. Unul este pregătirea campaniei prezidențiale a președintelui Constantinescu, din anul 2000. Era reclamă de pe acum descurajarea contracandidaților; printre ei unul sigur, domnul Petre Roman. Al doilea film se derulează în Partidul Democrat unde domnul Roman a ciștigat împotriva domnului Adrian Severin, susținut discret de *Președinție*. Cetățenii au tot dreptul să spună „fara piere, iar baba se piaptână”, dar aceasta e realitatea.

De aici decurge o împletitură de conflicte și interese în care afacerea *Megapower* poate avea funcția unei mone de schimb. Cum anume? Dacă puterea va apăsa pe accelerator transmitând dosarul justiției, domnul Roman are toate șansele să iasă discreditat; intuind acest pericol, domnia sa a reacționat prompt, amenințând cu ieșirea din coaliție și cu „polul social-democrat” la viitoarele

alegeri în care ar urma să intre PD, PDSR și PSDR – în fapt un bluff, căci fără PRM „polul” n-are șansă, iar cu PRM nu ar dori nici PD-ul să se alieze. Dacă, dimpotrivă, domnul Roman va apăsa pe accelerator, intensificând atacurile *ad personam* la adresa actualului președinte și amenințând cu retragerea din guvern (desigur, în detrimentul reformei și al țării), forurile de conducere ale PD speră că afacerea *Megapower* va fi înmormontată ca altele altele, fără a se plăti prețul renunțării la candidatura domnului Roman la viitoarele „prezidențiale”.

Tergiversând, cu sprijinul *SRI* – instituție prin definiție aptă să acopere cu manta secretului de stat adevărurile neplăcute puterii –, traducerea afacerii în justiție, regimul Constantinescu și-a acordat un timp de reflexie. „Citeva luni” reclamă – așa s-a spus – citirea dosarelor din faimosul container. O exagerare, bineînțeles.

„Fuga înainte” a Partidului Democrat mai are încă un element: specularea vulnerabilității președintelui statului. E vorba de felul neinspirat în care domnia sa a reacționat după „descoperirea” în primăvară a contrabandei de pe *Aeroportul Militar Otopeni*, spunând că a fost „un flagrant”, adică o simulare organizată de serviciile secrete, și nu o veritabilă contrabandă de țigări. Declarației – constituind un amestec inadmisibil în mersul justiției și un indemn implicit la mușamalizare – i-a urmat o anchetă șovăielnică, după ce presa îi pusese în cauză pe unii membri ai familiei președintelui. În contextul afacerii *Megapower*, aria culpei președintelui a revenit doamnei Paula Ivănescu și a fost debitată cu răsunet la o întrunire PD la Giurgiu.

Din controversele dezlătuite de *Megapower*, președintele Constantinescu nu iese deci chiar indemn – deși nu a fost amestecat în afacere. S-ar putea, de aceea, să urmeze o mușamalizare! Dacă centrul-dreapta judecă șansele candidaților în mod realist, el va trebui să țină seama de această împrejurare, reflectând la un nou candidat. Principalul perdant din noua învolburare va fi însă PD-ul și aceasta pentru două motive: 1) va fi greu domnului Roman și Băsescu să dovedească opiniei publice că virajul brusc spre „polul social-democrat”, adică alianța cu un partid (PDSR) considerat marea frînă în calea reformelor, izvorăște din altă sursă decât interese personale și de partid, acutizate poate de afacerea *Megapower* și implicațiile ei posibile. 2) va fi și mai greu pentru cei doi oameni politici (deocamdată, domnul Băbiuc se abține) să convingă opinia publică de buna credință a domnului Roman în afacerea *Megapower*, cind cu atita ușurință fostul premier a acordat unei firme suspecte 12 milioane de dolari credite, nerestituite.

În esență, se poate anticipa că afacerea *Megapower* va afecta negativ atita popularitatea domnului Roman, cit și a președintelui Constantinescu, accentuând un proces în curs și scotînd în evidență necesitatea reinnoirii clasei conducătoare.

(text difuzat la radio Europa liberă)

RADU CĂLIN CRISTEA

La mijloc de codru des

Volta electorală de acum doi ani părea să pună noile autorități de la București într-o poziție foarte avantajoasă. Se marca atunci, prin scrutin, desprinderea de un regim politic înțepenit în limitele unui gorbaciovism rezumat la mimetizarea rudimentară a unor elanuri democratice reglate, aparent abil, în funcție de oportunități conjuncturale. În urma aceleiași vot din toamna lui '96, partidele extremiste aveau să fie expediate spre periferia imundă a unei opoziții parlamentare grevate pe deasupra și de relațiile extrem de accidentate dintre liderii acesteia (Ilieșcu, Tudor și Funar); mai mult, marginalizarea extremiștilor era întărită simbolic prin cooptarea la guvernare a partidului celei mai puternice minorități etnice. Despovărată de o suspiciune parțial nedreaptă, lumea bună a politiciii constata că alternanța la putere devenea și în România un mecanism natural de ordonare a spectrului politic. Comuniștii reformați au predat atunci pașnic timona toamnei partidelor ce legau România de tradițiile sale democratice. În fine, Constantinescu îl înlocuia pe Ilieșcu.

S-a spus atunci și se confirmă acum că acel exces de sarcină pozitivă poate deveni extrem de periculos datorită autoimpunerii unei stări de alertă ce a indus până la obsesie ideea că marea cotitură era iminentă. Discursul îndrăgostit al noii puteri a putut cocheta cu mîjirea visului unei Români scăpate de vrăjile rele ale trecutului și promițînd o bunăstare generală. Nu-mi dau seama cum o neștiută și cită demagogie au fost dizolvate în acel elixir miraculos care, dacă ar fi să evocăm doar cursa către NATO din prima jumătate a lui '97, îi transformase pe români într-un popor de suportori. Cert este că trezirea din această beție a dus la efecte, în linii mari, previzibile: lehamite față de clasa politică, creșterea interesului pentru mesaje radicale, slăbirea instinctului civic, instalarea neîncrederii în instrumentele democratice. Într-un cuvînt – o *nevroză* în dinamică extindere, alerțînd îndeosebi identitatea celor care, în '96, au mizat masiv pe schimbarea din temelii a societății românești și s-au simțit, progresiv, abandonată. Acest tablou cu perdanți și proiecte mutilate îi are în prim-plan, uneori fulgerați de griji, alteori dimpotrivă, pe cei care invitaseră națunea la o experiență mirifică. O piclă grea s-a lăsat peste așteptările oamenilor, ca și peste puțină guvernarea de a găsi o cale de ieșire. Totul a devenit nebulos, se fac ciclic angajamente vădit irealizabile, capii puterii dau iluzia unui start comun, dar o iau imediat în direcții diferite. Nimeni nu dă semne că ar avea, de fapt, o soluție în acest vacarm în care toată lumea propune numai soluții, de parcă românii s-ar fi transformat peste noapte într-un neam de experți. Vuiește națunea de competenți.

Nici una din promisiunile electorale de anvergură ale celor trei alianțe care compun arcul puterii nu a fost pînă acum onorată. De la dosarele *Securității* la privatizare, de la *restitutio in integrum* la aspirațiile minorităților maghiari. Între reprezentanții aceleiași partid din *Executiv* și *Parlament* apar intrigant de multe divergențe în care unii analiști descifrează o strategie, iar alții doar inconștiență. Linia de demarcație dintre putere și opoziție a devenit volatilă. Maniera în care se negociază votarea unor legi pare să indice faptul că România este condusă de un guvern minoritar cu sprijin parlamentar selectiv. Poate că oficializarea unei asemenea evidențe ar duce măcar la clarificarea mesajului nespus de incoerent al acestei aparente coaliții. Încerc să-mi reprim temerea că iresponsabilitatea unor politicieni din cercul puterii ar putea forța anticiparea alegerilor, grăbind astfel decesul pacientului printr-un insolit gest de euthanasie politică. Primăvara anului viitor va aduce cu primii ghiociei și scadența achitării unor datorii externe de aproape două miliarde de dolari. Îngroș, cu modestie, plutonul numeros al scepticilor care nu întrevăd deocamdată de unde se vor obține acei bani. Nu este deloc exclus ca, în disperare, să ne aruncăm singuri în capcana unui sistem de dependențe ce vor definitiva imaginea unei țări capricioase, imprezvizibile, incapabile să se ajute prin propriile forțe și cu alte dereglări democratice, la care prefer să nu mă gândesc. Vor fi momente cu adevărat cruciale pentru aleșii de acum doi ani ai românilor. Dacă această punte nu va fi trecută, ceea ce este posibil, nu ne va rămîne decît să ne confecționăm, acasă, o Europă de uz personal în care să ne integrăm în tihnă, scăpînd în sfîrșit de coșmarul că am putea fi refuzați.

NEMIRA

Walter Block
PLEDOARII IMPOSIBILE
 În apărarea prostituatelor, a spărgătorilor de grevă, a cămătarilor, a patronilor și a altor stigmatizați
 Traducere din limba engleză de Valentina Nicolae
 COLECȚIA „SOCIETATEA ECONOMICĂ”

H.-R. Patapievic
CERUL VĂZUT PRIN LENTILĂ
 Ediția a III-a
 COLECȚIA „TOTEM”

Bogdan Ficeac
TEHNICI DE MANIPULARE
 Ediția a II-a
 COLECȚIA „POLITICĂ”

Comenzi: C.P. 26-38 București; E-mail: nemira@dent.ro

Un nou scandal

Vameșii portului Constanța au confiscat, pe 16 octombrie, un container conținînd documente și fotografii legate de revoluția din decembrie 1989. Containerul fusese expediat de firma *MEGAPOWER* din SUA pe adresa firmei de transporturi *KAMINO SRL* din București și a ajuns în portul Constanța pe 18 mai 1998 adus de nava port-container *Sibirski*, sub pavilion bulgăresc. Containerul a stat 5 luni în portul Constanța și, pentru că nu a fost revendicat de nimeni, a fost preluat de *Direcția Generală a Vămilor*. Directorul *SRI*, Costin Georgescu, a declarat că specialiștii acestui serviciu urmează să stabilească dacă dosarele respective privesc sau nu siguranța națională.

Procurorul general, Mircea Cristea, a declarat că polițiștii și procurorii revăd acum toate actele din dosarele legate de activitatea firmei *MEGAPOWER*. Anchetatorii încearcă să stabilească dacă în aceste dosare există elemente legate de containerul de la Constanța. (A.B.)

GABRIEL ANDREESCU

Despre ambasadori

Cu privire la Scrisoarea Comisiei de politică externă a Camerei Deputaților, prin care se solicită revocarea de la post a doamnei Smaranda Enache, ambasadoare a României în Finlanda

În ziua de 27 octombrie a.c., *Comisia de politică externă a Camerei Deputaților* a hotărât să solicite președintelui României, domnul Emil Constantinescu, revocarea de la post a doamnei Smaranda Enache, ambasadoare a României în Finlanda. Motivele cererii sînt, conform scrisorii, „afirmațiile doamnei ambasador” care ar fi „în contradicție cu Constituția României, cu programele politice ale partidelor parlamentare și mai ales în flagrantă contradicție cu statutul corpului diplomatic care interzice membrilor acestuia să emită opinii cu caracter politic”.

Membrii *Camerei Deputaților* se referă la scrisoarea pe care am trimis-o, împreună cu Smaranda Enache, *Consiliului Reprezentanților Unionali*, care urma să se pronunțe, la începutul lunii octombrie, asupra eventualei ieșiri a UDMR de la guvernare. Doream să convingem delegații CRU să decidă asupra rămîinerii în cadrul coaliției, oferind astfel „o șansă promovării intereselor minorității maghiare și, prin asta, și a intereselor majorității” (citad din finalul scrisorii).

În cadrul CRU participarea a fost decisă printr-un vot la limită. Iată de ce, dacă am reușit să schimbăm doar opiniile celorva persoane, asta înseamnă că am făcut exact ceea ce era necesar, adică am contribuit la salvarea coaliției pentru binele minorității și al majorității.

Pentru a înțelege sensul scrisorii noastre, citeva vorbe despre fondul acestei chestiuni. UDMR, ca reprezentant al minorității maghiare, și-a dezvoltat proiectul său politic în jurul ideii de autodeterminare internă, care înseamnă crearea unor autonomii – locale, personale sau teritoriale. Aceste principii au fost codificate în Proiectul trimis la *Parlament* în toamna anului 1993, privind drepturile minorităților naționale și comunităților autonome, și în *Programul adoptat de Congresul al IV-lea* al acestei formațiuni, în mai 1995. Deși principiile amintite anterior sînt puse în aplicare, într-o formă sau alta, în mai multe democrații europene, și se dovedesc peste tot benefice, în contextul românesc ele au un anumit inconvenient. Unele forme de autonomie nu sînt compatibile cu actuala *Constituție*. Desigur, solicitarea schimbării *Constituției* în sensul dorit face parte din jocul democrației, fie că privește problema minorităților na-

ționale, fie că are motivații cit se poate de diferite. Drepturile concrete dorite de minoritatea maghiară se pot atinge însă și prin alte metode – sistemul măsurilor speciale – care nu presupun schimbări constituționale. În sensul acestui mecanism m-am pronunțat de mult timp, încă din momentul apariției Proiectului cu privire la drepturile minorităților naționale și comunităților autonome.

Chiar acesta a fost sensul compromisului dintre UDMR și celelalte formațiuni politice din coaliția majoritară, în toamna anului 1996: asigurarea unor măsuri speciale multumitoare pentru minoritatea maghiară și, respectiv, renunțarea (implicită) a UDMR-ului la sistemul propriu al autodeterminării interne prin cele trei forme de autonomie. Compromisul a avut consecințe absolut remarcabile. România a căpătat mai mult liniște internă și mult mai multă stimă la nivel internațional. „Modelul de reconciliere româno-maghiară” a devenit subiect de studiu – printre altele, de către forțele politice din Slovacia care îl pun în aplicare acum. *Guvernul* și-a îndeplinit promisiunile politice în mai și iunie 1997, prin adoptarea *Ordonanțelor de Urgență nr. 22 și nr. 36*.

După această dată, senatori și deputați incompetenți sau șantajabili, forțe politice ostile intereselor României au reușit să blocheze ratificarea poziției guvernamentale. *Ordonanțele* de urgență au fost respinse de către *Parlament*. De nenumărate ori, liderii politici ai CDR și PD și-au asumat obligații față de UDMR și de nenumărate ori și le-au încălcat. Toate acestea au făcut ca, în câteva rînduri, UDMR să fi fost pe punctul de a părăsi coaliția, ceea ce ar fi adîncit și mai grav criza din România. De fiecare dată, reprezentanții ai societății civile românești, între care eu și Smaranda Enache – dar ar fi momentul să o amintesc și pe doamna Doina Cornea –, am încercat, fiecare prin căi proprii, să convingem liderii UDMR să nu recurgă la o formulă cu consecințe dăunătoare pentru țară. Am apelat la încrederea pe care aceștia ne-o poartă pentru a susține bunele raporturi între români și maghiari, esențiale pentru stabilitatea societății în care trăim și unii și alții.

Apelul scrisorii noastre adresată membrilor CRU la 2 octombrie a fost citit se poate de limpede: este necesar să evitați părăsirea *Guvernului*, semn al

responsabilității față de interesele minorității și ale majorității; nu trebuie să vă temeți că noile compromisuri ar fi inutile. Aveam în vedere neîncrederea membrilor CRU, opinia multora că înțelegerile politice din toamna anului 1996 oricum nu vor fi respectate. Iată de ce am invocat și argumentul că autodeterminarea internă (pe care minoritatea maghiară a considerat-o mult timp singura soluție politică și la care va reveni, dacă UDMR iese de la guvernare) va fi cu atît legitimată, în cazul încălcării mai departe a înțelegerilor.

Motivația împlinirii interesului de grup cu cel general este evidentă pentru oricine citește onest textul întreg al scrisorii. Anumite nuanțe în, desigur, de faptul că ne adresăm membrilor CRU și doream să-i convingem de necesitatea rămîinerii UDMR-ului în *Guvern*.

Cele de mai sus demonstrează încădecarea de fond a intervenției *Comisiei de politică externă a Camerei Deputaților*. Dar ea impresionează și prin jenanta incompetență a celor care au redactat și adoptat scrisoarea adresată președintelui României. Astfel, cererea sancționării Smarandei Enache pentru încălcarea statutului corpului diplomatic face presupunerea absurdă că statutul se poate aplica retroactiv. (La data semnării scrisorii, Smaranda Enache nu fusese încă numită ambasador.) Grăv mai ales este ideea din mintea unor parlamentari, că susținerea legitimității autodeterminării interne intră în contradicție cu *Constituția* – ca și cum nu *Constituția* este cea care garantează libertatea de opinie și de expresie. Acuza contradicției celor semnate de către Smaranda Enache și de mine cu programele unor partide trimite direct la obsesiile liderilor comunisti care pedepseau opinii ideologice diferite.

Să nu uităm că, înainte de numirea Smarandei Enache ca ambasador al României la Helsinki, comisiile de politică externă ale *Camerei* și *Senatului* dăduseră un vot negativ; că președintele *Comisiei de politică externă a Senatului*, Ghiorgi Prisăcaru, a fost un apropiat al Eleni Ceaușescu și că în comisii se află membri ai unui partid hiperextremist, ca PRM, ori politicieni care au avut pe vremuri relații cu *Securitatea* – deveniți între timp reprezentanți ai unor formațiuni ce trec drept democratice. Aceștia sînt oamenii care s-au opus numirii Smarandei Enache, ale cărei calități diplomatice au fost constant recunoscute. Prestigiul ei în lume este excepțional, fapt verificabil prin numirea sa în conducerea unor organizații internaționale, prin premiile primite, prin articolele scrise despre ea. Ar fi firesc să ne întrebăm cum este posibil ca o persoană dăruită cu rarele calități cerute de diplomație, care a reușit să-și câștige simpatia în lume – un diplomat chiar trebuie să o cucerească – este contestat acasă. Comisiile de politică externă ale celor două *Camere* își dăduseră anterior avizul pentru oameni aflați sub orice standard profesional sau moral (cunoscut concret astfel de cazuri).

Pentru răspuns este semnificativă transformarea de către anumite ziare, a scrisorii *Comisiei de politică externă a Camerei Deputaților* într-o campanie împotriva actualei ambasadoare a României la Helsinki. (În subsidiar, ea este și o campanie împotriva președintelui Emil Constantinescu). În fruntea acestei campanii se află *Național*, portavoce a

forțelor antieuropene, și *Adevărul*, cunoscut pentru propaganda sa antimaghiară și antiucraineană. Aceste ziare sînt legate prin nenumărate fire de agenți ai trecutului și fac, servind tot felul de interese oculte, un imens rău României. Ele își permit să vorbească despre activitatea antiromânească a Smarandei Enache și a mea, în continuare firească cu forțele politice care pînă în 1989 calificau drept antiromânească piesa de teatru interzisă a Smarandei Enache și protestul meu împotriva lui Ceaușescu (la care contextul mă obligă să mă refer).

Faptul că mercenarii care serveau conducerea României pînă în 1989, și trădau cu adevărat interesele unei întregi națiuni, își permit să acuze de antiromânism oameni care nu au făcut altceva decît să susțină, în același stil, cu aceeași consecvență, valorile drepturilor omului ori bunele relații ale României cu celelalte țări (în întîmpinarea evidentă a interesului general), nu are de ce să surprindă. Întrebarea ar fi: de ce își pot permite să o facă astăzi, cînd România este condusă de partide create de foști deținuți ai regimului comunist?; cînd președinte a ajuns o persoană susținută de electorat întrucît a promis să rupă cu regimul trecut? De ce președintele Emil Constantinescu nu declară public că respinge acuzațiile la adresa Smarandei Enache și nu condamnă rușinoasa campanie împotriva unui valoros reprezentant al României? De ce nici un fost coleg din CDR al actualei ambasadoare de la Helsinki nu protestează în *Parlament* împotriva acestui semn de recrudescență a forțelor antidemocratice? De ce *Serviciul Român de Informații* nu clarifică alegațiile din *România Mare* privind cooperarea lui Dumitru Tinu, directorul *Adevărului*, cu servicii secrete străine, ceea ce poate explica intoxicarea opiniei publice de către ziarul pe care-l conduce? De ce televiziunea publică promovează ziaristii *Adevărului*, autori ai unei politici sistematice de sabotare a relațiilor României cu democrațiile occidentale și care pregătesc tot atît de sistematic controlul spațiului românesc de către nostalgicii sovietelor de la Moscova? De ce nu se investighează activitatea lui Dorin Suci, care, nu numai sub titlul de corespondent al *Adevărului*, ci și ca oficial al *Guvernului* la Budapesta, a înveninat relațiile cu Ungaria? De ce noua putere politică nu face o investigație asupra prestației celor care reprezintă România în străinătate? De ce nu revocă pe toți cei care transformă poziția diplomatică în sursă de afaceri personale, care se îmbată la întîlnirile cu diplomați străini, care, într-un cuvînt ne fac de rușine? (Pot ajuta ca exemple.) De ce antiselecția dominantă în continuare numirea demnitarilor români?

Au trecut aproape nouă ani de la schimbările din decembrie 1989. Marii responsabili pentru regimul criminal întemeiat de comunisti și responsabili pentru multe fărâdele de după această dată sînt în continuare în ofensivă. Cum să nu ajungă România în halul în care a ajuns? Cazul Smarandei Enache este simptomatic pentru puterea fostelor echipe. Dar el este simptomatic și pentru slăbiciunea, pentru lipsa de onoare și chiar pentru absența spiritului de conservare ale celor care au fost sprijiniți să ajungă astăzi la putere.

2 octombrie 1998

Am solicitat mai multe zile la rînd *Comisiei* pentru *Politică Externă* din *Camera Deputaților* scrisoarea adresată președintelui României în care se cerea rechemarea doamnei Smaranda Enache din funcția de ambasador al României în Finlanda, dar ni s-a comunicat că scrisoarea nu poate fi făcută publică. (n.r.)

BBC

Acum și la ora 8 dimineața!

Dacă doriți să aflați la ce ore, în ce benzi sau pe ce frecvență FM din orașul dvs. puteți asculta emisiunile BBC, telefonați la 01. 211. 11. 60

BBC WORLD SERVICE

Tîrgul de carte Gaudeamus

Editurile All
 Ed. Corint
 Ed. Grater
 Ed. Didactică și Pedagogică
 Ed. Humanitas
 Ed. Institutul European
 Ed. Petrion
 Ed. Polrom
 Ed. Scripta
 Ed. Universal Dalsi
 Ed. Universității București
 Librăria din Teatru

Ion Bitzan Biblioteca 1997, obiect

INTERVIU
Mircea
Nedelciu
ANDREI CORNEA

pag
2-4

Soarta cărții stă în gustul publicului. Această afirmație este aproximativă și de cele mai multe ori nu reprezintă decît un alibi stingaci pentru cei care nu înțeleg adevăratul mecanism al vânzării de carte (nu mă refer la citirea de carte, pot exista cazuri în care o carte nu se cumpără dar este citită, circulă, situația aceasta va fi tot mai des întâlnită odată cu răspîndirea în masă a fotocopiatoarelor).

Despre România înainte de 1989 se poate spune că era una dintre țările în care exista un public cititor extrem de numeros, avid, chiar, de lectură, o țară în care cererea de lectură depășea cu mult oferta. Cauzele reale ale acestei situații sînt cunoscute, de la absența practică a surselor alternative de informație culturală pînă la motivațiile diverse, uneori

contradictorii, pentru care era citită o carte. Beletristica se bucura de tiraje sau de audiență într-un public foarte larg și eterogen deoarece acel public căuta în textul de ficțiune dacă nu realitatea, măcar aluzii mai mult sau mai puțin critice la această realitate. Motivele pentru care era citit un roman erau nu neapărat legate de gustul literar, de necesitatea de a citi literatură ci mai ales de nevoia de a găsi confirmări de natură istorică, jurnalistică, politică, etică etc. în acel text. Criteriul literar era poate pe ultimul loc în ierarhia stringenței motivelor de lectură. Fapt ce s-a văzut imediat după liberalizarea informației și abolirea cenzurii oficiale. Începînd cu anii 1991-1992 cartea de beletristică suferă o cădere drastică a tirajelor. Singurele care mai rezistă a timp sînt traduceri pentru care apoi și acestea să se prăbușească spectaculos. O creștere sensibilă au înregistrat-o cărțile destinate instrucției de orice tip, cărțile de hobby și literatura documentară. Toate aceste creșteri luate la un loc nu vor reuși să atingă normalitatea unui tiraj la o carte „curajoasă” a anilor '70-'80. Sursele alternative de informație au așezat în normalitate tirajele oricărui tip de carte. Abia în acest moment se poate face o corectă evaluare a potențialilor cititori ai României - cîți sînt și ce vor să citească. Toate aceste lucruri sînt valabile, sper, într-o viziune macrosistemică. Dar ele suferă corecturi destul de serioase dacă ne vom apropia de intimitatea relației scriitor-editor-difuzor-cititor.

Vom observa că scriitorii (autorii) au suferit un șoc destul de puternic în urma confruntării cu

„concreta” - traduceri, televiziunea, ziarul, documentele publice sau făcute publice. Scara valorilor, a interesului tematic chiar a autorității literare a suferit modificări și nu întotdeauna dintre cele mai bune sau dintre cele așteptate. Modificarea relațiilor economice cu editorii precum și modificarea raportului de autoritate dintre autor și editor în detrimentul celui din urmă a produs o bulversare a imaginii publice a literaturii române contemporane.

Editorii s-au văzut sporiți la număr dar acest fapt a dus la confuzie, instabilitate și mai ales la o depreciere sensibilă a autorității actului editorial. Pirateria editorială și amatorismul au produs mari pierderi onorabilității editorului din România.

EUGEN URICARU

Soarta cărții

„Tunurile” nu au consolidat, din nefericire, edituri profesionale, cultural bine intenționate ci au contribuit la creșterea gradului de confuzie valorică în sistem. Sînt extrem de puține editurile ce pot să funcționeze fără subvenții iar acest fapt arată că sînt foarte puțini editorii care au avut o viziune cultural-comercială asupra activității lor. Acest fapt a dus la polarizarea, cu puține excepții, către un grup mic de editori care trăiește exclusiv din subvenții și a altui grup care a transformat actul editorial într-un act de comerț. Se înțelege de aici că soarta cărții și mai ales a autorului nu poate fi o soartă normală. Și cum poate ea să fie altfel cînd problema principală rămîne cea a distribuției. Distribuție care înghite cel mai mult din bugetul unei apariții, distribuție care nu acoperă decît zone dispartate ale teritoriului, distribuție care este cel mai puțin cultural act din procesul ce se desfășoară între autor și cititor dar în schimb este cel mai lipsit de moralitate. La acest moment adevăratul stăpîn al pieței de carte este distribuitorul, cel care este interesat doar de procentul și valoarea acestui procent încasat pe cartea distribuită. S-a ajuns pînă acolo încît cartea este scumpă nu din cauza editorului (autorul nici nu mai contează în această infernală dinamică a prețului cărții) ci a distribuitorului. Distribuitorul nu mai vrea să vîndă cărți ieftine! Iată de fapt cine hotărăște soarta cărții în România. Chiar și acest Tîrg de carte nu este altceva, dincolo de rosturile oricărui Tîrg de carte, decît o încercare disperată și artizanală de a scăpa de tirania difuzorului.

Rugați-vă pentru „fratele Constantin”

ANDREI OIȘTEANU

pag
5

Nunta mortului

pag
6

Gaudeamus CU MIRCEA NEDELCIU

Un târg în preajma sărbătorilor și pentru oameni tineri

Ce aduce nou ediția de anul acesta a *Tîrgului „Gaudeamus”* față de edițiile trecute? Și cum ați ajuns să vă implicați atât de mult în această manifestare?

Paradoxal, târgul de anul acesta aduce o mai mică implicare a persoanei mele în organizare, și nu aduce, din păcate, nici ceva spectaculos în calitatea lui. În fața unei afluențe foarte mari de cerere anul trecut, organizatorii principali, cei de la *Radio*, au dorit un spațiu mai mare decât foaierul *Sălii Radio* și au decis să îl mute la *Romexpo*, un loc mai excentric față de piața efectivă a cărții din București. N-am fost de acord, și anul acesta nu mai figurez cu societatea *Euromedia* printre organizatori, ci am rămas un fel de consultant pentru problemele de organizare și de ordonare a editorilor în manifestările lor ocazionale de târg. Organizatorii de anul acesta vor fi numai Casa de editură *All*, *Societatea Română de Radio* și *Romexpo*. Implicarea mea inițială a fost cumva accidentală. *All* avea ideea de a face un târg și căutau o sală. Cei de la *Radio* au reacționat atunci foarte prompt. Au zis: da, ne interesează, intră în planul nostru de a comunica și altfel decât prin undele radio. Numai că nici *All*, nici *Radioul* nu s-au erijat în organizatori de târg și au căutat un al treilea. Cum eu făcusem cu vreo doi ani înainte o tentativă de a organiza pe cont propriu un fel de târg de carte, care a fost un eșec tocmai din cauza lui *Romexpo*, au venit la mine, eu am acceptat și am făcut prima ediție a *Tîrgului „Gaudeamus”* în trei: *Societatea Română de Radio*, editura *All* și *Euromedia*. El a fost surprinzător de bine primit de editori, încă de la prima ediție, din anul 1994. La această reușită a contribuit conceptul de semi-show; fiind un târg specializat pe carte de tineret, academică, universitară și școlară, ne-am gândit să dăm un aspect de vacanță, discotecă, ceva de genul acesta. La primele patru ediții, chiar așa se întâmplau lu-

crurile. Era tot timpul un fel de *DJ* care prezenta ce se întâmplă, se relua din când în când imnul *Gaudeamus*, se dădea uneori muzică pur și simplu, și în această atmosferă se cumpărau cărți, sau se lansau, sau se oprea muzica și se făceau discuții. Asta a făcut să fie un loc cald și iubit și de public. Sintem acum cu inima îndoită că vom pierde aceste lucruri, pentru că plecăm din centrul orașului, ne vom afla într-o sală mult mai mare și mai rece, că, dat fiind mărimea sălii, de data asta n-am putut s-o umplem, sintem cam la 80% cu gradul de umplere, și dacă se întâmplă să fie și o vreme nefavorabilă, s-ar putea să ne trezim și fără public. Toate astea sînt temerile în fața celei de-a cincea ediții care, dacă se adevărească, fie vom reveni la vechiul lăcaș, fie nu se adevărească, sau se adevărească pe jumătate și organizatorii vor insista să rămână într-o sală mai mare, vizind creșterea numărului de participanți.

Prin ce explicați succesul *Tîrgului „Gaudeamus”*?

El se desfășoară într-o perioadă relativ complementară cu celălalt târg important din București, în preajma sărbătorilor, cînd cel mai iubit cadou rămîne o carte. Apoi, el se adresează unor oameni tineri, care au nevoie de aceste cărți, nu sînt cumpărători de lectură, pur și simplu, sînt cititori activi. Sînt cumpărători mai serioși decît cei care cumpără la tîrgurile de vacanță de la mare sau la tîrgul de vară de la București. Există un fel de afluență de public impusă de sectorul de produs pe care l-am ales.

Prozatorul – un fel de manager

Am descoperit la dumneavoastră, prozatorul generației '80, niște aptitudini manageriale ieșite din comun. Cum v-ați descoperit aceste aptitudini? Cum ați pus pe picioare *Euromedia*?

Și eu mi-am pus întrebarea și am ajuns la concluzia că, totuși, aceste aptitudini erau în mine. Cred că, dacă n-ar fi fost comunismul în „istoria vieții mele” și a altor alora, totul

n. 12 noiembrie 1950 la
Fundulea (Călărași)

• *Facultatea de Filologie a Universității București*, 1973 • Debut în 1979 cu volumul de proză scurtă *Aventuri într-o curte interioară*, editura *Cartea Românească* • Alte volume publicate: *Efectul de ecou controlat*, 1981, ed. *Cartea Românească*; *Amendament la instinctul proprietății*, 1983, ed. *Eminescu*; *Zmeura de cîmpie*, roman, 1984, ed. *Militară*; *Tratament fabulatoriu*, 1986, ed. *Cartea Românească*; *Și ieri va fi o zi*, proză scurtă, 1989, ed. *Cartea Românească*; *Femeia în roșu*, roman scris împreună cu Mircea Mihăieș și Adriana Babeți, 1990, ed. *Cartea Românească*; *Povestea poveștilor gen. '80*, 1998, ed. *Nemira* • Premii: Premiul pentru debut în proză al Uniunii Scriitorilor pentru *Aventuri într-o curte interioară* (1980); Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor, pentru *Amendament la instinctul proprietății* (1984); Premiul pentru proză al Academiei Române, pentru *Tratament fabulatoriu* (1991); Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor, pentru *Femeia în roșu* (1991)

putea să fie diferit. Tatăl meu, în anii '38-'40, devenise al doilea om într-o firmă de import-export de cereale. Aici, la Fundulea, era silozul, cu un patron grec, care l-a cununat pe tata și l-a urcat în ierarhia firmei. Cred că, dacă nu venea comunismul, eu ar fi trebuit să-l continui pe tata, fiind singurul băiat din familie. Iar ideea de a fi negustor nu mi-a dispăcut niciodată. Mi-ar fi plăcut chiar foarte mult. Dar a venit prea tîrziu.

Am încercat să fac apoi legături, similarități între activitatea managerială și cea de prozator. Prozatorul este, totuși, un fel de „manager al resurselor umane”: el recrutează personajele, le cîntărește dacă merită sau nu să le ia în seamă pentru întreprinderea pe care vrea să o pună pe picioare, și anume proza pe care și-o construiește și, pe urmă, încearcă să pună rezultatele în asemenea relații, încît rezultatul să fie cît mai eficient în condițiile date. Proza, deci, este o activitate destul de asemănătoare cu activitatea managerială. Nu mai vorbesc de prozatorii interesați de succesul de piață și care încearcă să producă un text cît mai apropiat de moda momentului. Aici echivalentul ar fi atenția pe care managerul o acordă de obicei marketingului. Dar nu toți prozatorii sînt atenți la asta. Eu am fost destul de atent la ce se întâmplă pe piață.

Generația '80 a apărut coerentă și fără stîngăciile debutului

A funcționat instinctul?

Nu știu dacă din instinct. Mi-am valorificat dexteritatea, ținînd seama de ceea ce apăruse pînă atunci în literatura română. Toată această generație care se află în jurul anilor '80 reprezintă un grup coerent. Am dus o viață de cenușă vreme de 10 ani, timp în care am produs literatură de calitate absolut comparabilă cu cea care era publicată. De aceea, în momentul cînd literatura generației '80 a apărut pe piață, a apărut foarte coerentă și fără stîngăciile debutului. E foarte interesantă diferența între premiile de debut ale *Uniunii Scriitorilor* pe anul '78 și pe anul '79. Acela e momentul cînd apar primii optzeciști. Pe '78, mi se pare că la proză este premiat pentru debut Mircea Săndulescu, iar pe '79, Ștefan Agopian și Mircea Nedelciu. Săndulescu aproape că poate fi înscris într-o serie întreagă care vine din

anii '70, și '60 chiar. Din '79, aproape toate premiile de debut intră în altă serie, și la poezie, și la proză, și evident diferit de ce se scosese pînă atunci. Această activitate de „marketing”, deși marketingul cultural este altceva decît ceea ce discutăm noi acum, am făcut-o chiar în grup: am fost atenți la ce se întâmplă și ne-am gândit de ce acum și de ce nu mai tîrziu. Chiar unele dintre aparițiile noastre de grup, cum a fost *Desant '83* sau antologiile de poezie 5, *Aer cu diamante*, erau niște semnale ale apariției acestei generații, niște strategii de pătrundere într-o literatură pe care o resimțeam oarecum ostilă. Și, după ce primii ani ai optzecismului, '81, '82, '83, au dus la un oarecare succes, a apărut o reacție a *establishment-ului* literar, ca să zic așa. Piedici artificiale, care nu veneau din cîmpul literaturii, evident. Trebuia, la un moment dat, să fii și membru de partid, și angajat în cîmpul muncii, și să debutezi colectiv. Or, lucrul acesta nu exista în '79-'80. Succesul primilor veniți ai generației '80 a dus la dificultăți din ce în ce mai mari pentru cei care au urmat. În ultimul an, '89, chiar trebuia să fii membru de partid, să ai loc de muncă și să debutezi într-un volum colectiv. Intrarea în *Uniunea* devenise un dosar întreg de partid. Au fost măsuri de reacție ale unei categorii care se simțea amenințată de concurență.

Totuși, viața mergea înainte.

Uniunea Scriitorilor avea o parte de societate civilă, chiar dacă nu era conștientă de aceasta. Ținea să-și facă alegerile, în juru să fie votul corect, după regulile democrației, măcar în acel spațiu închis de 13 oameni, care dădeau premiile. Pe de altă parte, tot ea ținea capacul cazanului, pentru ca acel embrion de societate civilă să nu cumva să se răspindească în restul societății. De asta e foarte ciudat, paradoxal, că *US* s-a reformată cel mai puțin după '89. A rămas cu racilele, cu nostalgia după funcționarea ei anterioară lui '89.

ASPRO s-a ivit dintr-o exasperare

Aceasta s'a fie explicația că v-ați angajat și într-un alt proiect, e vorba de crearea *ASPRO*?

A fost chiar o exasperare, pentru că o adunare generală a *Uniunii*...

Vă referiți la prima adunare a *US* în libertate, cînd părea că nu mai era nimic de făcut?

Da, era un fel de chermезă, nu o adunare generală. Aceea a rămas frumoasă, ca împlinire cu toată lumea. Dar a fost destul de periculos, pentru că lăsarea tuturor barierelor jos a permis pătrunderea unor viruși ș.a.m.d., în acel moment de entuziasm. Sigur, era frumos să fii alături de Monica Lovinescu și Virgil Ierunca, dar una era festivitatea și alta erau alegerile. Cu o bucurie imensă am ales un *Consiliu de administrație* de 120 de oameni. Cum să iei decizii cu 120 de oameni! Se crease reflexul că, dacă ești în *Consiliu*, ești un scriitor mai bun decît ceilalți. Și atunci s-a hotărît ca acel *Consiliu* să fie cît mai larg, ca să mulțumească pe cît mai mulți.

Vorbiți-mi de *ASPRO*.

În '94, cînd a avut loc o adunare generală a *US*, mi-am dat seama că *Uniunea* nu semăna deloc cu ceea ce-mi închipuiam eu că trebuie să fie o structură a societății civile. *US*, din cît învățasem între timp, trebuia să fie o asociație de tip nonprofit, neguvernamentală, în care oamenii își pun împreună interesele prin adărea la un statut.

Era și un patrimoniu la mijloc, niște fonduri.

Siur că era un patrimoniu. Dacă nu era un patrimoniu, cred că noi, cei din ASPRO, ne-am fi înțeles mai bine cu US și am fi făcut lucrurile pe care ar fi trebuit să le facem.

Așa arată lucrurile la început: ASPRO dorea de fapt patrimoniul bătrinei Uniunii.

Da. Asta era diversiunea lansată de Uniune, pentru că nici acum nu înțeleg de ce nu le-a convenit înființarea unei alte asociații. Au lansat ideea că vrem patrimoniul și trebuia să fim diabolizați din cauza asta. Revin la acea Adunare generală din primăvara lui '94, în care nimic din procedurile obișnuite de vot — era cvorum — nu era cvorum — nu se respecta. Tot pe aceste manevre, „hai să votăm dacă votăm sau nu”, adică „să mergem mai departe fără cvorum” etc., lucruri complet nestatutare, a fost ținută toată Adunarea. Asta ne-a exasperat pe cîțiva. Ne-am întîlnit în Cișmigiu vreo 12 și am spus: „Ce-ar fi să facem o asociație de scriitori? În fond, e liber”. Și am și înscris ASPRO, cu vreo 60 de membri fondatori. După aceea, cînd ne-am dus să ne înregistrăm la tribunal, Uniunea Scriitorilor a descoperit că de fapt ea nu e înregistrată la Registrul persoanelor juridice. Asta în 1994!

Era fără identitate?

Ea avea identitatea pe care i-o dăduse inițial, la crearea ei, partidul. Continua să fie o secție a Secției de propagandă a partidului comunist. Ea nu se gândise, din '89 pînă în '94, să se ducă la Registrul persoanelor juridice de la un tribunal de care aparține, să se înregistreze. O face în septembrie '94, din cauza înființării ASPRO, pentru că au realizat imediat că, dacă vor interveni procese între noi, ei pur și simplu n-au identitate juridică. De fapt, în februarie '95, a avut loc adunarea generală a US în care s-a mai modificat statutul (nu știu cit de legal), dar era înregistrată ca persoană juridică.

Scriitorul român are o foarte slabă cultură juridică a propriei lui profesii

Ce a făcut ASPRO și cum funcționează acum?

ASPRO a arătat, cel puțin celor care sînt înăuntru, că scriitorul român are o foarte slabă cultură juridică a propriei lui profesii. Nu știe care-i sînt drepturile, nici cum să și le gestioneze. Spiritul acesta de solidaritate verbală la români e foarte dezvoltat, dar nu se coagulează instituțional decît foarte greu. ASPRO, deși și-a propus lucruri destul de mici, dar precise, nu a reușit să le îndeplinească, din delăsare, din necunoașterea drepturilor specifice pe care le are un scriitor în societate. El trebuie să se raporteze la unul dintre partenerii lui principali, care este utilizatorul operei lui, adică editorul. Or, cu acest editor, relațiile de grup ale scriitorilor trebuie să fie niste relații de negociere cu structuri asociative ale editurilor, prin care să se pună pe hirtie reguli contractuale de cooperare. La noi, aproape fiecare joacă pe ambele terenuri: ba este editor, ba scriitor, și nu apără cu seriozitate nici drepturile unuia, nici ale celuilalt. Totdeauna se merge la mica înțelegere. De exemplu, nu putem să cerem statului să recunoască profesiunea de scriitor și să-i dea pensie ca scriitor, chiar dacă n-a lucrat nicăieri, pe baza datei la care a încasat prima dată niște drepturi de autor. Nu putem să cerem asta statului, cînd mulți editori acceptă să scoată cărțile autorilor în regie proprie, fără să le facă un contract pentru drepturi de autor.

Apoi, așa-numita Societate de ges-

tiune colectivă a dreptului de autor, prevăzută în Legea dreptului de autor adoptată în '96, a devenit un fel de sprieitoare. Ea se ocupă de apărarea acelei părți a dreptului de autor pe care autorul nu o poate urmări singur. De exemplu, recitarea accidentală a unui text pe un post de radio, de televiziune, apariția într-o antologie, în fine, orice utilizare în care nu este necesar sau nu este posibil un contract individual. Dacă, de pildă, un editor străin își propune să facă o antologie de proză românească, fie îl contactează personal pe fiecare autor și face cu fiecare un contract individual, lucru aproape imposibil, fie se adresează Societății de gestiune colectivă din țara lui, și aceea, pe baza relațiilor pe care le are cu celelalte asociații de același tip, s-ar adresa celei din țara noastră. Antologatorul, editorul respectiv, poate scoate antologia fără dureri de cap. Din punct de vedere al legii, este acoperit. Forma cealaltă e prea grea, iar ilegal nu o face.

Iată cum o parte importantă de promovare a culturii române nu e posibilă, pentru că noi n-am fost în stare să ne creăm o Societate de gestiune colectivă a dreptului de autor.

Fondul literar era o asemenea societate. Ce facem însă cu el? Pentru că Fondul literar ori reia totul de la capăt, luînd contract individual de la fiecare scriitor, că are mandatul de a se ocupa de opera lui în aceste utilizări neindividuale, ori preferă să rămînă în vechea formă. Am auzit că, totuși, pe structura Fondului... a început un fel de creare a unei astfel de societăți de gestiune. Vara trecută, cînd a fost o dezbatere cu ORDA (Oficiul Român al Dreptului de

Autor), am întrebat-o pe doamna Constanța Moisescu, directoarea Oficiului, care este situația și mi-a spus că n-a venit nimeni să parcurgă traseul cerut de lege. Fondul literar, spunea atunci Denisa Comănescu, este în momentul de față o bază de date. Deci, cine vrea să editeze ceva mai vechi, care ar putea avea moștenitori, să intre în perioada aceea de 70 de ani de drepturi asigurate moștenitorilor, să vină la Fond, că avem astfel de date și le putem pune la dispoziție editorilor interesați. Am întrebat: Legea dreptului de autor prevede că și bazele de date fac obiectul dreptului de autor și nu se înțelege cu ce mandat deține Fondul literar această bază de date.

Am înțeles că, din inițiativa Fondului literar, s-a început un fel de mailing cu anumiți scriitori, ca să li se facă fișa de aderenți la o societate. Eu n-am primit, dar cineva mi-a arătat o astfel de scrisoare, făcută complet aiurea. Pe urmă am mai văzut una, făcută ceva mai omenește, dar care nici ea nu era conform regulilor

după care se fac, pentru că trebuie să scrie acolo ce moștenitori ai etc. Eu n-am primit nimic, poate fiindcă sînt la ASPRO. Dar nu e nici o problemă. Eu țin să se înființeze oricum această societate, chiar prin Fondul literar sau altcineva, pentru că în momentul în care s-a autorizat una singură, ea este obligată să gestioneze aceste drepturi pentru toată lumea, chiar pentru cei neînscrisi. Așa îl obligă legea.

Numai să și fie respectată legea asta.

Cum eu știu legea, mă voi zbate să fie respectată.

Euromedia — cărți și publicații străine pentru România

Vorbiți-ne de Euromedia, societatea dumneavoastră de difuzare de carte străină și reviste.

Euromedia a luat ființă în '90, pe ideea unui concept conform căruia în economia de piață adevăratele întreprinderi se fac pe terenuri neocupate. Eu am avut norocul să întîlnesc chiar în '90 un francez care a spus că are o idee și vrea să o pună în practică. Ideea era următoarea: în țările de Est exista un public interesat de presa franceză, chiar important în România, cea mai mare țară francofonă din Est. Această cerere nu avea însă putere de cumpărare de a deveni efectivă clientelă pentru presa franceză. Și el le-a spus editorilor francezi: „Dați-ne returnurile voastre, la două săptămîni, pentru România. Doi ani mi le dați gratuit, iar eu le voi vinde la un preț care să acopere transportul și regia întreprinderii care o face. După aceea, vi le cumpăr la 1 franc bucata, pînă vom ajunge să ne facem

din acea piață un număr de clienți”.

Peste doi ani am avut niște probleme de sănătate, m-am dus în Franța și atunci s-a plafonat puțin activitatea Euromediei. În '92 s-a creat Euromedia în Bulgaria, în Ucraina. Țineam pe acasă un sirb care aștepta să se termine războiul ca să meargă să facă Euromedia Belgrad (dar n-a ajuns nici acum, e pe la Timișoara, vinde afișe și cărți poștale). Sistemul nostru de difuzare era în mare deingradă în acel moment. Am început să primim 20 tone de reviste în fiecare lună și, cum nu le puteam ține în depozitul nostru, a trebuit să le răspîdim în țară, în 50-60 de puncte de vânzare, indiferent cit de fiabile erau. Între timp am început să mă selectăm din titlurile care aveau vânzare. În '94, am descoperit că unele se vînd, altele nu, și am diversificat puțin activitățile (carte solduri, carte la preț real, și produse multi-media). Între timp, devenisem distribuitorii oficiului de publicații oficiale ale Uniunii Europene. În '94 ajunsesem să fim o întreprindere cu

23 de salariați, două camioane, o camionetă.

Prosperitate, cu alte cuvinte.

Da. Cifra de afaceri era de aproape două miliarde, la nivelul anului '94. La începutul anului '95 m-a lovit din nou boala. A trebuit să încerc să păstrez Euromedia la dimensiunile la care o mai pot controla prin telefon.

Și care este stadiul actual?

În momentul de față, e un lucru foarte solid. Am redus întreprinderea strict la centrele de profit. Deși e o micro-întreprindere, are 6 salariați și 5 centre de profit. Dacă pică două-trei centre de profit, tot rămîn două care să ne plătească salariile de pe o lună pe alta. În momentul de față păstrăm activitatea noastră inițială de a lua presă sold, dar strict pe informatică. În prețul revistei, de 3 franci, de la un angrosist intră un CD fie cu jocuri, fie cu programe, revistă pe care eu o vînd aici la 10 franci, adică 17.000 lei.

E foarte avantajos.

În aceeași categorie intră revistele de muzică clasică, Piano și Diapazon armonie, tot cu CD, la același preț, de 17.000.

Mai sînt revistele Maison, Décoration intérieure, care au publicul lor, și reviste de artă, care arată ca niște mici albume. Cele cu preț sub 20.000 chiar au vânzare bună.

Al doilea sector este sectorul de carte, la preț adaptat pieței românești. Totuși, cartea franțuzească nu e accesibilă puerilor de cumpărare a cititorului român.

Ce înseamnă „adaptat”?

Am găsit niște editori care scot ediții populare. De exemplu, un editor, Maxi livre, care are o politică a lui de carte ieftină, scoate clasici francezi în ediție integrală la 10

franci „poche”-ul Asta înseamnă 18.000 lei, o carte în România. Toți clasicii francezi (de la Balzac la Proust, maximum Saint Exupéry, cîteva sute de titluri), dar și spanioli și germani, ediți în Franța, îi aducem și au vânzare bună. Aceiași editură are și niște albume de artă la prețuri accesibile, sub 100.000 lei. Mai este și un dicționar de tip Larousse, pe care nu l-au mai putut vinde în Franța și pe care mi l-au oferit cu 30 de franci bucata, cu condiția să iau 2.000 de exemplare. Le-am luat prin inuie, iar acum mai am vreo 300-400. S-a vîndut foarte bine.

A treia categorie o reprezintă cea a publicațiilor oficiale ale Uniunii Europene, care publică de la Monitorul Oficial în toate cele 15 limbi ale Uniunii, și pe CD-ROM și pe hirtie. În afară de acest monitor mai sînt monografiile, baze de date, tot ce este informație, legislație privitoare la UE. Aici clientela este instituțională. Putem vinde abonament pe on-line, la anumite informații. Noi luăm ba-

(Continuare în pag. 4)

Gaudeamus cu Mircea Nedelciu

(Urmare din pag. 3)

ni, le dăm parola și ei pot accesa direct. E un sector care se va dezvolta.

Al patrulea sector este cartea la comandă, din Germania și din Franța. Am legătură cu *Centre pour l'expansion de livre française dans le monde*. Eu transmit titlul, primesc factura pro-forma și în două săptămâni pot livra clientului cartea solicitată. Aici merge cartea de specialitate.

Al cincilea sector sînt abonamentele. Avem legătură cu *Unipres*, un fel de cooperativă a tuturor editorilor de presă, pentru abonamentele de export. Aici chiar am practicat o vreme și o reducere de 20%, pe care ne-o acordau, dar în acest n-u au mai putut, din cauza comisioanelor bancare.

Singurul top național de carte

Știu că vă ocupați cu alcătuirea unui top național de carte.

Cred că totdeauna e nevoie de o orientare, o ierarhizare a cărții, de un reper pentru cititor. În revistele occidentale, *L'Express*, *Le Nouvel Observateur* etc., se publică un top săptămînal. Ei fac asta prin metoda sondajului eșantionat sociologic și, de obicei, e plătit de revista care-l publică, de postul de televiziune sau radio care îl preia. Editorii, ca și distribuitorii, mai contribuie și ei cu ceva. La noi, fi-rește, n-am fi găsit banii ca să facem așa ceva. Și dacă i-am fi găsit, i-am fi aruncat pe fereastră, pentru că dis-

tribuția noastră, sistemul de difuzare n-are o bază de date centralizată; nu găsești orice carte, în orice oraș, în orice moment, așa cum se găsește acolo. Deci chestionarul sociologic n-ar fi dat rezultate.

Cum lucrați?

Am creat o metodă adaptată stării noastre de difuzare haotică și editorilor leneși, care, cu câteva excepții, nu-și fac promovarea produsului.

Lucrez cu doi operatori: unul care introduce date pe calculator și altul, un fel de curier, care se duce, mai ia cărți, mai caută ce a apărut, duce la poșta ce trimite eu. Preluăm aparițiile din toate sursele posibile. Ne-am restrîns însă de la început numai la literatura română fără traduceri și fără reeditări clasice, și introducem aceste apariții într-o „listă de bază”, pe care o multiplicăm în fiecare săptămîină în 15 exemplare și o trimitem altor 15 scriitori sau critici literari, dintr-o bază de date de vreo 200 de adrese. Este o bază de date deschisă. Se trimite la 15, ca să avem cel puțin 10 răspunsuri. Aceștia sînt rugați să

ierarhizeze cu note primele 10 titluri de la fiecare categorie: 1) poezie, 2) proză scurtă și roman, 3) non-fiction critică, eseu și istorie literară, 4) non-fiction: istorie, sociologie, politicologie, memorii, jurnale și 5) non-fiction educațional și practic. Duminică, prin telefon, cer notele. Le bag în calculator, la fiecare categorie, se face însumarea acestor note, de acestor subiectivități și se trage o concluzie. Calculatorul indică primele 10, care au cel mai mare punctaj. Asta se numește „selecția săptămînală”. O multiplic și o trimit tot săptămînal, pentru un număr de vreo 20 de librării din țară, unde sînt librării pe care i-am cunoscut în timp. Am librării din Botoșani, Arad, Brașov, Timișoara, Iași, Constanța, Tirgoviște, Alexandria. În București este *Minerva*, care afișează lângă casa de marcaj selecția noastră de informare. O vreme a mers și *Kretzulescu*, dar apoi au spus că au prea mult de lucru, n-au timp să scrie. Votează numai public care vizitează librăria și care chiar cumpără o carte. Vine la casa de marcaj și i se pune întrebarea: doriți să votați pentru unul din titluri din 10 la fiecare categorie. Prin telefon, la sfîrșitul săptămîinii, iau și aceste punctaje. Prin însumarea punctajelor obținute se face un top, care se publică săptămînal, vinerea, în *Curentul*, adică primii 5 de la fiecare categorie, lunar, în *Dilema*, zece de la fiecare categorie, și acum a venit și *Universul cărții* căruia îi dau și la jumătatea lunii, sub forma top 20 (primele 20 la fiecare categorie). E util pentru librării, bibliotecari. Pentru acest proiect am fost sponsorizat cu 10.000 de dolari de *Fundația pentru o Societate Deschisă*.

Un roman cu care nu știu ce să fac

Ca prozator, ce lucrați acum?

Cînd au început problemele mele de sănătate, aveam un roman ajuns pe la pagina 80. Și tot timpul m-am gîndit că trebuie să scriu ca să supraviețuiesc. Nu știu cum se făcea, dar atunci cînd mi-era mai greu, aveam tratamente cu efecte secundare neplăcute, mă apucam de scris din obligativitatea de a scrie ca să supraviețuiesc. Cînd mă simțeam mai bine, o lăsam baltă și lucrul nu prea mai avansa. În anii '93-'94, cînd n-am avut nimic din punct de vedere medical, n-am scris un rînd. În '95, cînd m-a întors boala, am mai scris vreo 90 de pagini și am ajuns pe la pagina 170. De cînd sînt imobilizat la pat, am avut o perioadă foarte dificilă. Am ajuns la ideea că îl scriu, îl termin și cu asta s-a și terminat viața mea și atunci mai bine îl las neterminat, ca să o prelungec cît mai mult. Fie cealaltă variantă, numai dacă îl termin mă mai ridic pe picioare. Și încă nu știu care dintre cele două variante este cea bună. Așa că îl las. Uneori mă scriu 10 rînduri (și șterg 8), dar nu știu ce să fac cu el. Să mai avansez sau nu.

Este un roman de actualitate?

Este, într-un fel, de actualitate, din '35, pînă după '90. Are niște scene care se petrec chiar în 1935, cînd am „documentat” că Mateiu Caragiale bătea pormanul la conacul lui de la Fundulea, care se afla la vreo 2 km de casa în care m-am născut eu. Un roman postmodern.

Interviu realizat de Rodica Palade

La **Librăria Editurii Universității din București**, în holul **Facultății de Istorie**, B-dul Regina Elisabeta nr. 4-12, tel. 314.35.08/125, se mai găsesc următoarele cărți:

Nr. crt.	Autor	Titlul	Nr. pag.	Preț
1.	Gheorghe Ioniță	<i>Metodica predării istoriei</i>	216	14.500
2.	Ileana Popescu	<i>Baze de date relaționale</i>	256	9.000
3.	Grigore Brăncuși	<i>Limba română - manual pentru studenții străini</i>	452	50.000
4.	Dănilă Ineze	<i>Dicționar sanscrit-român</i>	324	10.000
5.	Ioan Tomescu	<i>Data structures</i>	206	18.000
6.	Florina Grecu, Laura Comănescu	<i>Studiul reliefului</i>	180	22.000
7.	Ion Ionescu	<i>Începuturile creștinismului românesc daco-roman</i>	144	15.000
8.	Alexandru Dușu	<i>Histoire de la pensée et des mentalités politiques européennes</i>	304	23.000
9.	Eugen Cizek	<i>Essai sur une théorie de l'histoire</i>	192	18.000
10.	Ștefan Ștefănescu	<i>Istoria românilor de la Mihai Viteazul la Constantin Brâncoveanu</i>	184	8.000
11.	Gheorghe F. Angheliescu	<i>Timp și dincolo de timp - Considerații din antropologia patristică clasică</i>	240	32.000
12.	Ioan Cuculescu, Constantin Oțescu, Ștefan Kleitsch	<i>Geometrie în spațiu</i>	296	20.000
13.	Eliza Campus	<i>Raymond Poincaré, un om în istoria lumii - din istoria relațiilor româno-franceze</i>	128	12.000
14.	Minodora Leca	<i>Chimia fizică a macromoleculilor</i>	276	32.500
15.	Alexandru Madgearu	<i>Continuitate și discontinuitate culturală la Dunărea de Jos - sec. VII-VIII</i>	256	35.000
16.	Mariana Tuțescu	<i>L'argumentation - introduction à l'étude du discours</i>	424	34.000
17.	Dan Horia Mazilu	<i>Recitînd literatura română veche II</i>	512	48.000
18.	Zoe Cenușe	<i>Termodinamică chimică</i>	414	32.000
19.	Mihaela Voicu	<i>Chrétien de Troyes aux sources du roman européen</i>	316	25.500

Cărțile de mai sus pot fi achiziționate și prin comandă cu plata ramburs, pe adresa **Editurii Universității din București**, Șos. Panduri nr. 90-92, 76235, București, sectorul 5, Tel./Fax. 410.23.84.

Librăria din Teatru

în foaierea Teatrului Nottara, Bd. Magheru

Ne-am dori să petrecem împreună ultimele zile din 1998. Dacă aveți timp, dacă vreți să vă încălziți cu un ceai sau cu o cafea, opriți-vă o jumătate de oră în **Librăria din Teatru**. Am trimis această invitație și scriitorilor ale căror cărți pot fi cumpărate din librărie, regizorilor și actorilor.

Din 24 noiembrie și pînă la Crăciun, în fiecare zi, de la ora 5 după-amiaza, în Librăria din Teatru vor avea loc ședințe de autografe sau dialoguri.

Programul *Serilor Librăriei din Teatru*, în continuare, va fi anunțat la începutul fiecărei săptămîni.

Miercuri
25 noiembrie, la ora 5 după-amiaza, va veni în vizită în Librăria din Teatru Ileana Mălăncioiu și va acorda autografe pe cartea sa, Cronică melancoliei, apărută la Editura Enciclopedică.

FRANÇOIS LELORD CHRISTOPHE ANDRE

Cum să ne purtăm cu personalitățile dificile

Ultima apariție la editura Trel

EDITURA TREL

ANDREI CORNEA

Rugați-vă pentru „fratele Constantin“

1. Ce înseamnă, în definitiv „să fii filosof?“ Oare oare cine se ocupă cu filosofia are dreptul să se numească filosof, așa după cum oare cine se ocupă cu ingineria se numește „inginer?“ Cred că termenul „filosof“ trebuie luat în măcar trei accepții diferite: „filosof“ va fi, astfel, mai întâi cel care predă filosofia, apoi cel care reflectează metodic în mod filosofic și, în fine, în al treilea rând, cel care își adună gândirea și viața sub formula filosofică. Ca să spunem așa, poți fi filosof în sensul lui Diogene Laertiu, în sensul lui Kant și, în fine, în sensul lui Socrate. E ușor de înțeles acum că nici profesorul de filosofie (tipul Diogene Laertiu), nici filosoful-gînditor (tipul Kant) nu vor trăi vieți radical diferite de cele ale restului oamenilor. Cel mult, dacă primul va fi privit cu înțelegere, cel de-al doilea va deștepta uneori curiozitatea răutăcioasă a semenilor. Al treilea însă va avea de obicei o existență tragică; și, dacă va fi cruțat totuși să bea cucută, nu va fi ferit, adesea, de ceva aproape mai grav: să se compromită public înaintea contemporanilor, și mai ales a posterității. Căci, a dori, mai ales într-un veac ca cel ce stă să se încheie, să trăiești, să scrii, să acționezi politic sub una și aceeași maximă filosofică e un pariu pe care numai foarte puțini l-au putut ține deoptrivă constant și cu demnitate. A dori să unifici gîndul, viața și acțiunea, a fi deci monoteist în construcția totalității proprii existente poartă cu sine un risc enorm, dar și, poate, un păcat intrinsec: zeii ignoranți de cel ce decide să se închine unui singur zeu – rațiunea sa filosofică – sfîrșesc de obicei prin a se răzbuia amar!

De un asemenea destin a avut parte și Constantin Noica, cel care, mai mult decît orice altcineva la noi, a încercat (și a reușit) să încarneze tipul Socrate în filosofie. Nimic, într-adevăr, nu caracterizează mai bine filosoful român decît voința sa neclintită de „a trăi fără rest“, cum spunea el, adică de a nu lăsa felii de viață neacoperite de gîndul filosofic. Dar această voință de monoteism existențial, dacă i-a creat reputația unui „Socrate român“ și i-a permis să întemeieze ceea ce s-a numit, mai pe drept, mai pe nedrept, „școala de la Păltiniș“, a contribuit mult în a-l compromite, în a-l înțuca imaginea, sub aspectul angajamentelor politico-sociale, și asta nu o dată, ba chiar de două ori.

Exact despre aceasta este vorba în cartea Alexandrei Laignel Lavastine, *Filosofie și naționalism. Paradoxul Noica*.

2. Deși s-a scris destul de mult despre Constantin Noica, mai ales în ultimii nouă ani (bibliografia cărții arată bine acest lucru), totuși nu este ceva prea neobișnuit ca exegeza autohtonă să fie umilită de o lucrare sosită din afară, în cazul de față aparținînd unei repute cercetătoare de la CNRS din Paris. Este, într-adevăr, pentru prima dată cînd avem sub ochi o carte de mai multe sute de pagini, cu aparat bibliografic și critic bogat, dedicată în întregime lui Constantin Noica, carte redactată cu toate precauțiile și metodele unui studiu istorico-filosofic temeinic. Este acesta, indiscutabil și dincolo de orice altceva, un prim merit, și nu minor, al lucrării.

Nu este însă meritul principal. Într-adevăr, cartea doamnei Lavastine reușește să intre cu competență și eficacitate pe terenul periculos al disputelor intelectuale românești ce-l privesc pe filosof, în particular, și generația sa, în general. Într-adevăr, se știe bine că participarea lui Noica, în tinerețe, alături de Eliade și Cioran, la mișcarea legionară, cît și preocuparea sa mai tîrzie insistență pentru tema „sentimentului românesc al Ființei“ au fost și sînt greu de digerat pentru mulți intelectuali români liberali, fie că ei aparțin, sau nu, „discipolilor“ lui Noica. Din acest punct de vedere, acești intelectuali s-au confruntat cu un dublu paradox:

1) Cum să explici că un gînditor atît de preocupat de marea cultură și filosofie europeană, care îi îndemna pe tinerii studioși să învețe greaca veche, germana și să studieze în original textele clasice, a putut să se complacă atît de frecvent în provincialismul „roștii românesci“, mai ales cînd el știa și vedea cum aceste încercări ale sale sînt preluate și receptate cu entuziasm de către reprezentanții „protocronismului?“ Și apoi, nu a „colaborat“ Noica cu național-comunismul, fie și într-o manieră mai subtilă și mai inocentă, cea a „rezistenței prin cultură“, așa cum a susținut în câteva eseuri Adrian Marino?

2) Cum să explici, apoi, că cel care a ambiționat, de-a lungul întregului său demers filosofic de-o viață, de a prima lucrare, *Mathesis* și pînă la ultima, *Logica lui Hermes*, să „smulgă individul din statistică“ și să-i ofere o șansă, evitînd deoptrivă individualismul anarhic și universalitatea mecanică, ei bine, cum să se explici că acest gînditor, în fond, umanist nu doar a scris articole legionare, dar a și fost, un timp, redactor-șef al organului Mișcării, *Buna Vestire*? Și, de asemenea: cum să pui laolaltă bunăvoința, curtenia, acel „Geluhl

der Humat“, subtilitatea neobișnuită a filosofului Constantin Noica, așa cum l-au cunoscut admiratorii și discipolii săi în anii '70-'80, cu fanatismul și chiar grosolănia intelectuală a tînrului legionar Noica din articolele sale de la începutul anilor '40?

Alexandra Lavastine arată că, în general, pentru o mare parte a intelectualilor români liberali (totuși, cu unele excepții importante), soluția paradoxurilor a constatat în diminuarea ponderii aspectelor neplăcute, ori în considerarea lor drept episoade și nereprezentative. Unii dintre ei, precum Andrei Pleșu – arăta Lavastine –, au mers atît de departe încît au făcut chiar proces de intenție așa-zisilor detractori ai filosofului, contestîndu-le acestora vehement autoritatea morală de a-i aduce reproșuri lui Noica. Meritul principal al lucrării autoarei franceze este că spune răspicat și cu argumente temeinice, bazate pe o lectură atentă a textelor, ceea ce destui știau deja, ori bănuiau, ori intuiau, dar preferau fie să se ascundă după aluzii, fie chiar să utilizeze nefericita sintagmă: „acum nu e momentul“. Explicația paradoxurilor de mai sus devine, astfel, simplă: nu există contradicții fundamentale între „primul“ și „al doilea“ Noica, așa cum nu există nici o ruptură între ontologia, logica, teoria culturii ale filosofului și diferitele sale angajamente politice (sau lipsa unui angajament mai ferm împotriva regimului Ceaușescu). Și, așa adăuga eu, a-l scuza pe Noica afirmînd că a avut un mic moment de rătăcire la tinerete, sau că a scris eseuri pe „teme românești“ la bătrînețe, pentru a obține concesiile în alte direcții din partea regimului, ar însemna a veni cu explicații derizorii și care, mai ales, nu i-ar face dreptate filosofului: căci Noica, cum spuneam, a vrut să trăiască „fără rest“, și-a „pus determinațiile“ pe care le-a considerat nimerite peste întreaga sa existență – peste ce a scris, ce a spus, ce a făcut. Dacă Noica ar fi dorit să fie un filosof de tip „Kant“, rupturile din viața sa ar fi fost normale și angajamentele sale practice nu ar fi avut nimic de-a face cu nucleul dur al filosofiei sale. Dar Noica și-a propus și a izbutit să fie un filosof de tip „Socrate“: un ins ce refuza categoric politeismul existențial. Or, a avea parte de o mărturie falsă, dar „politically correct“ este, cred eu, exact ceea ce, în limburile unde se află acum, filosoful ar respinge cu cea mai mare indignare!

3. Care este, așadar, gîndul fundamental al filosofului, „legato-ul“ (cum îi plăcea lui să spună) operei și vieții sale? Alexandra Lavastine arată cu multă pregnanță că Noica aparține grupului larg de critici ai raționalității moderne – grup unde îi regăsim pe Nietzsche, sau pe Heidegger, pe Hannah Arendt sau pe filosoful ceh Jan Patocka, pe care autoarea îl compară adesea cu filosoful român. Noica protestează împotriva modernității care transformă omul într-o cifră statistică, care îi răpește responsabilitatea, personalitatea, și mai ales, spiritualitatea. Dar el protestează la fel de vehement împotriva individualismului anarhic modern, a societății de consum, a formalismului vid al libertăților, ca și al logicilor moderne.

Nici colectivism, așadar, deoarece acesta anulează individul în favoarea unui general abstract și mecanic, nici individualism, deoarece prin acesta se ratează posibilitatea deschiderii individului spre altceva ce-l depășește și-l cuprinde. Răspunsul lui Noica – explica Alexandra Lavastine (am făcut-o și eu, în termeni apropiați, într-un capitol din cartea mea *Turnirul Khazar, Nemira* 1987) – stă în a imagina posibilitatea ca individul să se cupleze la general, fără să fie asimilat, preluînd în sine (într-un „sine lărgit“) generalul, ridicîndu-se pe sine „la puterea întregului“. Partea ar deveni astfel echivalentă întregului, mediul extern ar fi preluat în mediul intern, iar limitațiile pe care individul și le așază nu ar mai limita și, astfel, individul ar „ieși din statistică“.

Sistemul noician are, prin urmare, nevoie de anumiți intermediari, exprimați adesea prin formule caracteristice, prin care individualul se cuplează bine, fără să se anuleze pe sine, la general: „devenirea întru ființă“, „limita care nu limitează“, „holomerul“, „contradicția unilaterală“, „întru“ sînt astfel de intermediari. Dar – explica Lavastine, și cred că are dreptate – aceste metafore filosofice nu pot, în cazul vocației socratice a lui Noica, să nu aibă și corespondenți pe planul vieții practice. Și chiar au: astfel, tînrul Noica distingea între un colectivism sau naționalism „rău“, impus din afara individului, și un colectivism sau naționalism „bun“, asumat interior și în libertate, ca un „sine lărgit“, prin care insul se înalță la „puterea întregului“. Practic, acest „naționalism bun“ este regăsit de el în Legiune, sau, mai exact, în dimensiunea revoluționar-utopică a „omului nou“ propus de această mișcare. Nu așadar printr-o întîmplare nefericită, nu din cine știe ce nesăbuită tinerească, nu dintr-un pariu pe care a dorit ca-

valerește să-l țină, a ajuns Noica legionar – așa cum au susținut unele voci, și cum chiar Noica, mai tîrziu, a lăsat uneori să se creadă. Alexandra Lavastine arată că pariu – dacă pariu a fost – este pur filosofic: Noica a crezut că regăsește în mișcarea legionară propria critică a raționalității moderne, propria aspirație pentru o refacere a legăturilor dintre ins și lume. Nu altfel, adăug eu, a ajuns un Sartre la sfîrșim: a crezut că regăsește în ideologiile radicale de stînga propriul său existențialism.

Același tip de explicație e valabil și pentru „cel de-al doilea Noica“: preocuparea sa pentru „sentimentul românesc al Ființei“ exprimat într-o „roștire“ atemporală oferă individului șansa de a se cupla la universal oferindu-și determinații care „deschid“, și nu „limitează“, nu e aici doar un joc literar spectaculos, nici o abilită „captatio benevolentiae“ a regimului național-comunist, ci prelungirea unui demers de-o viață. Cum spunea chiar el, citîndu-l pe Pascal: „nu m-ai fi căutat, dacă nu m-ai fi găsit“. Chemînd din uitare anumite valențe metafizice ale limbii române, filosoful crede că poate arăta insului cum să „devină întru ființă“ rostindu-și limba care știe mult mai mult decît el și care este mult mai mult decît el; prin urmare, el crede că poate contra-propune Occidentului, pe care îl vede copleșit de formalisme, vacutate spirituală, libertăți inutile și bunăstare derizorie, un model spiritual superior: cel al românismului cultural. Că ascumenea pretenții, privite pe fondul mizeriei generale și cotidiene a României „anilor lumina“, sunau și pe atunci, și sună și acum, în retrospectivă, ridicol și deopotrivă teribil și prea evident.

4. În orice caz, premisa Alexandrei Lavastine oferă o cheie pentru a explica de ce Noica nu a fost mai ferm în a se opune regimului comunist sau tentațiilor „protocronismului“, de ce el a descurajat orice ispită de disidență din partea discipolilor: adversitatea sa principială, filosofică față de democrație și liberalism, pe care le vedea formale, fals-egalizatoare, chipuri ale mecanicii și statisticii, i-a interzis să devină un critic al regimului comunist. Nu că ar fi prețuit acest regim; dar, arată Lavastine, el credea că, măcar sub teroare, răul este evident și, deci, cumva evitabil și chiar convertibil în bine cultural; în timp ce regimurile occidentale ar ști să amăgească atît de bine, încît e de temut că orice rezistență dinaintea lor capitează.

Noica, în orice caz, nu „a colaborat“ nici cu Legiunea, nici cu național-comunismul; moralmente vorbind, din acest punct de vedere, el a rămas impecabil. El a fost legionar și a fost naționalist în felul său; nu a practicat duplicitatea intelectuală atît de de modă în anii comunistului și nu a scris mai niciodată altceva decît a crezut; iar, dacă a fost legionar, dacă s-a întîlnit în destule puncte cu „protocronismul“, asta nu a fost „colaborare“, ci consecința demoniei propriului sistem filosofic, și mai ales a faptului că a dorit cu înverșunare, toată viața, să plimbe peste toate cele, cît și peste sine, un singur sistem, o singură misiune și un singur zeu.

5. E oare prea severă o astfel de judecată? Poate că, în unele detalii, ea este.

Ca să dau un singur exemplu, cred că Alexandra Lavastine tratează prea simplificator perioada păltinișeană a lui Noica și rolul său în formarea sau în influențarea în bine a unei elite intelectuale. Ea observă totuși că, practic, toți discipolii săi apropiați, și care nu au încetat să-și exprime prețuirea pentru Noica, s-au regăsit, după 1989, în tabăra liberal-democratică, dar nu dă nici o explicație a paradoxului unui anticomunist și antiliberal, care face numai discipoli democrați și liberali. Dacă nu vedem aici doar o întîmplare, trebuie să considerăm că antrenamentul cultural-filosofic practicat de Noica avea anumite virtuți formative ce depășeau chiar intențiile maestrului; ceea ce nu e deloc un elogiu neînsențat.

În rest, ipotезa unui Noica socratic, care a dorit să-și construiască sistematic deopotrivă opera și viața în jurul unei unice obsesii, care, de aceea, a riscat grav și a pierdut adesea, e foarte plauzibilă. Și, așa cum sugeram mai sus, secolul nostru nu a fost sărac în personalități care au crezut a regăsi ideea în diferite utopii politice de dreapta sau de stînga.

Noica a pierdut la judecata istoriei și, poate, nici pariu cu filosofia pur teoretică nu l-a cîștigat decît în parte, și asta fiindcă, paradoxal, dar numai la prima vedere așa, a fost prea total bîntuit de demonul filosofiei totale, într-un veac tragic și nefericit. A sperat netulburat în unitatea Ființei, atunci cînd, mai mult ca niciodată, numai dispersia Ființei mai putea salva un minut de umanitate, a crezut nesmintit în sistem, atunci cînd numai fragmentarea sistemelor mai putea împiedica barbaria; deși știa că autentica Europă este a „unului multiplu“, el nu a admis niciodată cu adevărat diversitatea și pluralismul. Se războia cu democrația, fără să înțeleagă că, de fapt, dialogurile sale cu prietenii și discipolii, purtate în libertate și respect, formau tocmai un esențial exercițiu democratic. Pe scurt, a fost prea filosof; dar, poate, prea puțin înțelept.

Ce a rămas după el? O bogată colecție de metafore filosofico-literare, un grup de discipoli care nu îl vor uita, o grămadă de gafe, cîteva opțiuni insuportabile și un destin rotund, mult prea rotund, dar, cel puțin, așa cum îl dorea. Rugați-vă pentru fratele Constantin!

30 oct. 1998

ANDREI OIȘTEANU

Nunta mortului

Reflecții pe marginea cărții lui Gail Kligman, *Nunta mortului. Ritual, poetică și cultură populară în Transilvania*, ed. Polirom, Iași, '98

Etnologie europeană

Oricât de paradoxă este, etnologia europeană (care are ca obiect de studiu culturile tradiționale din Europa) este o știință tânără. În vîrstă de doar cîteva decenii. Cu toate că *Société Ethnologique de Paris* (prima societate de acest gen) s-a întemeiat în 1839, *Primul Congres Internațional de Etnologie Europeană* s-a desfășurat, tot la Paris, abia în anul 1971. Timp de decenii, în Europa de Vest (mai ales în Marea Britanie și în Franța) s-a crezut că „nimeni nu poate fi etnolog în țara lui”. Se considera că etnologia este o „știință europeană”, dar al cărui obiect de studiu este extra-european (triburile, clanurile și populațiile „de peste mări”, din țări exotice din Asia, Africa, Australia sau America de Sud).

După al doilea război mondial, s-a întărit convingerea că în societățile vest-europene, civilizate și industrializate, golite de viață tradițională, nu se puteau întreprinde studii etnologice decât în forme auxiliare și ăre-cum marginale, de tip *etnologie citadină, folclor urban, folclor muncitoresc* etc. „Tradiția are în apus caracter istoric, muzeal”, scria încă din 1944 Lucian Blaga.

După război, țările din răsăritul continentului au intrat într-o zonă interzisă, în „lagărul” de după *Cortina de fier*. În România, odată cu relativa liberalizare politică de la sfîrșitul anilor '60, cînd schimburile academice Est-Vest s-au îmbunătățit într-una, etnologii apăsni au descoperit cu surprindere o societate în care – în unele zone rurale, relativ izolate – supraviețuiau mentalități și activități tradiționale, în forme încă vii și autentice. Ei nu mai erau obligați să cerceteze triburi din junglele Amazonului sau din vreo insulă pierdută în Oceania. Unii etnologi și antropologi occidentali au început să studieze, cu mult profit științific, enclavă culturale conservatoare din România (precum Maramureșul, Pădureni, Vrancea, Bucovina etc.), cu comunități mai puțin atinse de suflul modernizator al civilizației urbane sau de tăvălugul uniformizator și laicizant al ideologiei comuniste.

Dintre cercetătorii care au venit în România pentru a face muncă de teren în anii '70 și '80 așa aminti aici doar două nume importante: Marianne Mesnil și Gail Kligman, ambele fiind astăzi profesoare de antropologie culturală și, respectiv, sociologie, la *Université Libre de Bruxelles* și, respectiv, la *University of California, Los Angeles*.

De-a lungul anilor '80, Gail Kligman a scris și a publicat – la prestigioase edituri universitare din Statele Unite – trei cărți de antropologie culturală și politică privind societatea românească: *Călus. Symbolic Transformation in Romanian Ritual* (*University of Chicago Press*, 1981), *The Wedding of the Dead. Ritual, Poetics and popular Culture in Transylvania* (*University of California Press*, 1988) și *The Politics of Duplicity. Controlling Reproduction in Ceaușescu's Romania* (*University of California Press*, 1998). Trei volume (altele sînt în pregătire) care s-au bucurat de o primire foarte bună și de succes în mediul care contează, cel al universitarilor și al cercetătorilor de specialitate.

După decembrie 1989, literatura etnologică de ser-tar (ca și cea din alte domenii) s-a dovedit a fi săracă. Cu cîteva excepții notabile însă. De exemplu, volumul privind *Descolindatul în orientul și sud-estul Europei*, al profesorului Petru Caraman, publicat în 1997, după 25 de ani de la interzicerea apariției lui, din cauza refuzului autorului de a renunța la capitolele referitoare la evrei și țigani. Explozia de carte de folclor, etnologie și antropologie culturală a fost susținută, pe de o parte, prin publicarea clasiciilor români (Simeon Florea Marian, Elena Niculiță-Vorona, Artur Gorovei etc.) și, pe de altă parte, prin traducerea și publicarea cărților apărute de-a lungul deceniilor în străinătate. Tot ceea ce cenzura comunistă înfîșe sub obroc, obligînd cîr-turarii să-și amănajeze rafturi întregi de cărți „samizdat”, copiate la xerox.

În cadrul acestui benefic act editorial, este lăudabil faptul că editura ieșeană *Polirom* și-a propus să publice cărțile semnate de Gail Kligman. Acum este în curs de traducere și editare volumul *The Politics of Duplicity*. Prima carte care a apărut, în urmă cu cîteva luni, la zece ani după ediția americană, a fost *Nunta mortului. Ritual, poetică și cultură populară în Transilvania* (Ed. Polirom, Iași, 1998). La rîndul ei, editura *Fundației Culturale Române* va reedita această carte în limba engleză în 1999.

În capitolul introductiv al cărții sînt descrise dificultățile muncii de teren în România, așa cum au fost ele recepțate în anii '80 de o cercetătoare „capitalistă” (pp. 18-23). La greutățile profesionale, specifice relației dintre antropologul cercetător și colectivitatea umană cercetată, s-au adăugat și altele, politice, specifice regimului național-comunist instaurat de Ceaușescu, cu toate aberațiile, restricțiile, mizeriile și umilințele pe care

le-am trăit cu toții, chiar dacă în forme diferite: obstrucționarea accesului la datele statistice sau măsluirea acestora, umbra lungă a *Securității* („De fapt, ce caută americanca asta într-o regiune apropiată de granița sovietică?”), *Decretul 225/1980*, care interzicea gîz-duirea străinilor, frica paralizantă a oamenilor de a sta de vorbă cu un străin, sugestiile „binevoitoare” date de autoritățile locale și bețele în roate puse de cele centrale, pentru a oculta traumele provocate de colectivizare și de interzicerea greco-catolicismului, penuria de alimente, de combustibil și de alte bunuri de strictă necesitate, fenomenul „sistemalizării” satelor și cel al „Cîntării României” etc., etc. Este un capitol foarte interesant al cărții, pe care îl recomand mai ales celor care uită ușor.

Eros & Thanatos

Cu acritie științifică, Gail Kligman a studiat literatura internațională de specialitate și, cu o singură excepție, cele mai importante lucrări românești referitoare la subiectul în discuție, în condițiile în care studiile românești nu sînt traduse în limbi de circulație internațională, acest din urmă fapt este rarism în cazul savanților străini, care de regulă nu pot consulta literatura românească de specialitate, pentru simplul fapt că nu știu limba română. Nu este cazul lui Gail Kligman, care a învățat foarte bine românește și chiar și graiul maramureșean.

Excepția de care aminteam (o lipsă bibliografică ce nu afectează totuși valoarea deosebită a cărții) se referă la studiul comparativ al etnologului Petru Caraman, *Alegoria morții în poezia populară, la poloni și la români*. Este drept că acest text (publicat inițial în 1983-1984, în *Revista de Istorie și Teorie Literară*) a apărut în volum abia în 1988 (în *Studii de Folclor, vol. II*, Editura *Minerva*), anul în care a fost publicată ediția americană a cărții lui Gail Kligman. Este un text important, care încearcă să schițeze originile obiceiului ritual de căsătorie simbolică a defunctului/defunctei și răspîndirea acestei practici în Europa, precum și modul în care motivul alegoric (*moartea ca nuntă*) a trecut – prin intermediul bocetelor – din sfera cîntecelor și datinilor funerare în cea a literaturii populare și, mai ales, în balada *Miorita*.

Două dintre subiectele principale ale cărții lui Gail Kligman se referă la riturile și credințele funerare și la cele nuptiale, așa cum sînt ele atestate în nordul Transilvaniei. La o primă și superficială vedere, problemele ar putea părea de mult rezolvate, de la sfîrșitul secolului al XIX-lea, cînd Simeon Florea Marian a publicat două dintre cărțile sale, devenite clasice, privind ciclul vieții: *Nunta la români* (1890) și *Înmormîntarea la români* (1892). Evident, demersul cercetătoarei americane este departe de a fi inutil, pentru că ea nu pune accent pe latura folclorică și etnografică a fenomenului, abordînd-l dintr-o perspectivă modernă, cu uneltele sociologiei și ale antropologiei culturale. În plus, un alt merit al acestor studii este punerea în evidență a specificului local (maramureșean) al mitologiei și ritologiei funerare și nuptiale (unele detalii magico-rituale au supra-viețuit numai în această zonă), dar și relevarea modului în care spiritul epocii (cam ultimul deceniu al dictaturii ceaușiste) și ideologia oficială și-au pus (sau nu) amprenta pe coordonatele culturii tradiționale românești.

Menirea primelor două studii din cartea lui Gail Kligman pare să fi fost, de fapt, pregătirea celui de al treilea: *Nunta mortului*. Este un studiu important, care constituie centrul de greutate al volumului, căruia – nu întîmplător – îi imprumută și titlul. Abia înțelegerea în profunzime a complicatei simbolistici magico-rituale a nunții și a morții (*Eros & Thanatos*) îi poate face pe un cercetător să înțeleagă fenomenul și mai complicat al căsătoriei simbolice a unei persoane care a murit necăsătorit. „Ce poate fi mai diferit decît aceste două evenimente – se întreabă cercetătorul L. Danforth, citat de autoare – dintre care unul, nunta, este o celebrare veselă a vieții, iar celălalt, funeraliile, o comemorare tristă a morții? Ce poate fi mai contrastant decît îmbrăcămintea albă a miresei și cea neagră a văduvei; prima dobîndînd un soț, cealaltă pierzînd unul?” (p. 165).

Alte nunta cît și moartea sînt evenimente excepționale în cadrul ciclului vieții unui om. Ambele se supun aceluiași tip de reguli tri-fazice ale riturilor de trecere, care însoțesc de obicei tranziția unei persoane dintr-un spațiu într-altul, dintr-un timp într-altul, de la un statut ontologic la altul. Antropologul francez Arnold van Gennep – care a teoretizat fenomenul la începutul secolului, într-o carte devenită celebră (*Les rites de passage*, 1909) – a stabilit că această categorie specifică de rituri magice se împarte în trei subcategorii distincte: rituri de separare a individului de vechea situație, rituri de trecere propriu-zise și rituri de integrare în noua situație. „Riturile vieții și ale morții – notează autoarea – sînt înrudite atît în structură, cît și în conținut.

Gail Kligman

Nunta mortului
Ritual, poetică și cultură
populară în Transilvania

Ele reliefează procese succesive de separare și incorporare. (...) Căsătoria și moartea nu sînt identice; ele nu pot fi echivalente. Însă ele pot fi – și sînt – comparate” (p. 165). Asemănarea structurală a celor două procese rituale face posibilă datina nunții mortului și face foarte expresiv motivul alegoric cores-punzător.

„Nu Dracula m-a ademenit spre Transilvania”

Dar înainte de a analiza ce elemente fac posibil și expresiv un motiv magico-ritual, autoarea stabilește ce aspecte mentale îl fac obligatoriu. „A muri necăsătorit este primejdios – observa etno-sociologul Henri H. Stahl –, căci cea mai importantă parte a vieții nu a fost istovită.” (*Eseuri critice*, 1983). „Primejdia născută din neistovirea vieții” amenință nu doar defunctul, ci și comunitatea în întregul ei: mortul „se face strigoi”, periclitînd liniștea colectivității. În acest caz, drumul normal al defunctului către lumea de dincolo este nu numai întrerupt, dar și parcurs invers, către lumea de dincoace, pe care tocmai o părăsise. În chip de strigoi, răposatul se întoarce pentru a-și împlini unul dintre principalele evenimente ale ciclului vieții: căsătoria. Pentru a preveni apariția acestui simbur generator de haos, oamenii „pun în scenă” o halucinantă nuntă simbolică a defunctului (defunctei) cu o tînără (un tînăr), care pretinde că îi este mireasă (mire). Simbolurile magice și gesturile rituale specifice morții se asociază cu cele specifice nunții, bocetele se asociază cu orațiile, hainele cerite cu rochia de mireasă, bradul funerar cu cel nuptial, prohodul cu alaiul de nuntă. Este o ceremonie schizoidă, menită de fapt să-l „omoroare” definitiv pe defunct, oferindu-i în mod ritual ultima satisfacție de care nu a avut parte în timpul vieții, cea erotică.

Evident, spațiu comunității de strigoiului motivat erotic ne duce cu gîndul la legendarul Dracula. „Trebuie să mărturisesc – își începe Gail Kligman cartea – că nu Dracula m-a ademenit spre Transilvania” (p. 9). Și totuși – recunoaște autoarea – tema centrală a volumului face parte din complexul mitico-ritual al strigoiului, al moroiului, al „mortului viu”, al vircolacului, al licantropului, al zburătorului, al vampirului, complex din care face parte și legenda lui Dracula din Transilvania, chiar dacă aceasta a fost vulgarizată prin nenumărate forme de literaturizare și comercializare.

Pentru Claude Lévy-Strauss, antropologul trebuie să beneficieze de – ceea ce el numea – „le regard éloigné”. Gail Kligman posedă această „privire de la distanță”, care îi permite să vadă și întregul (pădurea pe care, cîteodată, noi nu o vedem din cauza copaciilor), dar și unele detalii care nouă ne scapă din cauza obișnuinței. Ne putem aștepta ca, în astfel de situații, antropologul sosit în Maramureș din California, de exemplu, să rămîna rece și insensibil față de realitățile exotice și față de „bunii săbatici” din enclava etnică pe care o „monitorizează”. Nu acesta a fost cazul lui Gail Kligman. Dimpotrivă. Ea a luptat cu sine însăși și cu prejudecățile oamenilor pentru a-și pierde statutul de „străină” și pentru a deveni „una de-a lor”. Într-adevăr, ea a devenit „fiică adoptivă” a moroșenilor din leud, că-rora de altfel le dedică cu dragoste volumul în discuție: „Datorez mult oamenilor din leud, care, de-a lungul anilor, m-au primit în viața lor cu bunăvoință, interes, căldură și prietenie. Lor le dedic această carte – interpretarea mea asupra aspectelor esențiale ale vieții lor – ca o expresie a respectului și afecțiunii mele. Mulțam faim!” (p. 5).

Adeseori, cercetătoarea trece pragul dintre statutul de martor neutru și cel de participant activ. De exemplu, emoția de care este copleșită autoarea la ceremonia de „nuntă-in-moarte” a Măriei (o fetiță dintr-un sat maramureșean, care a fost ucisă la vîrstă de nouă ani, contrastează izbitor cu răceala savantului nepăsător, venit să colecționeze fapte etnografice. „Mama Măriei era distrusă. Epuizarea ei emoțională era evidentă. Ea nu-și mai putea «cînta» bocetele; le striga cu o voce răgușită, privindu-și răcătăc fiica. «Mireasa» oferea un spectacol deconcertant. Măria, cu tenul său fărî pată și cu părul lung și blond, stătea întinsă în sicriu, îmbrăcată în alb și înconjurată de flori. Contrastul dintre simbolurile vieții și ale morții era tulburător. (...) A fost unul din acele momente cînd a fotografia moarta mi s-a părut aproape de nesuportat. Familia (Măriei) mi-a cerut să fac poze și mi s-a părut că era singurul lucru ce-l puteam face pentru ei. Dar a fost îngrozitor. Camera era mică, înghesuită și înăbușitoare. Tovarășele de joacă ale Măriei se uitau la ea; acoperindu-și gura cu amîndouă minile. Ultimele-mă la scena aceea de disperare mută, mi se părea că se învîrte camera cu mine” (p. 180).

Ultimul capitol al cărții (*Ideologie, ritual și identitate*) și *Anexele* (cuprinzînd mai ales *Verse pentru funeralii* și *Bocete pentru nunta mortului*), precum și cele cîteva zeci de fotografii inedite îmbogățesc cuprinsul volumului. În final, nu-mi rămîne decît să felicit editura ieșeană *Polirom* – una dintre cele mai active și mai eficiente edituri românești de astăzi (publică în medie 10-12 titluri pe lună) – și pe directorul ei, Silviu Lupescu, pentru inițiativa de a traduce și publica lucrările cercetătoarei americane Gail Kligman.

București, 18 septembrie 1998

● Colecția **POCKET TEACHER**

Premieră pe piața românească, *Colecția POCKET TEACHER* se compune dintr-o serie de lucrări ce adună în paginile lor reguli de bază, formule și exemple ușor de înțeles ale principalelor materii școlare, în ediții de buzunar ce pot fi consultate oriunde și pot fi folosite ușor, fie pentru pregătirea temei, fie pentru lucrările efectuate în clasă.

Noua colecție inițiată de Editurile ALL, o colaborare cu Grupul Editorial german Cornelsen, se adresează elevilor ciclului gimnazial și liceal, cărora le oferă un mediator de nădejde pentru principalele materii: algebră, geometrie, analiză matematică, fizică, chimie, limba germană, limba engleză, limba franceză etc.

Cuprinzând cunoștințele de bază specifice fiecărei materii tratate, lucrările beneficiază de o structură optimizată, iar redactarea lor asigură un grad sporit de înțelegere a problematicei specifice. O simbolică suplimentară marchează acele secțiuni ale materiei cărora trebuie să li se acorde un plus de atenție și călăuzește elevii de-a lungul unei posibile recapitulări, contribuind la consolidarea cunoștințelor acumulate.

MATEMATICĂ – ALGEBRĂ
Autori: Fritz Kammermeyer, Roland Zerpies
Traducere: Gheorghită Zbăganu

MATEMATICĂ – GEOMETRIE
Autor: Benno Mohry
Traducere: Gheorghită Zbăganu

MATEMATICĂ – ECUAȚII ȘI FUNCȚII
Autor: Siegfried Schneider
Traducere: Gheorghită Zbăganu

FIZICĂ
Autor: Hans-Peter Götz
Traducere: Maria Someșan

CHIMIE
Autori: Manfred Kuballa, Jens Schorn
Traducere: Simona Vasilescu

LIMBA ENGLEZĂ – GRAMATICĂ
Autor: David Clarke
Traducere: Luana Chira

LIMBA FRANCEZĂ – GRAMATICĂ
Autori: Simone Lück-Hildebrandt, Michell Beyer
Traducere: Luana Chira

LIMBA GERMANĂ – GRAMATICĂ
Autor: Peter Kohrs
Traducere: Luana Chira

● Colecția **RECAPITULĂRI PRIN DIAGrame**

Propunind o abordare vizual-schematică a principalelor materii școlare (biologie, chimie, fizică, geografie, economie, matematică), lucrările colecției *Recapitulări prin diagrame*, traduceri ale lucrărilor editate de *Oxford University Press*, reprezintă o modalitate unică de asimilare a informației, fiind:

- instrumente originale, ideale în metodică predării și a evaluării (în învățământul gimnazial și cel liceal), asimilabile unor materiale didactice eficiente;
- rezumate independente, în prezentări grafice sintetice, adnotate clar și concis;
- surse avizate pentru pregătirea elevilor;
- măsură eficientă a stadiului atins de elevi în pregătirea unor lucrări de verificare periodică curente.

Spre deosebire de alte lucrări deja existente, recomandate drept *ghiduri*, această colecție își susține demersul pe constatarea că imaginile sînt mai pregnante decît cuvintele, propunind o abordare vizuală a materiei, în scopul asigurării reușitei evaluărilor periodice curente, precum și a lucrărilor de control, a tezelor, a examenelor de bacalaureat.

Fenomenele și datele aferente, conținutul multor lecții din manualele școlare și conceptele introduse de acestea sînt prezentate acum sub forma unor diagrame. Această modalitate unică de abordare a recapitulării se constituie într-o asimilare eficientă și comodă a informațiilor de către fiecare elev.

Fiecare temă este sintetizată pe o singură pagină (format A4 = 210 x 297 mm), în cadrul unei combinații - atractive, intuitive și riguroase - de diagrame adnotate și comentarii concise.

Indicele alfabetic din secțiunea finală a fiecărui volum facilitează orientarea rapidă asupra principalelor fenomene și concepte căutate, sporind capacitatea de memorare a elevului și gestionîndu-i judicios timpul afectat recapitulării.

MATEMATICĂ. RECAPITULĂRI PRIN DIAGrame
Autor: Andrew Edmondson

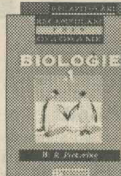
FIZICĂ 1, 2. RECAPITULĂRI PRIN DIAGrame
Autori: Brian Arnold, Stephen Pople
Traducere: Victor Bârsan

CHIMIE 1, 2. RECAPITULĂRI PRIN DIAGrame
Autor: Michael Lewis
Traducere: Ileana Vasilescu

BIOLOGIE 1, 2. RECAPITULĂRI PRIN DIAGrame
Autor: W. R. Pickering
Traducere: Liliana Puiu

BIOLOGIE UMANĂ. RECAPITULĂRI PRIN DIAGrame
Autor: W. R. Pickering

GEOGRAFIE 1, 2. RECAPITULĂRI PRIN DIAGrame
Autori: Garrett Nagle, Kris Spencer

ECONOMIE 1, 2. RECAPITULĂRI PRIN DIAGrame
Autor: Andrew Gillespie

● Colecția lucrărilor destinate pregătirii elevilor de liceu pentru examenele de bacalaureat și admitere în învățământul superior urmărește atât aprofundarea studiului curent, cit și familiarizarea candidaților cu noile exigențe ale concursurilor ce marchează trecerea de la învățământul școlar la cel universitar. Elaborată pe baza programelor de liceu și, în funcție de domeniul tratat, conformă cu materia cerută de examenul de admitere, lucrările colecției răspund unui triplu deziderat:

- de a-i ajuta pe candidați să-și fixeze cunoștințele - cuprinzînd teste pentru verificarea cunoștințelor teoretice, precum și teste de evaluare practică;
- de a forma deprinderi de elaborare a răspunsurilor la subiectele-tip cerute la concursurile de admitere;
- de a facilita autoevaluarea nivelului de pregătire, prin inserarea în lucrare a rezolvărilor și a baremelor de punctaj.

LITERATURA ROMÂNĂ ÎN SCENE ȘI PERSONAJE ANTOLOGICE
Autori: Georgeta Costache, Adrian Costache

ISTORIA PENTRU ADMITERE ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL SUPERIOR
Autori: Bogdan Murgescu, Nicoleta Dumitrescu, Doru Dumitrescu, Codruța Matei, Rodica Tudorică, Aurelian Tudorică

TESTE ȘI PROBLEME DE ECONOMIE PENTRU LICEU
Autor: Gheorghe N. Dumitrașcu-Pitești

GEOGRAFIE. TESTE ȘI SINTEZE
Autori: Silviu Neguț, Octavian Măndruț, Dumitru Alexandru

PROBLEME ȘI TESTE DE CHIMIE ORGANICĂ
Autori: Constantin Mihailciuc, Victor David

PROBLEME DE FIZICĂ - mecanică, fenomene termice - vol. I
Autori: Gabriela Cone, Gheorghe A. Stanciu, Ștefan S. Tudorache

PROBLEME DE FIZICĂ - fenomene electromagnetice, fenomene optice, elemente de fizică cuantică, fizica nucleului - vol. II
Autori: Gabriela Cone, Gheorghe A. Stanciu, Ștefan S. Tudorache

TESTE DE MATEMATICĂ. TEHNICI. GRILĂ, ALEGERE DUALĂ, PERECHE, RĂSPUNS DESCHIS
Autori: Constantin Niță, Dumitru Săvulescu, Costel Chiteș

CULEGERE DE MATEMATICĂ. TESTE-GRILĂ
Autori: Dumitru Marin, Tudorel Andrei, Stelian Stancu, Gheorghe Cenușă

TESTE GRILĂ DE ISTORIE - subiecte pentru proba de istoria românilor la facultățile de drept, de stat și particulare. Subiecte pentru: Facultatea de Istorie, Facultatea de Științe Politice și Drept Administrativ, Academia de Poliție
Autor: Evantia Bozgan

975 TESTE ȘI PROBLEME REZOLVATE
Autori: Cornelia Gheorghiu, Lia Cojocaru

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ

Manuale alternative pentru învățământul primar și gimnazial

Pe baza noilor programe analitice ale *Ministerului Educației Naționale* au fost elaborate manuale alternative pentru fiecare disciplină, utilizate în prezent în școli pentru clasele I-VI.

În anul școlar 1999-2000 se vor aplica noile programe și manuale școlare pentru clasa a VII-a.

Editoria Didactică și Pedagogică a participat la elaborarea noilor manuale alternative, de la început, primele titluri câștigătoare fiind *Abecedarul* și *Matematica*.

De atunci, au urmat concursurile de manuale alternative până la clasa a VII-a, editura câștigând peste 30 de titluri (*Matematică* clasele a II-a, a V-a, a VI-a; *Limba engleză* clasele a II-a și a V-a; *Limba română* clasele a IV-a și a VI-a; *Geografie* clasele a IV-a, a V-a, a VI-a; *Științe* clasele a II-a și a IV-a; *Biologie* clasele a VI-a și a VII-a; *Limba maghiară* clasele a II-a, a III-a, a V-a, a VI-a; *Limba germană* clasele a II-a, a III-a, a V-a etc.)

70738 București

Str. Spiru Haret, Nr. 12, Sect. 1

Tel. 01-3153820; 01-3153829

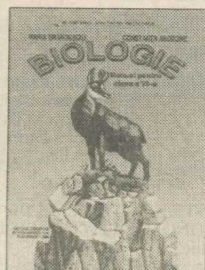
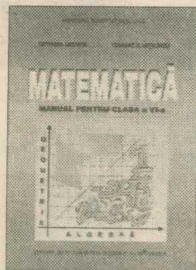
Fax: 01-3122885; 01-3157398

Nr. cont: 303430101

BCR București, Sect. 1

Aceste lucrări sînt, în cea mai mare parte, însoțite de *Caietul elevului* și *Ghidul profesorului*.

Se prezintă în pagină citeva dintre aceste manuale alternative, câștigătoare, precum și caietele elevului ce le însoțesc.

Colecții de pedagogie

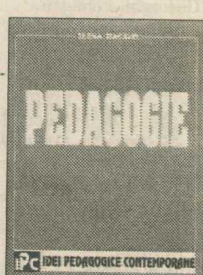
Colecția „PEDAGOGIA SECOLULUI XX“

Inițiată în 1971 de Nadia Nicolescu, această colecție a făcut un serviciu de neprețuit școlii românești, mai ales, prin publicarea traducerii unora dintre cele mai de seamă lucrări de pedagogie din literatura universală. Mult căutate de cadrele didactice, cărțile apărute în această colecție continuă și astăzi să găzduiască autori români și din alte țări, ale căror lucrări se ridică la prestigiul ce-l conferă ideea exprimată de numele colecției. Dintre aceștia, amintim pe: W.D. Landsheere, C.D. Landsheere, Jean Piaget, E. Planchard, Ed. Claparède, A. Ferrière, A. Binet, R.M. Gagné, P.I. Garperin, G.F. Kneller, P.A. Osterrieth, E. Geissler, Kiss Arpad, R. Cousinet, J.R. Davitz, S. Ball, W. Okon, D.B. Elkonin, D.P. Ausubel, M. Debesse, G. Mialaret, G. Allport, J. Dewey, V. Pavelcu, L. Vlăsceanu, Șt. Bărsănescu, Ion Gh. Stanciu, V. Nicolescu, I. Cerghit, D. Todoran, I.C. Petrescu.

- PEDAGOGIA SECOLULUI XX
- PENTRU PĂRINȚI
- FILOSOFIE ȘI EDUCAȚIE
- IDEI PEDAGOGICE CONTEMPORANE
- PAIDEIA

exclusiv în limitele didacticii și ale psihologiei învățării, ci că educația este un domeniu complex, pluridimensional, a cărei înțelegere și practicare presupun să-i pătrundem toate sensurile.

Prima apariție: august 1995, D.D. Roșca, *Existența tragică*. Alți autori: V. Macoviciuc, Mariana Nicolescu, C. Sălăvăstru, C. Cuceș, N. Vințanu, V. Dospinescu, Dorina Sălăvăstru.

Colecția „FILOSOFIE ȘI EDUCAȚIE“

Este coordonată de prof. univ. dr. Emil Păun și își propune să stimuleze elaborarea și să promoveze publicarea unor lucrări care să abordeze, cu precădere, dimensiunile filosofice, axiologice, etice, etnologice, antropologice și chiar sociologice ale educației.

Ea încercă să-l determine și să-l încurajeze pe omul școlii să înțeleagă că activitatea educațională pe care o desfășoară nu se cantonează

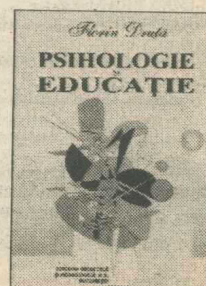
Colecția „IDEI PEDAGOGICE CONTEMPORANE“

Inițiată de prof. univ. dr. Constantin Floricel și coordonată de conf. univ. dr. Sorin Cristea, colecția răspunde interesului pedagogilor și oamenilor de școală români pentru aspectele privind învățământul contemporan angajat într-un proces reformativ.

Această colecție se bucură de atenția cititorilor nu numai datorită problematicii abordate, ci și numelor autorilor care au onorat-o, cum sînt:

Colecția „PAIDEIA“

Inițiată și coordonată de prof. univ. dr. Viorel Nicolescu, colecția „Paideia“ intenționează redarea, în beneficiul cadrelor didactice și al școlii românești, a unora dintre operele fundamentale ale literaturii pedagogice românești, deschizându-se în felul acesta un drum pentru o dreaptă valorificare a moștenirii culturale a unora dintre înaintașii școlii noastre, cum ar fi: Constantin Narly – *Pedagogie generală*, 1996.

Editura Polirom

LITERAR

Iași, B-dul Copou nr. 3; P.O. Box 266; Tel. & Fax: (032) 21.41.00; (032) 21.41.11; (032) 21.74.40 (difuzare); E-mail: polirom@mail.dntis.ro
București, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (01) 313.89.78; E-mail: polirom@dnt.ro

Apariții recente la Editura Polirom

Vladimir Tismăneanu, Mircea Mihăieș

Vecinii lui Franz Kafka. Romanul unei nevroze. The Neighbors of Franz Kafka. The novel of a neurosis

A TREIA EUROPĂ

Ștefan Prutianu, Corneliu Munteanu, Cezar Caluschi

Intelligenza Marketing Plus

În pregătire:
Constantin Sasu -
Marketing Internațional

COLLEGIUM.
ȘTIINȚE ECONOMICE

La Ediția a V-a a Tîrgului de carte Gaudeamus, Editura POLIROM vă așteaptă cu:

- 150 de titluri
- două noi colecții:

Historia

Colecție coordonată de
Mihai Răzvan Ungureanu

Jean-François Soulet

Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 pînă în zilele noastre

În pregătire:

Geoffrey Hosking - *Rusia, poporul și imperiul*
Yuri Stojanov - *Tradiția ascunsă. O istorie a ereziilor în Europa medievală*
Jeremy Schonfield - *Incursiune în cultura evreilor: poporul, textul și timpul*
A.J.P. Taylor - *Originile celui de-al doilea război mondial*
Peter Calvocoressi - *Cel de-al doilea război mondial și prefigurarea Europei postbelice*

Biblioteca Polirom

Honoré de Balzac

Proscriși și alte povestiri din Comedia umană

Selecție, prefață și note:
Angela Ion. Traducere:
Angela Ion, Ileana Littera,
Pericle Martinescu, Paul
Miclău, Mariana Petrișor,
Vasile Zencenco,
Laurențiu Zoicaș

Rabindranath Tagore

Antologie lirică

• Versiune românească
și cuvînt înainte:
George Popa

Geoffrey Chaucer

Povestirile din Canterbury, 2 vol.

În tălmăcirea lui
Dan Duțescu

20 % reducere în perioada tîrgului
Standul POLIROM se află la Complexul expozițional Romexpo 122-123, pavilionul B

Stelian Tânase

L.A. vs. N.Y. Jurnal american

EGO

Alexandru Călinescu

Interștii. Blocnotes

Alexandru Călinescu

Interștii

EGO

În pregătire:
Dorin Spineanu - *Natașa Blues*

Ion I. Ionescu

Sociologii constructiviste

În pregătire:
Elisabeta Stănculescu -
Sociologia educației
familiale

COLLEGIUM.
SOCIOLOGIE

Gilles Ferréol, Adrian Neculau (coord.)

Psihosociologia schimbării

COLLEGIUM. PSIHOLOGIE.
ȘTIINȚELE EDUCAȚIEI

Lansări Polirom la Gaudeamus

26 noiembrie, ora 12.30

Adrian Marino

Comparatism și teoria literaturii

Traducere de Mihai Ungureanu
prezintă Monica Spiridon și Paul Cornea

Lucrarea a fost publicată inițial în limba franceză (1988, Presses Universitaires de France, colecția Écriture), devenind în scurt timp un titlu de referință pentru cei interesați de comparatism, teorie și critică literară. Adrian Marino propune o teorie a literaturii ale cărei obiective și mijloace să fie în mod esențial „comparatiste”, așadar o schimbare de perspectivă și de metodologie care corespunde într-un mod universalității literaturii, pe de o parte, dar și, pe de altă parte, imperativului de a asigura autonomia disciplinei înseși.

Fiecare din temele supuse analizei este completată de un amplu corp de note, acestea oferind aîut dosar sistematic al problemei respective (referințe teoretice, bibliografice și metodologice), cit și infrastructura documentară a discursului, conform unui traiect hermeneutic personal, dar raportat în permanență la contextul general.

1998

24 noiembrie

27 noiembrie, ora 12

Cristian Tudor Popescu
Vremea Minzului Sec Timp mort

prezintă Nicolae Manolescu

„Vremea Minzului Sec e o epocă de aparentă blazare, cu juri cam îmbătrîniți tot așteptînd să evadeze dinuși o neliniște existențială, o frămîntare interioară comprimată, asemănătoare cu încordarea musculară a boilor tineri ținuți în prizon. (...) În sfîrșit, pînă la un punct, avem aici o resuscitare originală a romanului picaresc, cu o ironie scurtă, întoarsă iarăși către același timp al degradării” (Ovid S. Crohmlniceanu).

„Astăzi, cînd se înfige în mine cite un ins (al citelea?!), la piață, pe stradă, la benzină, mă ia de braț și îmi șuieră conspirativ: «V-am văzut la televizor!». considerîndu-se, după rostirea acestui cuvînt de ordine, șeful unui lagăr cu un singur deținut, îmi spun că trebuia să plătesc odată și odată pentru zorile roșii ale vieții mele.” (Cristian Tudor Popescu)

27 noiembrie, ora 16.30

Adrian Miroiu (coord.), Vladimir Pasti, Cornel Codiță, Gabriel Ivan, Mihaela Miroiu
Învățămîntul românesc azi Studiu de diagnoză

prezintă Adrian Miroiu

„... Rezultatele cercetării de față, fie că vor fi acceptate ca atare, fie că nu, dau o imagine deloc concretizată asupra realității, la nivelul anului 1998, imagine ce justifică necesitatea unei reforme de profunzime a întregului sistem de învățămînt și îi legitimează urgența (...).

A perpetua actuală caracteristici și tendințe înseamnă a asuma blocări și involuții deja previzibile.

O concepție articulată asupra reformei, ca și strategia unitară de aplicare a ei vin să înlocuiască pasivitatea și reținerile în fața semnalelor clare de disfuncție, care, deja simțite, sînt puse în lumină și prin studiul de față.” (Andrei Marga)

J.-F. Soulet reușește o abordare de ansamblu a fenomenului comunist (prin prisma versiunilor marxism-leninismului, testate începînd din 1945), propunînd tipologii proprii fiecărui moment istoric: perioada de instalare a regimurilor comuniste, epoca dezintegrării lor de la sfîrșitul anilor '80, crizele interne din 1956-1961 etc. Studiul comparat subliniază rivalitățile dintre cele trei „state-călăuzitoare” - URSS, China, Iugoslavia - analizează soluțiile alese de fiecare stat din „lagărul comunist” pentru a face față deopotrivă schismei și problemelor economice specifice.

La concursul Biblioteca Gaudeamus Editura Polirom oferă un premiu în cărți în valoare de un milion de lei

EDITURA SCRIPTA

COLECȚIA JURIDICĂ

PAUL FLOREA: 144 p
NECONSTITUȚIONALITATEA. EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE ÎN PROCESUL CIVIL

Constituția, ca lege fundamentală de organizare a societății, nu poate fi respectată pe deplin, dacă celelalte legi se abat de la normele sale: supraștia Constituției care adoptarea de legi potrivit prevederilor acesteia și pentru aceasta s-a constituit prin lege un control al constituționalității normative.

Despre acest control și cum se realizează el în concret se vrea prin cartea de față, să fie informați, pe lângă specialiștii ai dreptului, cei interesați de modul în care pină și Parlamentul trebuie și poate să fie corectat – în caz și în opera de legiferare. Lucrarea prezintă și un istoric, cu elemente de drept comparat al problemei neconstituționalității și propune, în raport cu unele reglementări legale din statele democratice, să se acorde Curții Constituționale și alte atribuții.

ESEURI POLITICE ȘI FILOSOFICE

ALGIRDAS JULIEN GREIMAS, 300 p
JACQUES FONTANILLE:
SEMIOTICA PASIUNILOR. De la stările lucrurilor la stările sufletești

A.J. Greimas și J. Fontanille extind analiza semiotică spre universul afectiv și pasional descris ca un univers de modalități din care se construiește sintaxa. Gelozia, de exemplu, este tratată aici ca un corpus din afecțiune și rivalitate, iar rivalitatea, la rândul său, trebuie definită în raport de emulație, de invidie sau de neîncredere.

Analizând astfel pasiunile, se ajunge la un nivel „anterior”, mai „elementar”, la un univers precognitiv, tensiv, o lume dirijată prin simțuri, în care nu este încă posibilă cunoașterea, ci doar ideea de a fi sensibil la ceva. Obiectele pasiunilor (obstinația, disperarea, avaria, hoția, gelozia) sînt, în această lume, simple valențe, zone de atracție și de repulsie, iar stările sufletești niște configurații parcurse de un stil semiotic deosebit: stări de neliniște sau de deprimare, tensionate sau destinate, febrile sau calme... Astfel analizată, pasiunea este surprinsă la nivelul organizării sociale, dar și individuale, iar semiotica devine o componentă esențială care facilitează înțelegerea trăirilor omului ca ființă comunicativă, afectivă și socială.

GÉRARD GALTIER: 240 p
ISTORIA RITURILOR EGIPTENE ALE FRANCMASONERIEI

Lucrarea reprezintă transcrierea unui memoriu universitar, susținut de autor la Paris, în iunie 1988, pentru diploma în științe religioase a Școlii Practice de înalte Studii.

Încercările care au avut loc în timpul Revoluției franceze, de înlocuire a religiei catolice prin culturi raționaliste sau panteiste, s-au inspirat, pentru ceremonii și monumentele care exprimau noua spiritualitate revoluționară, din bogăția de simboluri și alegorii ale anticiei religii egiptene. Subiectul lucrării se constituie în istoria acestui curent special al Francmasoneriei, numit „curentul egiptean”, diferit de alte rituri masonice prin anumite caracteristici și, în special, prin referințe abundente la Egipt, ale cărui vechi Mistere pretinde că le continuă.

ROMULUS CHIRIȚĂ: 208 p
DARURI DE LA ERIS – Trei dispute interbelice

Revenind ca prototip al societății românești postcomuniste, perioada interbelică și-a modelat fizionomia specifică prin ample dispute alimentare de obsesii, speranțe, spaima ca și de prejudecăți, unele abandonate, majoritatea resuscitate de dilemele generate de reluarea

ac acestui apogeu românesc, ilustrând tendința generală de obiectivare a Spiritului în istorie.

LITERATURĂ

OANA GEORGESCU: 240 p
SURISUL ȘI LACRIMA SCENEI

Volumul reunește 26 de interviuri acordate de mari personalități ale scenei românești, de reputeți slujitori ai Thaliei. Sînt interviuri de confesiune care constituie veritabile biografii în taințele cărora a pătruns pe nesimțite autoarea, Oana Georgescu.

Se conturează astfel atmosfera unei lumi aparte, care este aproape în exclusivitate numai a lor, a actorilor.

ȘTEFAN BERCIU: 272 p
TRIPUSALT MORTAL

Cunoscutul autor Ștefan Berciu, unul dintre maeștrii genului polițist, el însuși dispunând de o experiență de peste douăzeci de ani în Poliția Judiciară, semnează cel de al 25-lea roman al său.

Triplussalt mortal este povestea romanțată și plină de cele mai de neînchipuit aventuri ale unui celebru zburător la trapez, ajuns un tot atît de celebru chirurg. De la tragismul triplussaltului moral la recepții academice, de la ritualuri barbare oficiale într-o speliună la brutalități care ascund o disperată nevoie de tandrețe, o dragoste devastatoare, areștări și răzburări spectaculoase, un triumf greu de imaginat.

COLECȚIA MEDICULUI REZIDENT

Colecția *Medicului Resident* își propune să abordeze într-o formă concisă atitudinea și comportamentul pe care trebuie să le aibă medicul rezident în specialitate, medicul de gardă în serviciul de urgență, cit și medicul de familie, pentru a recunoaște tipul de urgență, măsurile ce se impun, precum și ce nu trebuie făcut, în cazul respectiv.

Această colecție va cuprinde zece volume, în care informația teoretică amplă și la zi să fie completată cu experiența practică dobîndită de cunoscuți medici în serviciile de urgență medico-chirurgicale, adulți și copii.

MANUALE ANTOLOGII

DAN POPESCU: 288 p
CONDUCEREA AFACERILOR

Conducerea afacerilor – lucrare cu un titlu și cel puțin incitant și care, indiscutabil, se înscrie în rîndul noilor preocupări privind formarea și perfecționarea specialiștilor în domeniul managementului. Și, în mod deosebit, al celor ce doresc să se își dezvolte cunoștințele în atît de fascinantă lume a afacerilor, o lume nu numai captivantă, ci și, în egală măsură, extrem de dură.

Autoarea pune la dispoziția specialiștilor, dar și a tuturor categoriilor socio-profesionale, un material care sintetizează o mică, dar extrem de importantă parte a „secretelor” capabile să genereze voința și curajul de a întreprinde, de a acționa decis pentru a stăpîni cit mai eficient „arta afacerilor” și, în final, a câștiga.

VIRGIL MATEI: 208 p
DICTIONAR DE MAXIME, REFLECȚII, EXPRESII LATINE COMENTATE

Dictionarul cuprinde un număr de aproape 4.000 de maxime, cugetări, proverbe și expresii exclusive latine, reprezentînd pentru cititor bogata experiență de viață a poporului român, a căruia cultură stă la baza culturii europene.

Noutatea acestui dicționar constă în faptul că, pentru majoritatea termenilor, se redau și contextul în care se găsesc, toate fiind adevărate comori de înțelepciune culese din domeniile eticii, filosofiei, *Bibliei*, artelor, literaturii, mitologiei, dreptului etc.

MARIN UDREA: 208 p
COMERCIALIZAREA ȘI UTILIZAREA PRODUSELOR TEXTILE- ÎNCĂLȚĂMINTE Indrumar

Realizarea produselor textile-încălțăminte, într-o gamă sortimentală diversificată, determină utilizarea celor mai variabile materii prime (vegetale, animale, minerale, chimice, artificiale și sintetice, piei de animale și înlocuitor de piele), a trăgînd după sine în lîmbajul producătorilor, în primul rînd, dar și al comercianților și utilizatorilor acestor articole, a unor noi termeni sau noțiuni specifice.

Prezentul îndrumar oferă unele cunoștințe în domeniul merceologiei textile-încălțăminte, clarificînd termenii, noțiuni și măsuri specifice, venind în ajutorul celor care își desfășoară activitatea în producție, în rețeaua de desfacere a comerțului interior sau piețele externe, precum și a celor care le utilizează.

IOAN RUSU: 226 p
L'ART DE LA COMPOSITION FRANÇAISE – Arta compunerii în limba franceză

Cartea, rod al unei experiențe de peste douăzeci și șase de ani de predare a limbii franceze, cuprinde două părți: o primă parte, *De la cuvînt la textul argumentat*, în care se prezintă alfabetul redactării scrise și orale; a doua parte este dedicată limbii literare și efectelor de expresie (figurile de stil), teoriei literare, precum și metodicii comentariului și dizertației literare (eseului).

Lucrarea include și un lexic de termeni literari utilizați în mod curent în critica literară.

ISTORIE ȘI POLITICĂ

PATRICK KARAM: 336 p
REVENIREA ISLAMULUI ÎN FOSTUL IMPERIU RUS Allah după Lenin

Autoarea, doctor în Științe Politice, semnează numeroase scrieri despre lumea post-sovietică și despre Europa Centrală și de Răsărit.

Cartea pune o întrebare crucială: fostul imperiu rus va deveni oare o mare putere islamică în secolul al XXI-lea? Pentru că rezistențibul decim demografic al statelor pregătește se pare,

o revanșă a musulmanilor. Nemulțumindu-se doar cu schitarea unui portret istoric și geopolitic al popoarelor și statelor rivale din acest spațiu geografic, cartea evaluează cu precizie pericolul islamic care amenință fiecare țară.

REGELE CAROL AL II-LEA AL ROMÂNIEI

Insemnări zilnice. 1937–1951

vol. III, Ediție îngrijită de conf. univ. dr. Nicolae Rașu

Cota de interes pentru *Insemnările zilnice* crește o dată cu acest al treilea volum, pe măsura înălcăturii incendiare a evenimentelor istorice. Este perioada anilor 1939–1940, a totalei izolări internaționale a unei Românie abandonate de aliații occidentali și deconcertate, a slăbirii statalității prin regimul carlist de autoritate personală, a marilor cesiuni teritoriale în est, în nord-vest și în sud.

Insemnările reflectă din plin aceasta. Notația devine mai febrilă ca orînd. Cititorul se va putea adîfrica pînă la capăt, din parcurgerea *Insemnărilor*, asupra gradului de responsabilitate a factorilor politici-statali ai vremii pentru pierderea a peste o treime din teritoriul național, pentru angrenarea țării în evoluțiile știute.

Spectaculoase file consacră suveranul zilelor de sîfrit și ale domniei sale, dramatici deșpărți de tron și de țară. Prezentul volum încheie astfel mărturisile sale ca rege al României pentru a lăsa loc notațiilor din exil.

Volumul beneficiază de un substanțial fond de Note, care prelungesc și amplifică în linie explicită textul original.

MARI SCRITORII CREȘTINI

SF. IOAN DAMASCHIN: DOGMATICA 316 p
Traducere de Pr. D. Fecioru

Sfîntul Ioan Damaschin – ultimul părinte al Bisericii – a oferit în *Dogmatica* prima mare sinteză a teologiei bizantine, o operă fundamentală pentru spiritualitatea ortodoxă. Sînt prezentate aici, adesea în formulări de o sugestivitate extraordinară, temele centrale ale gândirii ortodoxe, vizînd natura divinității, sensul creației, voința omului și liberul arbitru, logosul divin, principiile lumii și legea divină, posibilitățile și limitele cunoașterii umane.

Lucrare de expunere sistematică, dar și de polemică teologică, *Dogmatica* Sf. Ioan Damaschin constituie o operă perenă a culturii europene, paradigmă a spiritualității creatoare și a moralei ortodoxe.

Lucrarea se adresează tuturor iubitorilor de cultură religioasă autentică, tuturor celor interesați să cunoască izvoarele spiritualității răsăritene.

Editura **Institutul European** va prezenta în cadrul **Salonului** peste 50 din titlurile apărute în 1998, în cele mai cunoscute colecții ale sale: *Eseuri de ieri și de azi*, *Mythos et religio*, *Sinteze*, *Civitas*, *Memorii*, *Istorie și diplomație*, *Didactica*, *Texte de frontieră* etc.

Seria SINTEZE
Serge Berstein, Pierre Milza
Istoria Europei

Istoria Europei, o istorie între fracturi și convergențe: migrații de popoare, războaie și alianțe între state, curente religioase, culturale sau artistice și mutații economice. Cele cinci volume ale *Istoriei Europei* expun cu claritate o istorie comună, marcată de divizii, obsedată de ideea unității.

Vol. 1 – *Moștenirea anticității* (traducere de Ionuț Bița)

Vol. 2 – *De la Imperiul Roman la Europa (Secolele V–XIV)* (traducere de Sorina Dănilă)

Vol. 3 – *Statele și identitatea europeană (Secolul XIV–1815)* (traducere de Monica Timu)

Vol. 4 – *Naționalismele și concertul European (1815–1919)* (traducere de Monica Timu)

Vol. 5 – *Sfârșirile și reconstrucția Europei (1919 până în zilele noastre)* (traducere de Monica Timu)

Invitat: François Bocholier

Lansare:
26 XI
ora 13.00

Seria SECOLUL XX
David Holloway
Stalin și bomba atomică

Traducere de Mihaela Andreioviici și Agop Bezerian

Această carte examinează politica sovietică din domeniul energiei atomice, de la descoperirea fisiunii nucleare (sfârșitul anului 1938) până la mijlocul anilor '50, când Uniunea Sovietică și-a testat armamentul termonuclear; se întreabă de ce și cum a construit arme nucleare, care au fost implicațiile proiectului nuclear asupra politicii și societății sovietice, asupra politicii militare și externe; încearcă să raporteze proiectul nuclear sovietic la politica nucleară globală, să arate cum a fost influențat și cum a influențat la rândul său proiectele de același gen ale celorlalte țări. Pentru a face aceste conexiuni; autorul a consultat cele mai bune studii existente despre politica înarmării nucleare în SUA, Anglia, Franța și China.

Coeditare cu **MAȘINA DE SCRIS**

Invitați: Prof. Mihai Pascu, Tudor Călin Zarojanu,

Mihaela Andreioviici

Lansare:
26 XI
ora 13.00

Seria CIVITAS
Pierre Rosanvallon
Noua problemă socială

Traducere de Gabriela Cămară

Apariția unei noi „probleme sociale“ (o sintagmă lansată la sfârșitul secolului al XIX-lea, cu trimitere la disfuncțiile societății industriale care începuse a se dezvolta) se traduce prin inadaptația vechilor metode de gestionare a socialului. Drept mărturie stă și faptul că această criză a statului-providență, diagnosticată încă de la sfârșitul anilor '70, și-a schimbat natura, intrând într-o nouă fază la începutul anilor '90. Autorul o analizează în profunzime punând în chestiune (alături de obsedantele probleme ale finanțării și de disfuncțiile mereu apăsătoare ale structurilor) principiile organizatorice ale solidarității și însuși conceptul de drept social. Problema, demonstrează Pierre Rosanvallon, este de ordin filosofic.

Invitat: Prof. dr. Ilie Bădescu

Lansare:
27 XI
ora 13.30

J.A. Barnes
Sociologia minciunii

Invitați: Prof. dr. Ioan Drăgan,
Prof. dr. Pavel Câmpeanu

Lansare:
28 XI
ora 17.00

Seria MEMORII
Ion I. Lapedatu
Memorii și amintiri

Ediție îngrijită
de Ioan Oprîș

Director al legendelor bănci „*Ardeleana*“ din Orăștie și „*Albina*“ din Sibiu, un tehnocrat de faimă: ministru de Finanțe în guvernul generalului Averescu (în care calitate a încurajat exportul, susținând reducerea taxelor la acesta, pînă la suprimarea lor; a cerut aplicarea impozitelor indirecte; a susținut un buget excepțional pentru armată, lucrări de tunele și căi ferate, drumuri și poduri și construcții școlare, protecționism vamal; s-a afirmat ca susținător al descentralizării – recunoscînd organismelor centrale rolul de coordonare, derivare și control, a insistat însă pe luarea unor măsuri preventive, derivate din principiul atribuțiilor de natură diferită) și apoi guvernator general al *Băncii Naționale a României*, Ion I. Lapedatu își dovedește în aceste memorii și vocația de fin politician, cu analize lucide ale fenomenului politic contemporan, cu intuiții subtile, cu previziuni adevărate ulterior de cursul istoriei (a fost, de altfel, de patru ori deputat și de două ori senator, între 1923 și 1931).

Invitat: Prof. Ioan Oprîș

Lansare:
26 XI
ora 17.30

Seria OPERA MAGNA
Hölderlin
Hyperion

O nouă traducere din *Hyperion* – după aceea, excelentă, semnată de Ștefan Augustin Doinaș – se justifică totuși cu prisosință, măcar prin aceea că orice generație trebuie să-și asume responsabilitatea de a reconstrui istoria după propriile-i idealuri – în cazul nostru, ea trebuie să aibă libertatea de a-și alege propria versiune, cel puțin a operelor capitale din cultura universală. Conform acestui crez, talmăcirea *Hyperion*-ului a fost încredințată de noi unui extrem de tânăr (absolvent strălucit, anul trecut, al unui masterat în limbi germanice, la *Universitatea* din București) dar și foarte promițător poet și traducător, Mihai Stroe – care a mai făcut pentru noi o versiune bilingvă din *Cintele profesionale* ale lui Blake.

Același Mihai Stroe semnează și un extins, și foarte documentat, studiu introductiv.

Kleist
Amphitruon

Ediția bilingvă din *Amphitruon* dovedește „fără putință de tăgădă“, crede traducătorul, că germanul Kleist ilustrează „dacă nu culmea dramaturgiei romantice, cel puțin apropierea ei extremă de concizia, limpezimea și demnitatea teatrului clasic, grec și latin“.

Traducerea este semnată de poetul și dramaturgul Nicolae Ionel, care a semnat pentru editura noastră, în aceeași colecție, *Opera Magna*, multiplu premiatele versiuni românești din Vergiliu: *Eneida* și *Bucolicele*. *Georgicele*.

Invitați: Prof. dr. George Guțu, Prof. dr. Domnica Șerban

Lansare:
27 XI
ora 17.00

Institutul European

Iasi 6600, str. Croniar Mustea, nr. 17, CP 161, Tel/Fax: 032-230.197,
tel. 032-233.800, difuzare: 032-233.731, e-mail: euipedit@mail.drt.ro

LANSĂRI
AUTOGRAFE

joi 26 XI ora 14

Marea teoremă a lui Fermat de Simon Singh
Mircea Becheanu, președintele Societății de Matematică
Vlad Zografi, redactor Humanitas

vineri 27 XI ora 16.30

Cartea fericirii de Nina Berberova
Alex. Ștefănescu, critic literar • Vlad Russo, redactor Humanitas

sâmbătă 28 XI ora 16.30

Dubla flacără. Dragoste și erotism de Octavio Paz
Ioana Părvulescu, critic literar • Vlad Zografi, redactor Humanitas

duminică 29 XI ora 12

Autografe de la Lucian Boia

APARIȚII
HUMANITAS
EDUCAȚIONAL

VÎNZĂRI CU 20% REDUCERE

Gilbert Abraham-Frois **Economia politică**

William H. Calvin **Cum gîndește creierul**
în colecția Science Masters

Cristopher Janaway **Schopenhauer**
în colecția Maestrii spiritului

Octavio Paz **Dubla flacără. Dragoste și erotism**

Zaharia Sângeorzan **Monahul de la Rohia. N. Steinhardt răspunde la 365 de întrebări**

Frances A. Yates **Iluminismul rozicrucian**
în colecția Istoria ideilor

Henri Troyat **Rasputin**
în seria Roman istoric

NOUȚĂȚI

HUMANITAS
Cartea care dăinuie

Stand Gaudeamus 018-019 • Pavilion 2 (B) • RomExpo • Piața Presei Libere

vă așteptă la

Gaudeamus

„CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ”

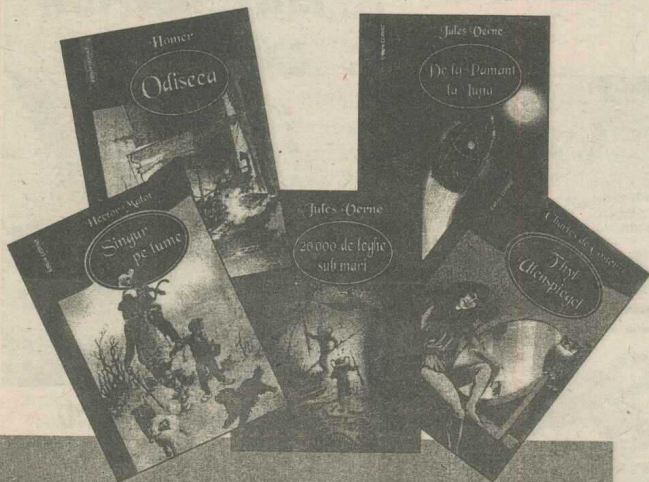
CORINT

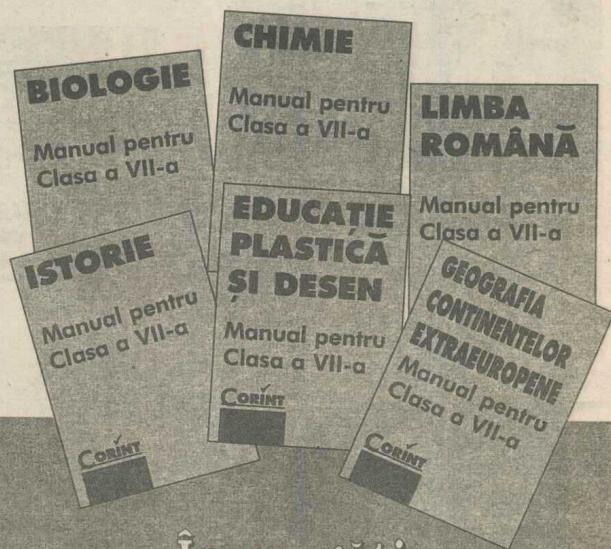
Lucrări școlare auxiliare

Manuale și pachete
educationale aferente

Literatură universală din
bibliografia școlară

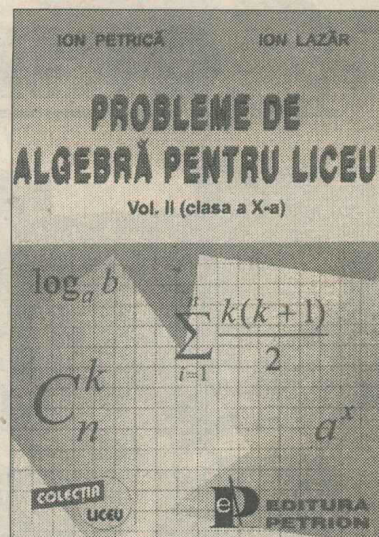
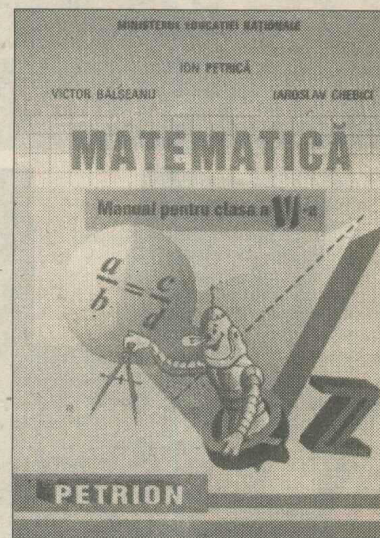
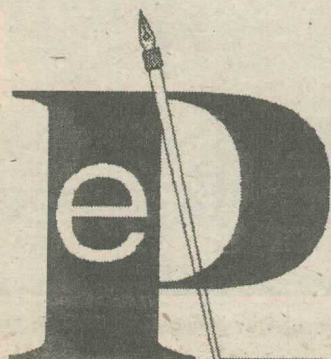

În pregătire

Editura CORINT, Str. Prof. I. Bogdan, nr. 19, sector 1, cod 71149, București.
tel: 01 211.23.22; 01 210.70.86; fax: 01 211.97.66.

Editura PETRION

la Tîrgul de Carte GAUDEAMUS

Colecția **LICEU**Colecția **INFO**Colecția **LICEU**Colecția **VOINICEL**Colecția
ÎNVĂȚĂMÎNT PRIMAR Colecția **GIMNAZIU**

Str. Calea Plevnei nr. 124
70700 - București
Tel./Fax: 637.23.34, Fax: 312.45.25
C.P. 1-130
e-mail: petrion@starnets.ro

EDITURA UNIVERSAL DALSI

Bd. Libertății 10, Bl. 114, Sc. 2, Ap. 28 Sector 4, București
Tel.: (40-1) 335.53.54 (40-1) 337.16.82 Fax.: (40-1) 337.35.66

Vă oferă:

1. Vladimir Nabokov	Vorbește memorie	27. Honore de Balzac	Mireasa furată	53. Regina Maria	
2. Ernesto Sabato	Între scris și sânge	28. Pierre Moustiers	Fermecătoarea vijelie	a României	Patru anotimpuri din viața unui om
3. Henriette Yvonne Stahl	Martorul eternității	29. Iosif Sava	Muzica... bine temperată	54. Selma Lagerloff	Legende despre Isus
4. Rosamond Lehmann	Invitație la vals		Basme țigănești	55. G. Călinescu	Curs de poezie.
5. Francoise Sagan	Lesă de mătase	30. Viorica Huber	Dragostea care ucide		Principii de estetică.
6. André Maurois	Mașina de citit gândurile	31. Domnica Gârmeață	Inimile și viețile bărbaților	56. Regina Maria	
	Lumea pe dos	32. Fay Weldon	Dansul lupilor	a României	Măști
7. G. Mosari	Regele pomanagiilor	33. Martin Vopenka	Jogging cu securitatea	57. Dr. Antoaneta Pop	Sex fără restricții.
8. Israel Zangwill	Grigia	34. Herma Kennel	Pasiunile bărbaților		Dar...
9. Robert Musil	Creezy	35. Patrice Franceșchi	Mari invenții	58. Alice Constantinescu	Texte și teste de lb. română
10. Félicien Marceau	Vorbește-mi despre moarte	36. Mihail Drușeș	Memoriile unui bărbat îndrăgostit		
11. Françoise Stanciu-Reiss	Ultimul tango la Paris	37. J.P. Dufreigne	Dicționar inițiativ al ordinelor cavalești		
12. Robert Alley		38. Mioara Cremene	Spitalul manechinelor		
13. Janwillem van de Wetering	Intrus în Amsterdam	39. Nora Iuga	Lotrioare	59. Nicolae Velea	Poarta și alte povestiri
14. Janwillem van de Wetering	Rostogolul	40. Florența Albu	Lecția de nesupunere	60. Marin Preda	Friguri
15. Joseph Bialot	Colivia din str. Mozart	41. Mariana Filimon	Zămbete de turist	61. George Bălăiță	Ucenicul neascultător
	Fularul de oțel	42. G. Mosari	Aruncă-ți pâinea	62. Eugen Uricaru	Rug și flacăra
16. Maurice Périset	Goupi Mână Roșie	43. Alice Rivaz	Optimiștii înfrânți	63. x x x	Poezii populare românești
17. Pierre Very	Povestea culorilor	44. Maria Marian	Pădurea îngerilor	64. x x x	Și zbură spre casa aurarului
18. Ludmila Ionescu	Anchetatorul SF	45. Silvia Cinca	Cartea de la Metopolis	65. Mihai Eminescu	Dintre sute de catarge
19. Dorel Dorian	3.000.000.000 \$ cash	46. Ștefan Bănuțescu	Martin și albinele	66. Lucian Blaga	Mirabila sămânță
20. Florin Andrei Ionescu	Cocărt și bomba atomică	47. Jacob Streit	Obligado	67. Maria Marian	Optimiștii înfrânți
21. Cezar Petrescu	Europa nașilor	48. Constantin Țoiu	Legea apei în deșert		
22. Fabrizio Calvi	Biserica	49. Ion V. Strătescu	Eu mînteam poporul cu televizorul		
23. Daniela Vlasie	Pirați și corsari	50. Dan Mihăescu	Dicționar al verbelor franceze		
24. Horia Matei	Anul potopului	51. Ovidiu Frânculescu	Caiet didactic lb.engl.	68. Maria Marian	Optimiștii înfrânți
25. Eduardo Mendoza	Oameni de preț	52. Hana Michalčíková		69. Maria Marian	Regina încurcăturilor

În limba germană

În limba engleză

Fundația pentru o Societate Deschisă – România Open Society Foundation – Romania

anunță următoarele titluri pe care dorește să le finanțeze în cadrul colecției

„Cărți fundamentale ale culturii române“

Biblia de la 1688

P.P. Carp, *Discursuri parlamentare*

Virgil Madgearu, *Agrarianism, Capitalism, Imperialism*
Titu Maiorescu, *Discursuri parlamentare cu privire asupra dezvoltării politice a României sub domnia lui Carol I*

Editurile care doresc să se înscrie în competiția pentru finanțarea acestor proiecte vor prezenta un dosar (în original și copie) care să conțină:

- Formularul tip completat;
- Descrierea proiectului conform indicațiilor din formular, incluzând:
  - un calcul financiar detaliat,
  - nominalizarea persoanelor care vor realiza îngrijirea ediției și prefața (prefața trebuie să aibă aproximativ două coli editoriale).

Criteriile de selecție vor fi:

- calitatea științifică a ediției;
- realizarea unui tiraj de 4.000 exemplare și a unui preț de vânzare accesibil publicului larg;
- prestigiul editurii.

Volumele vor apărea respectînd formula grafică unitară a colecției.

Termenul limită de depunere a dosarelor este 7 decembrie 1998.

Informații suplimentare și formulare de înscriere se pot obține de la sediile Fundației pentru o Societate Deschisă din:

București: Calea Victoriei 155, bl. Dl, sc. 6, et. 2; tel.: 01-6597427, 6591321, fax: 01-3127053, e-mail: info@buc.osf.ro; luni-joi: 14.00-17.00

Cluj-Napoca: str. Tebei nr. 21; tel. 064-420480, fax: 064-420470, e-mail: info@cluj.osf.ro; luni-joi: 14.00-17.00

Iași: str. Moara de Foc nr. 35, et. 7; tel: 032-252920, 252922, fax: 032-252926; e-mail: info@iasi.osf.ro; luni-joi: 14.00-17.00

Timișoara: str. Semenici nr. 10; tel: 056-221470, 221471, fax: 056-221469; e-mail: info@timis.osf.ro; luni-joi: 13.30-16.30

Arad: Biroul de informații, Bd. Decebal 2-4; tel.: 057-284000; fax: 057-284000; e-mail: imarc@timis.osf.ro; luni-joi: 14.00-18.00

Editura CRATER

Editura Crater își prezintă la Tîrgul de Carte Gaudeamus acele cărți prin care speră să-și consolideze un prestigiu de profesionalitate culturală și înaltă ținută estetică. Astfel, în standul său cititorii, printre altele, vor găsi: Dan Botta, *Limite și alte eseuri*, ediție îngrijită de Dolores Botta, cu un Cuvînt înainte de Al. Paleologu și un studiu-portret de Dan Botta de Mircea Vulcănescu.

Dan Botta, *Roma Threicia*, ediție îngrijită de Dolores Botta, cuprinzînd 12.000 etimologii inedite, teme al modificării teoriei despre formarea limbii române.

Mircea Vulcănescu, *Conjuncturi internaționale*, ediție îngrijită de Marin Diaconu. Elemente pentru o sociologie a relațiilor internaționale.

Sorin Pavel, Petre Țuțea și Nicolae Tatu, *Manifestul Revoluției Naționale*, ediție îngrijită de Marin Diaconu, reeditare a unui text incendiar, din a cărui primă ediție din 1935 nu au fost distribuite mai mult de 50 de exemplare.

Descartes, *Meditații metafizice*, traducere și studiu introductiv de Ion Papuc.

Paul Celan, *Poeme*, în românește de Luminița Graur și Ion Papuc, cu o postfață de Andrei Corbea și șapte gravuri de Maria Petcu. Cel mai important poet de limbă germană după cel de al doilea război mondial, originar din Cernăuții Bucovinei românești.

Pavel Sușară, *Regula jocului*, poeme cu șapte desene de François Pamfil. Carte premiată de Uniunea Scriitorilor.

Pavel Sușară, *Urmuz, șarje politice* cărora li se adaugă viziunile grafice ale lui Dan Perjovschi.

Și acestora li se alătură cea care are ambiția de a fi cea mai frumoasă carte a anului: Pavel Sușară, *Veto*, proze scurte cu 12 gravuri de Andrei Mănescu.

Veto

Paul Celan

POEME

CRATER

22 LITERAR

Un alt monument al recunoștinței fără sfârșit

MIRCEA MARȚEN

scriitorii români au avut mereu un alt monument al recunoștinței fără sfârșit. Acesta este monumentul care se ridică în fiecare an în jurul zilei de naștere a lui Mihai Eminescu. Este un monument care se ridică în fiecare an în jurul zilei de naștere a lui Mihai Eminescu. Este un monument care se ridică în fiecare an în jurul zilei de naștere a lui Mihai Eminescu.

22 LITERAR

octombrie-decembrie 1998 Nr. 3

Virgil Iegășanu Monica Lovinescu

Jurnalul unui jurnal
Jurnal. Paris '50

GABRIELA ADĂMESTEANU
Jurnal și ficțiune

22 LITERAR

Jurnalul unui jurnal

Editorie ALL • Ed. Aldo Press • Ed. Crater • Ed. Dacia • Ed. Didactică și Pedagogică • Ed. Institutul European • Ed. Economică • Editurile Orizonturi-Lider • Ed. Libris • Ed. Nemira • Ed. Poliform • Ed. Rao • Ed. Tehnică

MONICA LOVINESCU

74 de suplimente gratuite cu o mare varietate de subiecte
(Piețele de capital, Telecomunicațiile din Europa de Est, Germania, Memorialul de la Sighet, ONG-uri către putere, Comerțul în fostele țări comuniste, Persoanele cu handicap—semenii noștri, Tinerii și sexualitatea, Romii în Europa, Cercetarea în pericol, Presa locală, Drepturile copilului, NATO după NATO, Condiția femeii în tranziție etc.)

22 plus

Supliment al revistei "22"

21 iunie 1998 Nr. 17

INTILNIREA SCRITORILOR ROMÂNI DIN ÎNTREAGA LUME

NEPTUN 5-10 Iunie 1998

Declarația de la Neptun

22 plus

Supliment al revistei "22"

16 octombrie 1998 Nr. 20

BBC DEUTSCHE WELLE VOCEA AMERICII

BBC DW

Declarația de la Neptun

22 plus

Supliment al revistei "22"

6 decembrie 1995 Nr. 21

Scritorul și Puterea
Conferința regională PEN
Ieșii, 25-26 septembrie 1995

ANA BILANDIANA
Scritorul și Puterea sau blestemul perenității

22 plus

Supliment al revistei "22"

29 mai 1998 Nr. 29

SCRITORII BRITANICI ÎN ROMÂNIA

Drăbea 21-24 martie 1998

GABRIELA ADĂMESTEANU
Nevasta de întâlniri precum cea organizată de British Council

22 plus

Supliment al revistei "22"

4 martie 1997 Nr. 43

DOSARUL URSU

Babu, "regele fluturilor", cu "mari plinzi într-o uchițătoare ceață"

Fragmente din Basmul
Măscărilor de Silenus
Repetențele Scenariului Satului

22 plus

Supliment al revistei "22"

1 martie 1997 Nr. 45

Forumul pentru Starea Culturii

RADU F. ALEXANDRU
Cuvânt înainte

Fundația „Forumul pentru Starea Culturii”

Responsabili de proiect: Mihaela Cucu
Redactori: Rodica Paalade și Mădălina Șchiopu
Grafician: Dan Perjovschi
Tehnoredactare: Florin Anghel
Introducere de text, corectură: Mara Ștefan, Rodica Toader, Aurelian Crăciun, Cătălina Florea

Pretextul „siguranța națională“

Joi 19 noiembrie 1998, Comisia Națională a României pentru UNESCO a organizat un simpozion pe tema *Siguranța națională și drepturile omului - valori fundamentale ale statului democratic*. Dezbaterile, la care a fost prezentă doar o mică parte din lista demnitarilor invitați, a fost moderată de Victor Iancu, secretarul general al UNESCO-România și de Vartan Arachelian, directorul TVR Internațional.

Aspectul cel mai important luat în discuție a fost acela al „siguranței naționale“ ca pretext de a încălca drepturile fundamentale ale omului. Manuela Ștefănescu (Comitetul Helsinki) a arătat că abuzurile decurg dintr-o lege privind siguranța națională cel puțin deficientă. Legea 51/91 a fost adoptată înainte de adoptarea Constituției și intră în contradicție cu ea în mai multe locuri. În primul rând, legea prevede un număr excesiv de servicii secrete și le autorizează supravegherea specială exercitată asupra individului, pe baza unui simplu mandat emis de un procuror. În schimb, posibilitatea individului de a se apăra de imixtiunile nejustificate este minimă. El nu are decât variantele de a se adresa unui procuror ierarhic superior celui care a emis mandatul sau unei comisii parlamentare, fără a putea depune o plingere în justiție. Sensul în care se cere modificată legea este acela de a defini cât mai precis conceptul de „siguranță națională“ și de a restringe posibilitatea de supraveghere a serviciilor secrete la o metodă ultimă și absolut necesară, după demonstrarea în fața instanței judecătorești (nu a unui procuror) că există motive reale de a emite un mandat de supraveghere.

Valerian Stan (Alianța Civică) a arătat că artificii privind „siguranța națională“ permite rezistența autorităților publice față de accesul, firesc într-o democrație, la informațiile de interes public. Invocarea acestui concept nebulos de „siguranță națională“ face să domnească arbitrarul și convenabilitatea în relația dintre structurile statului și societatea civilă. (Răzvan Paul)

Consiliul Europei contra violenței familiale

La București, între 26-28 noiembrie, la World Trade Center, sala Viena, se va desfășura un seminar organizat de Consiliul Europei pe tema *Eliminarea violenței familiale: ce măsuri se pot lua, ce acțiuni se pot face*. Experți ai Consiliului Europei vor prezenta rapoarte: *Consecințele violenței familiale* - Maryse Jaspas (Franța); *Asistență și sprijin pentru victime* - Astrid Keckeis (Austria). Din partea Consiliului Europei va fi prezentă Olof Olafsdóttir - secretara Comitetului director pentru egalitate între femei și bărbați.

La începutul anului viitor, revista 22 va publica un supliment gratuit pe această temă, cu sprijinul CE.

PS
pe scurt

Adrian Severin și Adrian Vilău - excluși din PD

Pe 21 noiembrie, în Consiliul de Coordonare Național al PD, Adrian Severin, fost ministru de Externe în guvernul Ciorbea, și deputatul Adrian Vilău au fost excluși din partid, sub motiv că ar fi încălcat statutul PD.

În cadrul ședinței de excludere, Adrian Severin l-a acuzat pe liderul partidului, Petre Roman, de autocrație și marginalizarea la care a fost „supus în cel mai pur stil stalinist“. „PD are nevoie de reformă internă, dar cu Petre Roman așa ceva nu se poate face“, a spus Adrian Severin.

În replică, Petre Roman a declarat că fostul ministru de Externe a lansat atacuri împotriva sa doar pentru a câștiga aderenți în partid.

Adrian Vilău a spus: „pentru a supraviețui în partid trebuie să spui numai ceea ce place, să nu te pui rău cu șeful partidului și să fi umil. Totul stă sub semnul dorinței lui Petre Roman de a ajunge președinte al României. Pentru aceasta președintele PD este în stare să sacrifice orice, chiar și propriul său partid“.

Nemulțumit de decizia CCN, senatorul Octavian Ștoreanu și-a dat demisia din partid. (I.A.)

Viscolul paralizăază România

Odată cu prima zăpadă căzută la sfârșitul săptămânii trecute, aproape 200 de localități din țară rămăseseră pe 22 noiembrie fără curent electric. Din cauza vântului puternic și a încetinelii cu care se acționează pentru degajarea zăpezii de pe drumurile țării, eforturile de reabilitare a rețelelor sînt îngreunate.

În București, RADET nu primește agentul termic la temperatura normală și nu poate face nimic pentru a asigura mai multă căldură în case. Romgaz mai are stocuri de păcură doar pentru o săptămână.

Societatea REBU, care se ocupă de deszăpezirea arterelor Capitalei, a fost luată ca de obicei pe nepregătite și dă vina pe prognoza meteo care ar fi făcut o avertizare meteo subdimensionată.

La Spitalul de Urgență Floreasca s-au prezentat peste 200 de persoane care suferiseră fracturi, iar stațiile de salvare înregistraseră într-o singură zi (22 noiembrie) peste 800 de apeluri. Din cauza frigului, în ultimele 24 de ore două persoane au decedat.

În județul Constanța au fost închise porturile Midia, Constanța și Mangalia. Traficul pe canalul Dunăre-Marea Neagră a fost și el închis. 25 de trenuri care leagă Bucureștiul de principalele orașe din țară au fost scoase din circulație. Din cauza zăpezii de pe șosele, de circa un metru înălțime, 16 drumuri naționale erau pe 23 noiembrie blocate.

La Brăila, pe 20 noiembrie vîntul a suflat cu 150 de km/oră, iar valurile Dunării au atins 2 m înălțime. (I.A.)

Erată: În nr. 46 (17-23 noiembrie) pag. 2, au apărut două date eronate, și anume: revoluția din Ungaria a avut loc în 1956, nu în 1946 (paragraful 6) și epurarea celor 9.000 de ofițeri a avut loc în 1946, nu în 1956 (paragraful 7), a căror responsabilitate aparține autorului.

Tîrguri internaționale Hanovra 1999

16.01-19.01

DOMOTEX HANNOVER

Tîrg internațional de covoare, mochete, pardoseli

18.03-24.03

CeBIT

Tîrg internațional de tehnică de calcul și telecomunicații

19.04-24.04

HANNOVER MESSE

Tîrg internațional industrial Hanovra

10.05-15.05

LIGNA HANNOVER

Tîrg internațional de utilaje pentru prelucrarea lemnului și lemn semifabricat

08.06-11.06

INTERHOSPITAL

Tîrg internațional de tehnică medicală, aparatură, echipamente și consumabile

05.10-07.10

BIOTEHNICA

Tîrg de biotehnologie și produse farmaceutice

07.11-13.11

AGRITEHNICA

Tîrg internațional de mașini agricole

Pentru informații în România:
REPREZENTANȚA ECONOMIEI
GERMANE
Tel. 313.31.41, 313.08.97;
Fax 312.38.41

CeBIT '99 Hanovra

Reuniune la vîrf a industriei internaționale IT (informatică și telecomunicații)

- Cel mai mare tîrg din lume oferă o complexă viziune asupra evoluției pieței și facilitează luarea deciziilor pentru investițiile viitoare
- Participarea puternică a firmelor și vizitatorilor din străinătate

În primăvara lui 1999, Hanovra vădă în invitația din nou la împlinirea celor mai tari companii din industria internațională IT. Dacă este posibilă cu adevărat o sondare a actualei oferte pe piața mondială sau o garantare a deciziilor de investiții în branșă, atunci platforma ideală pentru realizarea acestor obiective este **CeBIT '99**. În cei 28 de ani de existență, și mai ales în ultimii 12 ani de cînd este independent, tîrgul a devenit un centru de afaceri internațional al branșei IT, notat ca împlinire obligatorie în agendele factorilor de decizie din toată lumea.

Cu o suprafață netă de 363.110 mp, cel mai mare tîrg din lume își poate extinde în continuare poziția de lider. Cifra expozițiilor reprezintă în fiecare an un nou record. Pentru prima dată, numărul firmelor și instituțiilor prezente a depășit anul acesta 7.200. Un rol important în luarea deciziilor de participare la **CeBIT** îi revine gradului ridicat de internaționalitate al tîrgului: 2.833 de expoziții sînt străine. Lor li se adaugă aproximativ 100.000 de vizitatori din străinătate, care vin la **CeBIT** pentru că au ocazia să înlănească la un loc parteneri de afaceri din toată lumea. Acest rezultat demonstrează continua globalizare a pieței tehnicii informatice și a telecomunicațiilor și confirmă rolul pe care **CeBIT** îl joacă ca platformă de comunicare. Cele mai semnificative creșteri au fost înregistrate în rîndul participanților din zona Asia-Pacific, dar și din Europa de Est.

Oferta tîrgului cuprinde mai multe domenii: tehnologia informaticii, rețele (Network Computing), CIM/IDE, Software, Servicii și consultanță, Telecomunicații, Birocitică, Tehnica siguranței bancare, Sisteme de securitate și protecției cartele magnetice și Cercetarea și transferul de tehnologie. Din punct de vedere al suprafeței afectate, tehnologia informaticii ocupă primul loc, urmată de telecomunicații, software, consultanță și servicii.

Modernizările infrastructurii la Hanovra realizate în perspectiva lui **EXPO 2000** au venit și în împlinirea expozițiilor și vizitatorilor lui **CeBIT**. Astfel, la **CeBIT '98** a fost inaugurat pavilionul 13 în sud-vestul spațiului expozițional, cea mai mare hală în aer liber din Europa, pusă în întregime la dispoziția producătorilor de PC-uri. Această nouă piesă constructivă conferă pavilionelor societății de tîrguri și expoziții din Hanovra o nouă strălucire. Un tunel de sticlă - sky-walk - leagă gara ICE Hanovra. Messel Laatzten aflată în imediata apropiere a expoziției de intrarea vestică. Tunelul cu o lungime de 325 m și o lățime de 8 m este dotat cu două benzi rulante care conduc, comod și plăcut vizitatorilor direct în expoziție sau înapoi la gara.

DOMOTEX Hanovra '99

Locul anual de înlănire al branșei internaționale a producătorilor de covoare, mochete și pardoseli:

- **DOMOTEX HANOVRA** concentrează oferta mondială a acestei branșe și adună la un loc factorii de decizie din comerț, producție și decorațiuni interioare
- Tîrgul dă impulsuri puternice activității la început de an

Branșa creatorilor de covoare, mochete și pardoseli și-a găsit aici locul de înlănire anuală, care a devenit în timp principalul tîrg internațional de profil, cu o poziție aparte pe piața mondială. Această frază descrie pe scurt evoluția tîrgului **DOMOTEX** de la crearea lui, în 1989, pînă în prezent. Cifrele înregistrate la prima ediție s-au dublat. Peste 1.000 de firme din toată lumea își vor prezenta produsele pe o suprafață netă de aproape 100.000 mp în cadrul a zece hale. Aproape doi din trei participanți vin la Hanovra din străinătate.

Toate țările mari exportatoare participă cu numeroase firme la **DOMOTEX**. Pentru expoziții, **DOMOTEX** constituie la fiecare început de an, adică la momentul potrivit din punct de vedere al comenzilor în branșă, cel mai eficient instrument internațional de marketing. Alături de cîștigarea de noi clienți, sînt luate în calcul și aspecte referitoare la construirea imaginii proprii a firmelor.

Oferta prezentă la **DOMOTEX HANOVRA '98** se orientează către publicul internațional de specialitate din branșă producătorilor de covoare și pardoseli. Atractivitatea acestui tîrg de specialitate pe plan internațional este subliniată de procentul ridicat al vizitatorilor străini: din cei 17.200 de vizitatori, 47% vin de peste granițe pentru a studia oferta și a se informa cu privire la tendințele actuale ale pieței.

Programul expoziției cuprinde următoarele produse:

Covoare (realizate manual); covoare persane (produse mecanic); pardoseli textile (traverse, plăci și pardoseli confecționate în diverse alte forme); pardoseli elastice, parchet; pardoseli laminate; decorațiuni interioare, fire textile, fibre și țesături.

Optimizarea facilităților pentru expoziții pe suprafața expozițională de la Hanovra în cadrul pregătirilor pentru o poziție mondială **EXPO 2000** a avut un efect pozitiv și asupra ocupării halelor și structurării ofertei la **DOMOTEX '99**.

Statutul funcționarului public

Interviu cu Mirella Hagiopol, directoarea Centrului de Informare și Documentare al Consiliului Europei la București

Pe 17 noiembrie, vicepreședintele PNȚCD, Sorin Lepșa, a făcut publică o declarație care o viza pe directoarea Centrului de Informare și Documentare al Consiliului Europei, Mirella Hagiopol. Deputatul o acuză pe Mirella Hagiopol de sabotarea unui Program de dialog și comunicare între formațiunile politice, finanțat de Consiliul Europei.

Intrucât acuzațiile au fost formulate în absența persoanei vizate de ele, am solicitat opinia directorului CID în această problemă. (R.M.)

Ce reprezintă Centrul de Informare și Documentare al Consiliului Europei din București? Este el, în vreun fel, subordonat MAE? Dacă nu, în subordinea cui se găsește?

Centrul de Informare și Documentare al Consiliului Europei la București a fost creat în 1994, la solicitarea ministrului de atunci al Afacerilor Externe, domnul Teodor Meleșcanu, adresată secretarului general al Consiliului Europei, ca parte din rețeaua instituțiilor similare din Europa Centrală și de Est existente, astăzi, la Bratislava, Budapesta, Chișinău, Kiev, Ljubljana, Moscova, Praga, Riga, Skopje, Sofia, Taiinn, Varșovia și Vilnius. Crearea acestor centre a fost inițiată în 1991, printr-o decizie a Comitetului Miniștrilor, adoptată în baza indicațiilor conținute în directiva Secretariatului General al Consiliului Europei (doc. Mișc. (91)4). Personalul Centrului include un director (angajat prin concurs, conform normelor de selecție ale Consiliului Europei), un director adjunct și o secretară.

Printr-un acord încheiat ca urmare a schimbului de scrisori dintre Secretariatul General al Consiliului Europei și Direcțiunea Institutului Român de Studii Internaționale (IRSI), IRSI este instituția națională-gazdă a Centrului de Informare și de Documentare al Consiliului Europei, care are, astfel, o dublă subordonare. Din punct de vedere administrativ este în subordinea acestui institut. Din punctul de vedere al finanțării activității sale, el depinde de Direcția Afacerilor Politice, Departamentul Programelor de Cooperare Pan-Europeană al Consiliului Europei.

Cum privești demersul deputatului Sorin Lepșa de a face publice acuzațiile la adresa dumneavoastră fără a vă da posibilitatea să replicați în cadrul unei conferințe de presă comune?

Acest demers este un act de lașitate. Doresc să vă semnalez faptul că domnul deputat Lepșa mă atacă, coplesindu-mă cu grave acuzații, în condițiile în care domnia sa deține imunitate parlamentară, deci nu poate fi chemat în justiție, iar Legea funcționarului public nu există. În consecință eu nu dispun de nici un instrument juridic care să remedieze această situație. În schimb, conform Declarației făcute în plenul Camerei Deputaților, domnul Lepșa cheamă în sprijinul său cohorte de instituții și persoane: propune crearea unui grup de solidaritate parlamentară, solicită intervenția ministrului de Externe, a ambasadei

ia dimensiunile unei îngrijorătoare – și psihanalizabile – egolatrii.

În sfârșit, doresc să remarc, în același context, și maniera extrem de relaxată în care domnul deputat Lepșa înțelege obligația de a respecta legile pe care le votează. Domnia sa declară, senin, presei (cf. *Evenimentul zilei*, 18.11.1998) că a solicitat SRI să-l informeze cu privire la apartenența sau non-apartenența sa la structurile fostei Securități. Un atare demers, care contravine Legii siguranței naționale, este perfect ilegal, atâta vreme cât Legea accesului la dosare nu există.

Acuzații lipsite de obiect

Întârzierea/amânarea programului de dialog și comunicare între partidele politice, finanțat de CE (și gestionat de Jean-Louis Laurens) a fost pusă de deputatul Sorin Lepșa aproape exclusiv pe seama intențiilor dumneavoastră „răzbu-nătoare” – cităm din declarație. Care este relația CID al CE cu Parlamentul României? Vizați exclusivitatea intermediilor unei asemenea relații?

Relația Centrului cu Parlamentul României, perfect armonioasă, până în prezent, a privit îndeosebi răspunsul la solicitările de documentare primite din partea Centrului de Informare, Documentare și Studii Parlamentare sau din partea comisiilor specializate ale celor două Camere, preocupate de documentele Consiliului Europei dintr-un domeniu sau altul. Așa-zisele mele „intenții răzbu-nătoare” sînt cu desăvîrșire lipsite de obiect deoarece responsabilitatea urmăririi unui program sau a altuia ar reprezenta, evident, un volum suplimentar de muncă și nimic altceva. Domnul Lepșa este liber să inițieze oricite programe de cooperare dorește, succesul lor nedepinzînd decît de seriozitatea cu care acestea sînt urmărite sau susținute.

Avem de-a face cu un document îndelung cumpănit, rostit în plenul Camerei Deputaților. O lectură oricît de sumară, fie și numai a primei pagini a acestei Declarații, relevă o stupefiantă abundență de greșeli gramaticale, de pleonasm, de confuzii și de fracturi ale logicii textului care îl fac aproape incomprehensibil. Un candidat la examenul de admitere în liceu care ar face dovada faptului că nu știe că în limba română determinanții unui substantiv se acordă cu acesta în gen, număr și caz, că pronumele personale de întărire pentru persoana I, masculin, singular este eu însumi, și nu eu însămi, că genitiv-dativul substantivelor comune pornește de la forma de plural a acestora plus desinențele specifice, care ar folosi pleonasm sau tautologii și ilogisme, ar avea mari probleme cu obținerea unei note de trecere.

Nu din sterilele intenții moralizatoare invoc aici incompetențele lingvistice pe care le vedește acest text, ci pentru că nu pot să nu mă întreb cum ar putea cineva, care se exprimă atît de precar în limba sa maternă și care își articulează ideile atît de inconsistent, să pledeze, convingător, într-o limbă străină cauza unui proiect de cooperare internațională.

Acuzațiile care vi se aduc merg pînă la ideea că, prin demersurile dumneavoastră, urmăriți distrugerea „opiniei publice însăși, a încrederei în democrație,

în libertatea de expresie”. Cum comentați această din urmă frază, dat fiind că ea conține afirmații de o mare gravitate?

Întrebarea dumneavoastră este cu atît mai justificată cu cît libertatea de expresie de a cărei distrugere (!) mă învinovătește, nu este revendicată de domnul deputat decît pentru sine însuși. Totuși, faptul că această acuzație este o enormitate apare ca evident din însăși formularea ei. După ce m-am referit la forma acuzațiilor domnului Lepșa, permiteți-mi să vă atrag atenția și asupra fondului lor, marcat de o neîntreruptă abdicare de la logica elementară.

Ilogismul declarației

Domnul Lepșa își începe Declarația prin a menționa o criză apărută în luna mai a anului 1997 și a cărei elucidare o solicită. În ce constă această criză refuză, inexplicabil, să precizeze. Vă mărturisesc că am reluat toată corespondența înregistrată la Centrul nostru în luna mai a anului trecut și nu am găsit nici un detaliu care să permită măcar bănuiala existenței vreunei crize. Pur și simplu nu știu la ce se referă domnul deputat. Domnia sa mai arată, în mod complet straniu, în chiar fraza introductivă a Declarației, că pretinsa criză ar fi fost „generată de un funcționar al MAE” și „comportamentului necinstit și neprofesional al unui angajat român”. Spre stupeoare citorului, în paragraful imediat următor se solicită „sanționarea angajații în cauză”. Cauza rămîne la fel de neclară, iar dacă e vorba despre un angajat sau despre o angajată, nu vom afla cu certitudine decît patru pagini mai departe, după etalarea unei lungi liste de infamii.

Continuarea lecturii oferă și proba altor ilogisme:

Domnul deputat spune: „Și atunci cînd am înțeles că atacurile au drept scop eliminarea de pe scenă, compromiterea și mi-am zis: cine are dreptate învinge, am greșit”.

De vreme ce acceptă că a înțeles greșit imaginîndu-și că e vorba despre un atac destinat a-l compromite, care mai este rostul mesajului său? Mister. Mă mărginesc să adaug că programul de a căruia compromitere mă acuză se referea la comunicarea...

Aflu însă, din numărul de vineri 20 noiembrie al ziarului *Cronica Română*, că domnul Lepșa a prezentat ca probă a „delațiunii” de care mă învinuiește un fragment de document dactilografiat, care pare a reprezenta o scrisoare personală (dat fiind că este scris la persoana a doua singular și se încheie cu o formulă care denotă întimitatea dintre corespondenți). Documentul, nesemnat, nedatat, poartă prenumele meu sub formula de final. Doresc să-l previn pe domnul deputat că este dator să facă dovada faptului că acela este un document a căruia redactare îmi aparține și care a provenit de la instituția pe care o conduc, deoarece poartă semnătura mea, o dată, antetul instituției și numărul curent de înregistrare. În caz contrar, se face vinovat de folosirea unui document contrafăcut sau de infracțiunea de violare a corespondenței personale a unei terțe persoane. Cineva care se arată atît de preocupat de relațiile României cu Consiliul Europei știe, fără îndoială, că pe lista cazurilor în care a fost sesizată Curtea Europeană a Drepturilor Omului se află cazul Ioan Petra contra României care privește tocmai violarea conținutului corespondenței persoanei.

Interviu realizat de Raluca Mărculescu

VICTOR BÂRSAN

Domnul Lepșa propune o lege contra fantomelor

„Să facem o lege urgent prin care să interzicem fantomelor să se amestece în viața politică.” Acest apel a fost lansat de domnul Sorin Lepșa, deputat (și viședepedinte al) PNȚCD, într-o Declarație dată publicității la conferința de presă ținută pe 17 noiembrie 1998. Anterior conferinței, domnul Lepșa luase cuvântul în plenul Camerei, referindu-se la un „program de dialog și comunicare între formațiunile politice” finanțat de Consiliul Europei ce fusese pregătit în mai 1997 ar fi rămas nefinalizat, din cauza unei „funcționare a MAE”. „Funcționarea MAE” le-ar fi spus partenerilor de la Strasbourg că Sorin Lepșa a fost securist și că programul în cauză trebuie stopat. „Funcționarea MAE” învinovată de domnul Lepșa este doamna Mirella Hagiopol, directoarea Centrului de Informare și Documentare al Consiliului Europei (CID al CE) la București.

Ce au de a face fantomelor cu „programul de dialog și comunicare”, cu „funcționarii MAE” și cu doamna Mirella Hagiopol, distinsa directoare a CID? Cu speranța de a putea răspunde întrebării și de a accede la sursa indignării domnului Lepșa, vom parcurge Declarația domniei sale (de unde sînt luate toate citatele din text), care ocupă, generos, nu mai puțin de 5 pagini dactilografiate.

Declarația domnului Lepșa evocă o „criză apărută în mai 1997 și generată de un funcționar al MAE”, fără a explica însă în ce constă criza. În schimb, domnul Lepșa aduce în discuție un personaj pozitiv și unul negativ. Primul este „un profesionist de la CE”, un om de mare ținută și cu o competență deosebit de valoroasă”. E vorba de Jean-Louis Laurens. Pentru caracterizarea personajului negativ, pe care îl ridică la dimensiunea unei întregi structuri ostile democrației românești, domnul Lepșa nu face economie de termeni: domnia sa vorbește despre „comportament necinsit și neprofesional”, „mici lichele care trăiesc din delațiu-ne”, „nepoți ai acestor călăi (ai tortionarilor de la Sighet, n.m.)”, „șerpi veninoși pe la spate” etc. Nu am fi ghicit niciodată că personajul astfel învinovat este competența, devotata și amabila directoare a CID al CE la București, doamna Mirella Hagiopol.

Ce mai aflăm din Declarația domnului Lepșa? Că domnia sa s-a făcut vinovat de fapte mai grave decît cele reproșate „funcționarei MAE”. Anume: „Mai grav este că am acceptat să fim furați de jocul acesta

ieftin de periferie să rîdem de unul care este lovit și că nu am sancționat explicit pe cei care calomniază și șantajează, încercînd să închidă gura celui încondeiat și făcut de risul lumii”. Mai aflăm că opinia publică trebuie să moară sub oprobiul opiniei publice: „Nu X sau Y trebuie să moară sub oprobiul opiniei publice, ci opinia publică însăși, încrederea în democrație”. Declarația mai vorbește de scopul unei mașinării născute din germeni: „...nu cred că eu sînt scopul acestei mașinării născută (corect: născute) din germeni ai unui timp trecut”; ea observă, sub sistem, un microb ce vine din schema regimului: „Trebuie să fie undeva sub tot acest sistem un microb ce vine de demult, din schema regimului totalitar”.

Dacă parcurgerea Declarației nu ne poate lămurii în legătură cu „criza apărută în luna mai”, ea îl absolvă pe domnul Lepșa de suspiciunea de a fi fost informator al Securității: un om cu o exprimare atât de confuză n-ar fi putut redacta niciodată o notă informativă inteligibilă și n-ar fi putut prezenta nici un interes pentru vreo poliție politică.

Iar dacă despre „criza apărută...” nu am nici o cunoștință, pot spune în schimb că am avut plăcerea de a-l întîlni pe „profesionistul de la CE... cu o competență deosebit de valoroasă”, cu ocazia vizitei făcute în România în martie 1998. Am participat atunci la o întrevvedere pe care domnul Jean-Louis Laurens, însoțit de doamna Mirella Hagiopol, al-ou-t cu cițiva reprezentanți ai societății civile. Trebuie spus că, deși nu este implicată în relația CE cu Parlamentul (de aici absurdul de principiu al acuzațiilor domnului Lepșa), doamna Hagiopol joacă un rol activ în sprijinirea mai multor proiecte ale societății civile de către Consiliul Europei: conferințe și seminarii, editare de carte sau realizare de scurt-metraje pe teme civice etc. Unul dintre proiectele cele mai interesante, la care doamna Hagiopol și-a adus o contribuție decisivă, este Memorialul Sighet. De aceea, considerațiile domnului Lepșa ating un maxim de grotesc și stupiditate atunci cînd, referindu-se la o închipuită alocuțiune de la o conferință a doamnei Mirella Hagiopol, o asimilează călăilor de la Sighet: „Sînt iarăși printre noi cei care umpleau închisorile de frunțași politici români democrați? Au înviat satrapii care terorizau în pușcării pe înaintașii noștri? Să facem o lege urgent (corect: să facem urgent o lege, n.m.) prin

care să interzicem fantomelor să se amestece în viața politică. Dar dacă nu fantome, nu moroi celor care au ucis la Sighet și la Aiud s-au întors, ci a apărut o nouă generație de nepoți ai acestor călăi?”

O singură propunere se poate reține din lunga listă cu care se încheie Declarația domnului Lepșa; citez: „o cercetare a activității centrului de documentare și informare (corect: Centrului de Informare și Documentare) a (corect: al) CE la București (corect: București) și o evaluare a rezultatelor acestei activități”. S-ar putea vedea atunci cît de numeroase și bogate au fost activitățile desfășurate cu discreție și eficiență de doamna Hagiopol, ca directoare a Centrului.

Este regretabil că un parlamentar – ce trece, în plus, drept creștin și democrat – atacă atât de intempestiv, de grosolan și de agresiv o persoană care constituie un model de onestitate, plecînd, probabil, de la niște veritabile calomnii (ce pot fi altceva „amabilele surse” despre care domnul deputat vorbea la conferința de presă, fără a le devaloa?) Un fair play elementar ar fi trebuit să-l facă pe domnul Lepșa să comunice doamnei Hagiopol îndoilele pe care le încearcă în legătură cu impusul proiectului respectiv înaintea oribului atac public. Tot se interesează domnul Lepșa de „programul de dialog și comunicare”...

Dar – pentru că domnul Lepșa se declară preocupat de imaginea clasei politice și de interesele țării – trebuie să știe că prin lamentabila sa ieșire a adus atingere nu numai onoarei unei persoane de ținută ireproșabilă, dar și valorilor enumerate mai sus. Un obiect urît are o imagine urîtă. Un personaj incul și grobian este perceput ca atare și nici nu are dreptul la o imagine mai bună. Imaginea se perfecționează prin perfecționarea obiectului. La ce imagine poate aspira domnul Lepșa, cînd cere socoteală MAE pentru comportarea „funcționarei” sale, dacă domnia sa nu știe că doamna Hagiopol nu este funcționară a MAE? Sau cînd, omagiind „profesionistul de la CE” cere totodată sancționarea „superiorilor” doamnei Hagiopol, neștiind că superiorul dinșii este chiar sus-numitul profesionist? Ce imagine pot avea reprezentanții Consiliului Europei despre domnul Lepșa, cînd domnia sa explică în public că proiectele CE sînt blocate la Strasbourg prin birfe de culise, colportări și calomnii? Ce imagine poate avea domnul Lepșa în fața electoratului, atunci cînd domnia sa, în loc să se preocupe de situația dezastruoasă în care a ajuns țara, se dedă unor atacuri imunde și lipsite de obiect? Sau cînd, siluind limba română, scrie fraze de tipul: „Cer ca PNȚCD să solicite (subl. n.) dnei (corect: d-nei) Hagiopol (corect: Hagiopol) scuze pentru ofensa adusă dl-ului (corect: dl-ului) deputat Tudose Florin și să își recunoască (subl. n.) gestul neprofesional de a jigni (jignirea ține de moralitate, nu de profesionalism, n.m.) un membru al Camerei reprezentînd partidul nostru”, din care rezultă că PNȚCD și-a jignit un parlamentar!

O, țară tristă, plină de humor...

Declarație

Cer elucidarea unei crize apărute în luna mai 1997 și generată de un funcționar al MAE. Menționez că acest incident a adus prejudecări grave intereselor României, imaginii clasei politice românești, mai multor categorii, direct, mie însumi, ca parlamentar român. Întregul incident se datorează comportamentului necinsit și neprofesional al unui angajat român. Din aceleași cauze cel puțin un profesionist de la CE, un om de mare ținută și cu o competență deosebit de valoroasă se află într-o situație dificilă și cred că nu avem dreptul să râsplătim astfel munca unor profesioniști care au ajutat România în modul cel mai loial.

Cer cercetarea cazului de către organismele și instituțiile statului în drept și sancționarea angajației în cauză, dar și a superiorilor săi. Dar incidentul are o dimensiune morală mult mai serioasă: riscul compromiterii încrederei în clasa politică românească atît pe plan intern, cît și pe plan extern. Nu sînt un om care crede că poate răzbi să-și îndeplinească idealurile, speranțele fără să plătească tribut forțelor ostile progresului social. Nu cred că democrația înseamnă anihilarea definitivă a curenților morale ale unor grupuri sociale.

După 1968, în România s-a încercat să se reducă fenomenul vinătărei de oameni pe considerente politice și s-a schimbat chiar tactica deschizîndu-se porțile pentru intelectualitatea

care putea aduce contribuții în relațiile cu occidentul. Sînt iarăși printre noi cei care umpleau închisorile de frunțași politici români democrați? Au înviat satrapii care terorizau în pușcării pe înaintașii noștri? Să facem o lege urgent prin care să interzicem fantomelor să se amestece în viața politică.

De ce se lansează povești fără teme real despre oameni politici care au încercat să aibă sprijinul forurilor internaționale pentru proiecte ce vizau dezvoltarea democrației, creșterea încrederii în societatea românească? Cine dorește ca încă o poveste murdară să diminueze șansele acestei țări?

Dar dacă nu fantome, nu moroi celor care au ucis la Sighet și la Aiud s-au întors, ci a apărut o nouă generație de nepoți ai acestor călăi? Arma acestei noi generații de dușmani ai unui sistem democratic românesc este deocamdată delațiunea, calomnia spîrită prin cancelarii străine, scrisorile îmbrăcate în cuvinte furate de la democrații adevărate, în care împachetează trădarea intereselor naționale, viitorul acestei țări (...)

Dacă azi se spune că Lepșa este securist și el n-a fost nici măcar în vreun birou al acelei instituții, miine se va spune că toți românii sînt hoți, iar poimîine că nici nu există România. Dacă azi nu reacționăm, nu vom reacționa nici poimîine, iar dușmanii acestei țări și micile lichele ce trăiesc din delațiune fac azi, cu noi, un exercițiu important: „Tac și rabdă azi? Se-

fac azi că nu observă și cînd este unul lovit ceilalți se bucură? Miine putem vede 10 apoi 100 dintre ei și nimeni nu va mai zice nimic” (...)

Și atunci cînd am înțeles că atacurile au drept scop eliminarea de pe scenă, compromiterea, și mi-am zis: cine are dreptate învinge, am greșit. Mai grav este că am acceptat să fim furați de jocul acesta ieftin de periferie, să rîdem de unul care este lovit și că nu am sancționat explicit pe cei care calomniază și șantajează, încercînd să închidă gura celui încondeiat și făcut de risul lumii. Nu Lepșa este obiectivul major al acestor campanii subterane. Nu X sau Y trebuie să moară sub oprobiul opiniei publice, ci opinia publică însăși, încrederea în democrație, încrederea în libertatea de expresie (...). Probabil trebuie compromiși oamenii care nu vor accepta renașterea totalitarismului. Nu mă cred mai important decît sînt și nu cred că eu sînt scopul acestei mașinării născută din germeni ai unui timp trecut. Trebuie să fie undeva sub tot acest sistem un microb ce vine de demult, din schema regimului totalitar (...)

Ce soliciți? Cer Parlamentului României promovarea de urgență a Legii dosarelor Securității (...). Propun crearea unui grup de solidaritate parlamentară pentru redarea încrederii în clasa politică și în Parlamentul României (...). Cer o informare din partea ambasadorului României la Strasbourg cu privire la analiza incidentului de la București, din

mai. Cer să fie analizate rapoartele făcute pe urma vizitei din mai de către cei doi experți ai CE. Cer ca programul discutat cu acel prilej să fie sprijinit dincolo de numele și calomnia la adresa mea, ca fiind foarte valoros.

Cer ca PNȚCD să aibă o reacție față de modul în care am fost tratat nu ca persoană, ci ca membru al acestui partid, atît în relația cu MAE, cît și de către organismele europene (...). Cer ca PNȚCD să solicite doamnei Hagiopol scuze pentru ofensa adusă dl-ului deputat Tudose Florin și să își recunoască gestul neprofesional de a jigni un membru al Camerei reprezentînd partidul nostru.

(...) Nu trebuie ca ușurința unui angajat și comportamentul neprofesional și necivilizat al unei angajate a MAE să umbrească o cooperare fructuoasă, pe termen lung. Îmi fac datoria să asigur de tot respectul meu pe toți cei care lucrează la Consiliul Europei și în special pe dl Jean Louis Laurens a cărui vizită la București a fost o experiență deosebit de prețioasă, umbrită grav de incidentul produs de dna MH.

Cer o cercetare a activității centrului de documentare și informare a CE la București și o evaluare a rezultatelor acestei activități. Propun o discuție la Clubul Camerei pe tema: pierderea credibilității clasei politice o sursă de risc pentru sistemul democratic.

deputat PNȚCD, Sorin Lepșa
(extrase)

MIHNEA BERINDEI

România lui Ceaușescu – un naufragiu planificat

Prima parte a studiului analizează regimul Ceaușescu din perspectiva citorva din tehnicile utilizate pentru controlul generalizat al întregii populații românești. Este vorba în primul rând de înregimentarea fiecărui individ în structurile partidului comunist, începând chiar cu vârsta preșcolară; această „înrolare” condiționa până la urmă devenirea profesională a fiecăruia. În al doilea rând, de controlul prin mizeria planificată, prin hărțuirea zilnică pricinuită de grija satisfacerii celor mai elementare nevoi: hrană, săpun etc. Mizeria, bolile, distrugerea satelor și dizlocările de populație au condus, în final, la restrângerea semnificativă, în perioada ceaușistă, a posibilității de organizare a unor atitudini civice și a unei rezistențe comune. (R.M.)

Controlul prin frică

Înregimentării, mizeriei impuse, suferinței morale, intruziunii puterii până în patul oamenilor, i se adaugă controlul prin frică. Securitatea, omniprezentă, gestionează capitalul de frică moștenit din lunga perioadă stalinistă (în România închisorile nu și-au deschis porțile decât între 1962-1964). După Ion Mihai Pacepa, voce autorizată în materie (el a fost responsabilul Serviciilor de Informații române până la fuga sa în Occident, în 1978), un român din cincisprezece ar fi membru sau colaborator apropiat al Securității. Aceasta ar dispune, între altele, de aproximativ trei milioane de informatori, mai mult sau mai puțin voluntari, și de mijloace tehnice impresionante care ar permite supravegherea oricărui apartament.

Acest climat este întreținut printr-o reprimare, mai puțin masivă ca altădată, dar mai selectivă și mai sofisticată: internări în spitale psihiatrice, „dispariții”, „accidente” și morți suspecte (sau pur și simplu amenințarea de a deveni victima unuia dintre aceste procedee). Oficial, nu mai există prizonieri politici în România; dar, în realitate, zeci de mii de persoane, deținuți de „drept comun”, sînt arestate din cauza credinței lor, pentru tentativa de trecere ilegală a frontierei sau pentru „parazitism”, chiar în ziua următoare concedierii ce sancționează o altitudine considerată necorespunzătoare. A distribui manifeste sau a scrie un text protestatar pe perețele unei fabrici se poate asimila unei acțiuni care „aduce atingere securității statului”, pasibilă de zece ani de închisoare.¹ Acest tratament este rezervat de preferință anonimilor, care nu beneficiază de o protecție în străinătate. Câci astăzi, reprimarea se disimulează, opoziții, cunoștințe sînt supuși unui tratament de „favoare”: izolare, tracasare și umilințe cotidiene, presiuni asupra celor apropiați lor, în fine, pot fi puși în fața unei singure soluții: emigrarea.

Dar frica este alimentată în plus și de sentimentul insecurității provocat de arbitrarul. În fiecare moment și sub orice pretext, românii pot fi denunțați sau acuzați, fără a avea posibilitatea să se apere. În 1985, de exemplu, toți salariații au fost obligați să semneze un angajament prin care afirmă că au luat cunoștință de existența unui decret asupra secretului de stat (*Decretul nr. 408*), dar conținutul acestuia a rămas secret, pentru simplul motiv că n-a fost niciodată publicat! Oamenii erau doar avertizați că domeniul de aplicare a acestui decret este foarte larg și că el privește, îndeosebi, contactele cu străinii – contacte deja supuse unor reguli foarte restrictive (de pildă, obligația de a raporta în scris la miliție în maximum 24 de ore conținutul

oricărei discuții, chiar accidentale). Din acel moment, în administrații și în întreprinderi conversațiile cu străinii nu se mai pot desfășura decât cu martori de față și în localuri desemnate în acest scop; este, în plus, recomandat ca asistență evitarea contactelor cu străinii în afara acestui cadru.

Poliția politică, emanație și principal executant al Partidului, dispune de puteri discreționare. Domeniul ei de intervenție este cvasi-nelimitat: el atinge toate sferile vieții sociale și chiar private. În absența statului de drept, Securitatea este cea care decide în ultimă instanță asupra sorții fiecărui individ: atribuirea

Biserică amenințată de buldozerele ceaușiste

unui loc de muncă, locuințe, pașaport, promovări sau sancțiuni (inclusiv cele judiciare). Ei îi revine privilegiul de a aplica decretul din 1983 care, reactualizînd o practică din anii '50, obligă fiecare posesor al unei mașini de scris să o declare în scopul de a obține o autorizație – reînnoită anual – de a o păstra (sînt excluse din oficiu persoanele care au cazier judiciar sau care reprezintă „un pericol pentru securitatea statului”).

Dar poliția secretă are, de asemenea, printre alte misiuni, și pe aceea de a furniza și gestiona dosarele personale ale fiecărui individ. De la începutul anilor '80, aceste dosare au fost îmbogățite cu date provenite din noi investigații, la fel de amănunțite ca pe vremea lui Stalin. Toți salariații au obligația, de acum înainte, de a completa și actualiza periodic un chestionar, din care am selectat câteva extrase:

– date asupra membrilor apropiați sau îndepărtați ai familiei (inclusiv familia soțului sau soției): nume, adrese, locuri de muncă;

– apartenență, a persoanei în cauză sau a membrilor familiei, la UTC, Partid sau sindicat, și menționare a eventualelor sancțiuni ce le-au fost aplicate în cadrul acestor organizații;

– apartenență politică și situație materială (proprietăți, bunuri) a persoanei respective sau a părinților, a soțului (soției) și a părinților acestuia (acestea), înainte de 1944;

– eventuale condamnări (ale persoanei respective sau ale membrilor familiei);

– informații precise privind rudele – de orice grad – stabilite în străinătate: motivul emigrării, domiciliul și locul de muncă, natura relațiilor întreținute cu aceștia;

– date complete asupra rudelor care fac parte dintr-o sectă religioasă (formularul nu precizează dacă se referă numai la secte interzise sau și la cele patru confesiuni neoprotestante autorizate, desemnate de obicei cu același termen);

– o listă de trei sau patru persoane care pot depune mărturie asupra exactității informațiilor furnizate pentru fiecare perioadă a vieții persoanei respective: școală, liceu, studii superioare,

nesc, prin autodenunțare și delațune obligatorii. Majoritatea românilor sînt astfel conduși să considere ca normal faptul de a-și suspecta permanent colegul, vecinul, ruda; de a se și supraveghea; de a-și descoperi corespondența cenzurată și conversațiile telefonice ascultate. Autocenzura și delațunea devin o a doua natură pentru mulți dintre ei și este de înțeles, în aceste condiții, ca numărul impresionant al informatorilor ocazionali ai poliției politice, avansat de Ion Mihai Pacepa, poate, din nefericire, să corespundă realității. În măsura în care a păstra tăcerea asupra unui comportament necorespunzător constituie o greșală, ea însăși susceptibilă de a fi denunțată, ajungîndu-se a fi considerată în sine însăși periculoasă – și deci blamabilă – o altitudine sau o acuzație cu care poți fi deseori – în propria conștiință – cu totul de acord.

Ofensiva contra ultimelor spații de libertate

Astăzi, atacurile se concentrează în principal pe trei fronturi: religia, minoritățile naționale și moștenirea trecutului.

Religia

Toate confesiunile autorizate trebuie să facă față diverselor dificultăți: asalturile propagandei (intensificarea cursurilor de indoctrinare marxistă – „ateism științific” – și a campaniei împotriva „misticismului și obscurantismului”); reducerea importantă a numărului de studenți ai seminariilor și institutelor teologice; refuzul acordării permisiunii de a restaura sau construi biserici; închiderea sau distrugerea locurilor de cult (aproximativ treizeci de biserici distruse la București, între 1977 și 1987).

Persecutarea credincioșilor, care poate să ducă până la închisoare, este mai selectivă: înainte de toate sînt vizate fideliile confesiunilor mai puțin înfeudate puterii (cultele neoprotestante, biserica romano-catolică) și, bineînțeles, ai celor care sînt interzise (biserica unită greco-catolică, Armata Domnului – mișcare reformistă în cadrul bisericii ortodoxe –, *Martorii lui Iehova*, disidențele neoprotestante, diverse secte).

Minoritățile naționale

Minoritățile (ungurii, nemții, ucrainenii, sîrbii, turcii, tătarii și evreii) care-și conservaseră, la începutul anilor '70, anumite instituții ce le permiteau să-și păstreze cu mare greutate specificitatea națională, s-au văzut depozitate de acestea în mod progresiv. Au dispărut, parțial sau în totalitate, învățămîntul în limba maternă, publicațiile, emisiunile la radio și la televiziune, teatrele, formații folclorice... Dreptul constituțional care garanta, la nivelul administrației locale, folosirea limbii minorităților acolo unde acestea erau puternic reprezentate, nu mai este respectat. Iar în ceea ce-i privește pe țigani, a doua minoritate a României, ei nu sînt nici măcar recunoscuți ca grup etnic. Minoritățile naționale sînt reduce la a alege între emigrare („soluție” adoptată masiv de evrei, nemți, armeni, greci și, în ultima perioadă, de unguri) sau asimilare („românizare”). În ochii autorităților, această „românizare” nu este un scop în sine: ea nu reprezintă

locuri de muncă succesive;

– trei sau patru persoane trebuie de asemenea citate ca martori pentru comportamentul în familie, la locul de muncă, în societate și, în particular, pentru „atașamentul față de politica Partidului”.

Puțini români pot – fără să mintă – prezenta un chestionar fără pată, fie chiar și din cauza numărului mare de persoane închise după război, a amplorii emigrării sau a avîntului fenomenului religios, care se traduce, în special, prin dezvoltarea rapidă a cultelor neoprotestante – autorizate sau nu – și a sectorilor (se estimează că la ora actuală există în România aproximativ un milion de „sectanți”, oile negre ale regimului).³

Sistemul dosarului personal nu permite Securității doar să strîngă informații care să-l transforme pe fiecare român – sau pe aproape – în vinovat „potențial”, el permite, de asemenea, să-l împingă pe oricare individ să devină complicele, respectiv colaboratorul, aparatului polițienesc.

S. Schwerthoffer, *The Nationalities Policy: Theory and Practice* în V. Georgescu (ed.) *Romania: 40 Years (1944-1984)*, New York, 1985, pp. 79-92; *Report of the Situation of Hungarian Minority in Romania, Prepared for the Hungarian Democrat Forum*, ed. R. Joo, Budapest, 1988.

1. I. M. Pacepa, *Horizons rouges*, Paris, 1988; *idem*, *Romanie: la nébuleuse Ceausescu, Politique internationale*, 41, toamna 1988, pp. 233-245.

2. Cf. rapoartele anuale ale Amnesty International, Helsinki Watch și comunicatele Ligii pentru apărarea drepturilor omului în România de la Paris.

3. M. Berindei, *Religion et politique en Roumanie*, *International Journal of Romanian Studies*, 5 (1987), 1, pp. 107-128.

4. M. Berindei, *Les minorités nationales en Roumanie*, în *Roumanie. Crise et répression*, op. cit. pp. 56-66; M. Shafir, op. cit. pp. 158-168.

decît o primă etapă a proiectului de creare a „omului nou”. Prin „dispariția graduală a diferențelor naționale”, acest proces trebuie să ducă la „formarea unui popor de muncitori constructori conștienți, într-o unitate fără fisură, a propriei lor istorii, a propriului lor viitor liber comunist” (N. Ceaușescu, iunie 1976).⁴

Moștenirea trecutului

Fără a fi multumită doar cu eliminarea aproape totală a elitelor intelectuale formate între cele două războaie, cu amputarea disciplinelor umaniste din învățămînt, cu transformarea istoriei într-o anexă a propagandei, cu subordonarea vieții culturale „activiștilor” *Cintării României*, cu pervertirea sentimentului național în profitul xenofobiei și al sovietismului, puterea atacă, de asemenea, structura habitatului tradițional și a patrimoniului arhitectural și istoric.

În cursul ultimelor două decenii, cea mai mare parte a orașelor din România și-au văzut distruse centrele istorice și cartierele vechi, „înlocuite cu complexe „politico-administrative” concepute după un model unic (clădiri oficiale regrupate în jurul unei mari piețe destinate demonstrațiilor pentru a glorifica regimul) și cu cartiere uniforme de blocuri. Din 1984, Bucureștiul este supus unui tratament similar: zeci de mii de locuitori au fost deja izgoniți din cartierele centrale demolate. Într-un discurs din 3 martie 1988, N. Ceaușescu declara că „sistemizarea” orașelor va trebui să fie dusă la bun sfîrșit, în linii mari, „de acum pînă în 1990”. Într-adevăr, orașe istorice, pînă de cînd relativ prezervate (ca Sighișoara sau Sibiu, în Transilvania), au început, de asemenea, să cunoască distrugerii masive.

În același discurs, șeful statului român a anunțat punerea în aplicare, generalizată și accelerată, a sistemizării rurale, în trei etape, pînă în anul 2000 (1990–1995–2000). Programul prevede transformarea radicală a totalității habitatului rural, unde, actualmente, locuiește încă 49% din populație. Între șapte și opt mii de sate din cele treisprezece mii existente vor fi distruse. Populația acestora va fi mutată în satele rămase, la rîndul lor reconstruite: blocuri și pavilioane colective care să reducă la maxim suprafața ocupată. Printre aceste „noi sate”, 558 au fost alese pentru a deveni centre „agro-industriale”.

Mai multe dintre astfel de centre și sate sistematizate au fost deja ridicate în apropierea Bucureștiului, în Sectorul Agricol Ilfov, unde operațiunea a început din 1985, și în județul Giurgiu (unde mai multe localități au fost pur și simplu rase de pe hartă: Buda, Dimieni, Vlădiceasca, Ordoreanu, Colești, Podul Ilfovului). Conform presei, chiar oficiale care le prezintă ca modele de urmat, majoritatea apartamentelor nou construite nu oferă nici un confort modern: fără apă curentă, fără canalizare, grupuri sanitare comune în curte, bucătării în comun pe etaj.⁵ De fapt, țărani înghesuiți în aceste blocuri își văd condițiile de viață înrăutățindu-se. Dar și mai grav este faptul că, în același timp cu pierderea caselor individuale și cu ceea ce le mai rămînea din independența economică (loturi în folosiță, grajduri, grădina de zarzavat, coțete...), ei au pierdut esențialul identității lor: mediul ancestral și legăturile comunitare tradiționale.

Cum reacționează această societate hipercontrolată, agresată în mod con-

stant pînă în ultimele sale refugii, amenințată de a se vedea definitiv ruptă de trecutul său și de a-și pierde identitatea spirituală? Ar fi în același timp iluzoriu și injust să ne așteptăm din partea sa la forme de contestare și de opoziție similare celor ale societăților din celelalte țări din Est care nu au fost confruntate cu situații asemănătoare decît în perioada stalinistă. Astăzi, în blocul comunist, cazul românesc nu este comparabil decît cu cel al unor țări ca Albania și Coreea de Nord – și la acestea trebuie raportat. Or, ținînd cont de această realitate așa cum reiese ea din informațiile evidente la cunoscute într-o țară atît de închisă și fragmentată în interior și ferecată spre exterior, rezistența societății este departe de a fi neglijabilă și, mai mult decît atît, evoluția sa recentă este chiar dătătoare de speranță.

Românii refuză masiv să devină „oameni noi”, și acest refuz poate fi măsurat în ultimii ani, nu numai prin amploarea fenomenului emigrației și al fugii, cu riscul vieții, a zeci de mii de persoane, indi-

cotitură:

– ele au determinat primele manifestații de solidaritate din rîndurile studenților și intelectualilor față de muncitori;

– ele au antrenat reparația unor acțiuni colective și a mișcărilor de opoziție deschisă (indicatul *Libertate* în mai 1988; sindicatul liber de la Zărnești în iunie 1988, scrisoarea deschisă adresată lui N. Ceaușescu în august 1988, protest contra distrugerii satelor, redactată de către Doina Cornea și semnată de alte 28 persoane; scrisoarea deschisă din martie 1989 semnata de către șase personalități ale partidului...);

– ele au suscitau o sporire a luărilor de poziție și a contestațiilor individuale, în special cele ale unor intelectuali renumiți;

– în fine, reprimarea care i-a lovit pe contestatari a provocat ca răspuns noi demonstrații de solidaritate.

Toate acestea par a demonstra că o nouă stare de spirit se manifestă timid în România.

ferent de vîrstă, de origine socială, dar și în funcție de alte fenomene:

– renașterea fenomenului religios și căutarea în cadrul comunităților de credincioși – deseori obligate la clandestinitate – a noi solidarități;

– slăbii impact al propagandei și rolul din ce în ce mai mare al posturilor de radio ce emit în românește din Occident, principala sursă de informare, dar și mijloc de dialog între români, prin intermediul scrisorilor și mesajelor;

– persistența și dezvoltarea, în pofida reprimării, a contestațiilor individuale și colective însoțite de o radicalizare a pozițiilor și de o diversificare și maturizare a programelor.

După tentativele dur reprimite, de constituire a unor mișcări publice și deschise de apărare a drepturilor omului (mișcarea Goma în 1977, *Comitetul creștin pentru apărarea libertăților religioase și de conștiință*, în 1978, *Sindicatul liber al oamenilor muncii din România*, în 1979), tendința generală a fost și rămîne clandestinitatea. Mișcărilor de această natură li se datorează în bună măsură o mai bună circulație a informației, multiplicarea și difuzarea de manifeste, organizarea unor acțiuni de protest și de greve. Manifestația de la Brașov din noiembrie 1987 a fost și ea, știm astăzi, parțial pregătită, marea masă a muncitorilor alăturîndu-se unor grupuri organizate în prealabil.

Evenimentele de la Brașov constituie, din mai multe puncte de vedere, o

Dar evenimentele de la Brașov au determinat de asemenea o mai bună conștientizare a gravității situației României în Occident, fiind organizate, în același timp, de către opozițiile democratice din majoritatea celorlalte țări din Est, manifestații de solidaritate, fără precedent, cu românii. Din acel moment, denunțarea regimului N. Ceaușescu s-a amplificat în instanțele și organisme internaționale (conferința post-Helsinki de la Viena, *Biurul internațional al muncii, ONU* sau europene (*Consiliul Europei, Parlamentul european*). Numeroase guverne și partide politice occidentale au adoptat poziții asemănătoare. Operațiunea de solidaritate internațională de adoptare a satelor românești, inițiată în Belgia la începutul anului 1989, a luat amploare; parvin din România primele vești despre revolte din unele sate destinate distrugerii (Petrova, județul Maramureș; Parva și Monor, județul Bistrița-Năsăud).

Cu toate acestea, conducătorii de la București nu dau semne să fi înțeles că numai o schimbare radicală de direcție poate (încă?) să evite naufragiul.

Erată

În nr. 46 (17-23 noiembrie), la pag. 9, dintr-o eroare de tehnoredactare în partea I a studiului de mai sus, s-a sărit nota 2, pe care o reproducem mai jos: „*L'Autre Europe*, 13, 1987, pp. 146–150”.

Resettlement, idem, Ceaușescu Tours Pet Projects in and around Bucharest, idem, The Rural Resettlement Plan, Four Case Studies, idem, Recent Developments in the Rural Resettlement Plan, idem, Clinging to the Rural Resettlement Plan, P. Gatton, The Second Collectivization of Romanian Agriculture, RFE, SR, R, 10, 23 august 1988, pp. 3–15; 11, 16 sept. 1988, pp. 9–18; 13, 9 nov. 1988, pp. 21–23; 15, 29 dec. 1988, pp. 11–14; 2, 2 martie 1989, pp. 21–23; C. Durandin și D. Tomescu, La Roumanie de Ceaușescu, Paris, 1988, pp. 154–168; Le plan de „systématisation du territoire et des localités” en Roumanie, dosar realizat de către Liga pentru apărarea drepturilor omului în România pentru Opération villages roumains, La Nouvelle Alternative, no. 14, iunie 1989, pp. 36–39.

„Primăvara” lui Alexander Dubček

La Muzeul Național de istorie a României din București a avut loc pe 18 noiembrie simpozionul *Alexander Dubček – cunoscut și necunoscut*, organizat de Ambasada Republicii Slovacia la București și de Institutul Slovac.

Tematica abordată – personalitatea lui Alexander Dubček și evenimentele din anul 1968 din Cehoslovacia – se încadrează în seria de comunicări desfășurate în ultima perioadă, care au comentat evenimentele *Primăverii de la Praga* din perspectiva celor 30 de ani trecuți de atunci.

Manifestarea a debutat cu inaugurarea unei expoziții de fotografii și cu prezentarea unui film biografic despre Alexander Dubček, în prezența ambasadorului Republicii Slovacia la București, Peter Kopecký, și a directorului Institutului Slovac, Anna Novotná.

Partea a doua a întîlnirii s-a concentrat pe comunicările istoricilor, slovaci și români, care nu s-au rezumat la simple evocări ale profilului „carismatic” al lui Alexander Dubček, ci au încercat să aducă în discuție contextul istoric și politic al Primăverii de la Praga, în relație cu poziția singulară, în acea perioadă, a României. Aceasta, exclusă pentru un an de la orice întrunire a țărilor *Pațului de la Varșovia* (ultima participare, după cum remarcă istoricul Mihai Rețegan, fiind în martie 1968 la Sofia) a refuzat, după cum se știe, trimiterea de trupe în august 1968 în Cehoslovacia. Comunicarea istoricului Florin Constantiniu a relevat însă motivele care au condus în final la decizia considerată „curajoasă” a României lui Ceaușescu de a-și declina participarea la invazia sovietică, și care, departe de a fi fost insuluate de sentimente nobile, au vizat întărirea „independenței” față de Moscova și prin urmare consolidarea poziției de „șef unic” al lui N. Ceaușescu.

Preluînd aceste concluzii, politologul Michal Štefánský și istoricul Jozef Zátka liak au prezentat motivațiile care au stat la baza declanșării Primăverii cehoslovace de către Alexander Dubček, fost prim-secretar al Partidului Comunist Cehoslovac între 1963 și 1967, și a lansării noii concepții de „socialism cu față umană”, la finele anului 1967 și începutul lui 1968.

În afara analizelor propriu-zise, intervenția fiului lui Alexander Dubček, Pavol Dubček, a relevat aspecte pe care cu amărăciune le regăsim semnalate de discursul istoricilor și politologilor români: furtul masiv de documente din arhivele comuniste îngreunează cercetările și face uneori aproape imposibilă o reconstituire riguroasă a adevărilor legate, în cazul de față, de profilul inițiatorului *Primăverii Cehoslovace*.

Istoriografia comunistă a consemnat evenimentele de după 1968 sub numele de „perioada normalizării”, în realitate fiind vorba de consecința tragică a *Protocollului* – sau mai exact a dictatului – semnat la Moscova pe 26 august 1968 de Dubček și de autoritățile sovietice, în urma unor presiuni încă nu îndeajuns clarificate la care a fost supus liderul *Primăverii de la Praga*. Deși *Primăvara Cehoslovacă* a căzut sub tancurile sovietice la 21 august 1968, eforturile lui Dubček n-au rămas fără urmări și au constituit un punct al continuității cu marile mișcări începute la 17 noiembrie 1989, care au dus la prăbușirea comunismului în fosta Cehoslovacia.

Raluca Mărculescu

Pe marginea expoziției **Focul**, organizată de **Departamentul pentru artă contemporană al Muzeului Național de Artă**, la sala Kretzulescu.

Cazul Zidaru

Precipitată și „fatică” a fost evoluția sculptorilor Marian și Victoria Zidaru încă de la debutul lor, de la începutul anilor '80, din cadrul *Atelierului 35* din București. De pe atunci, forța frustă a unui patetic expresionism, ce contorsiona formele umane în piatră sau bronz după ciudate tensiuni interioare, li plasa pe o poziție retragere între colegii lor de generație, cu care împărțeau totuși un același *zeitgeist* neo-romantic și un același imaginar expresiv recientat către figurativitate.

Traectoria lor ulterioară, cât a putut fi văzută la suprafață, a luat o direcție neașteptată, sinuoasă și „ocultă”. Știu că de-a lungul anilor '80 au urmat lecturi din zona ezotericului și religiosului, atât cât se putea pe atunci în România, care i-au pregătit și i-au împins către o ulterioară retragere discretă din viața publică, în care deja își făcuseră un renume. A venit apoi, spre sfârșitul anilor '80, momentul unui prim impact bulversant cu *numinosul* și *deschiderea revelatorie* la mănăstirea Ghelari, unde cei doi au sculptat o impozantă poartă monumentală. Pentru ca toate aceste acumulări psihice complicate și convulsionante să conducă la întâlnirea cu locul aparte de la Pucioasa și cu mica comunitate intens religioasă de acolo, unde, chiar din anul 1990, cuplul Zidaru a ridicat o mică „mănaștere” sui-generis, a organizat un „atelier de creație creștin-ortodoxă” și a devenit lider spiritual.

După 1989, Marian Zidaru, secundat activ de Victoria Zidaru, a reprezentat și reprezintă în cultura română modelul unic și cazul dificil al *artistului-profet*. Sigur că profetismul pare să fie o trăsătură definitorie a sensibilității creatoare, mai ales a celei arhaice sau proto-creștine, dar în modernitate el nu mai e deloc evident, ci s-a transformat mai degrabă într-un soi de viziionarism cu miză estetică, ce a condus lent dar ineluctabil la profunziunea de „mitologii personale” cu care arta modernă ne-a obișnuit de peste un secol. De aceea pare încă hazardat ori penibil să vorbești azi despre un profetism artistic cu tentă spirituală, chiar soteriologică.

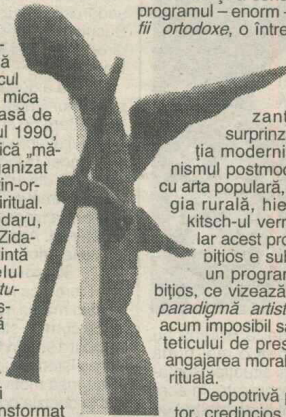
Cred că datorită unor circumstanțe socio-istorice constringătoare și chinuite, dar totodată excepționale, Zidaru a tentat o ieșire dramatică dintr-o stază culturală percepută ca dublu stagnantă și irespirabilă: pe de o parte, cultura comunistă oficială aflată în faza ei „terminală”, pe de altă parte, paradigma estetică modernistă aflată și ea într-o fază de disoluție, ori de reconfigurare, în tot restul lumii, odată cu intrarea în postmodernitate.

Închis într-o lume supusă unei de-modernizări forțate în numele unei utopice și false modernizări, izolat de cursul artistic internațional și totuși într-o stranie

consonanță cu direcția lui ascunsă, Zidaru încearcă să se smulgă din acest colaps cultural resimțit ca „apocaliptic” printr-o dublă *revenire la surse* – la surse culturale și spirituale locale, autohtone, dar și la originea artei moderne, de asemenea spirituală la inițiatorii ei Malevici, Kandinsky, Mondrian. Prin aceasta, el nu diferă esențial de alți artiști români care, în a doua jumătate a deceniului trecut și de-a lungul deceniului actual, au tentat o interiorizare spirituală, o reinvestire religioasă a acțiunii artistice, ce s-a concretizat în direcția *neo-bizantină* sau *neo-ortodoxă* actuală.

Ceea ce-l individualizează pe Zidaru este radicalitatea – nu doar estetică, ci și existențială – cu care s-a investit, total, într-o aventură ce a depășit, se pare, limite „rezonabilității” și acceptabilității culturale contemporane. Căci, sub presiunea unei conversiuni probabil bruște și copleșitoare, Zidaru s-a îndreptat direct și simultan către două extreme: mesianismul proto-creștin și sensibilitatea sincretică post-modernă. Și a conceput și pus în acțiune programul – enorm – al unei *noi iconografii ortodoxe*, o întreagă imagerie și parole mai ales vetero-testamentare, într-o formulare plastică extrem de sesizantă, imbinând în chip surprinzător și creativ abstracția modernistă cu neo-expresionismul postmodern, conceptualismul cu arta populară, arta video cu tehnologia rurală, hieratismul bizantin cu kitsch-ul vernacular contemporan. Iar acest program iconografic ambițios e subintins la rîndul lui de un program cultural și mai ambițios, ce vizează pur și simplu o *noastră paradigmă artistică*, în care devine de acum imposibil să desparți practica estetică de prestația existențială, de angajarea morală și de dedicarea spirituală.

Deopotrivă profet și experimentator, credincios ortodox și pionier estetic, Zidaru și-a luat foarte în serios rolul de misionar cu mijloacele artei al sfârșitului vechiului eon creștin și venirii unui nou eon „îmbunătățit” al conștiinței creștine, într-o lume sălbătică politic și degradată spiritual. Astfel făcînd, Zidaru s-a poziționat într-un loc extrem de expus social și nu lipsit de mari riscuri interioare și exterioare. Interior, Zidaru a trebuit să se auto-edifice din aproape în aproape, a trebuit să depășească treptat propria lui lipsă, inevitabilă, de temeinică cultură religioasă, într-o lume marcată încă profund de o crasă incultură teologică și de enorme suspiciuni și prejudecăți antireligioase. Traseul artei lui din ultimii zece ani mărturisește unele ezitări, sinuoșități și tentații; iar prezența, mai ales la început, a unor motive vizuale recurente (ca ochii/sini/aripele/membrele multiple) duce cu gîndul la un anume sincretism religios specific mai degrabă vârstei alexandrinismului cul-

A doua întâlnire cu Hans

Cînd a venit pentru a doua oară în România, Hans s-a arătat mai dornic de discuții, decît de excursii. În consecință, zile întregi, închiși în casă, am tot discutat – translator fiind-ne Camelia – despre Gorbaciiov și Köhl, despre germanii din Est, despre partidele ecologiste și chiar despre expansiunea în lume a hamburgerilor. În cele din urmă, Hans a ținut să vorbească și despre pedagogia pe care i-o aplică lui Thomas, ca să facă din el un bărbat adevărat.

Am aflat cu acest prilej că la nemții obișnuiți ca elevii de gimnaziu să plece în vacanțe în excursii cu bicicletele, însoțiți de cite un profesor. În asemenea excursii pleacă și Thomas. „*Înainte de plecare* – mi-a mărturisit Hans în șoaptă, într-un moment în care Thomas lipsea din cameră – *am grijă să slăbesc pe ascuns un șurub de la bicicletă*”. Remarcînd uimirea mea, a adăugat: „*În felul ăsta, bicicleta se va defecta pe drum, iar Thomas va fi nevoit să o repare singur. Pentru el va fi o aventură și la întoarcere va avea ce povesti*”.

Am rîs în hohote. Într-un firzior, abia trăgîndu-mi sufletul, am reușit să-i spun lui Hans, cu mîndrie patriotică: „*Aventură vre? Lasă-l pe Thomas să plece în excursie cu o bicicletă românească și o să aibă parte de o aventură că n-o s-o poată duce!*”. Profund onest și lipsit de spontaneitate, Hans a lăsat capul în jos, simțîndu-se parcă vinovat că nemții lui nu fac biciclete la fel de bune ca românii.

Tot despre calitatea obiectelor, deși din alt punct de vedere, s-a întîmplat să vorbim și în minulele dinaintea despărțirii, pe peronul Gării de Nord. Așteptam formarea trenului pentru Germania și ne uitam – eu, Hans, Camelia și Thomas – ca la un spectacol, la pregătirile de plecare făcute de alt tren, cu destinația Suceava. La fereastra deschisă a unui vagon, o femeie cu un copil mic în brațe îi spunea cuvinte de rămas bun unui bărbat de pe peron. La un moment dat, l-a aplecat puțin pe copil prin cadrul ferestrei, ca să gingurească și el un fel de „*la revedere*”. În clipa aceea, geamul, acționat de un dispozitiv cu arc, a început să urce vertiginos, cu o ghilolină inversă. Încă puțin și gîtul copilului, fragil ca un lujer, ar fi fost strivit. Iată însă că respectivul dispozitiv, fiind de fabricație românească, nu a funcționat pînă la capăt. După trei pătrimi din cursă geamul s-a oprit enigmatic, lăsîndu-l pe copil neatins.

Am rîsuflet ușurat. Apoi am simțit nevoia să-l tachinez pe Hans: „*Vezi, Hans, ce... umanistă este imperfecțiunea românească? În Germania, dispozitivul ar fi funcționat perfect și copilul n-ar fi avut nici o scăpare*”.

De data aceasta, însă, Hans nu s-a mai lăsat intimidat. „*În Germania* – mi-a spus el, demn – *un dispozitiv ca ăsta, e adevărat, funcționează perfect. Dar și cînd stă, stă perfect. Nu se declară așa, aiurea, ca să sperie oamenii!*”

tural pre și mai ales pro-creștin decît creștinismului decantat și bine instaurat – ceea ce nu e lipsit de relevanță simbolică. Tocmai prezența în discursul său plastic a unor elemente vizuale „daimonice” a făcut să se vorbească în cazul său despre „erezii” și „blasfemii”, trecîndu-se habotnic cu vederea coerența ortodoxă a ansamblului – la fel cum scrierile creștine „gnostice” sau „apocrife” din primele trei secole creștine au fost declarate eretice, pentru ca acum ele să împrăspeteze percepția noastră istorică și înțelegerea noastră spirituală asupra întregului creștinism. În ultimii ani însă a avut loc, cred, o limpezire, o decantare conceptuală și estetică, ce demonstrează retroactiv că inițiativa înnoitoare a lui Zidaru se încadrează, organic deși năbădăios, paradigmei spirituale a locului.

Exterior, riscurile au fost și mai mari. Căci, în dezlănțuirea libertară de după 1989, programul artistic-religios al cuplului Zidaru a căzut pe terenul accidentat al propunerilor ideologice de tot felul ce se grebeau să ia locul ideologiei totalitare anterioare dominante. Astfel că Victoria și Marian Zidaru au devenit un fel de *piatră de poticnire*, un motiv de zavistie și smințeală pentru diverse grupuri profesionale ale societății românești. Pentru ziaristi, ei au constituit un motiv „gras” de scandal și de crasă deformare și defăimare. Pentru artiști și critici de artă, un afront la propria lor opțiune estetică și la propria lor dezangajare morală, politică ori spirituală. Pentru cler, un atac la dogmele vizuale seculare, dar mai ales la prerogativa coborîrii instituționale a Duhului. Pentru oamenii de cultură în general, o provocare contra unei auto-cenzurii mai puțin evidente, și mai insidioase chiar și decît auto-cenzura politică – cea a jenei sau rușinii de a se apropia și de a recunoaște public lucruri legate de zona sacrului, a religiosului, sau numai a spiritualului. Iar pentru intelectualii angajați civic, ca și pentru politicieni, cazul lor e și mai complicat. Tenta neo-tradiționalistă a discursului lor vizual și a comportamentului lor cotidian, racordabilă la prima vedere unei retrograde opțiuni paseiste, i-a discreditat în ochii partidei „pro-europene”. Iar radicalismul lor religios, ca și monarhismul lor declarat a îndepărtat de ei și partida „naționalistă”, atrasă inițial de aceleași aparențe înșelătoare.

În fapt, Zidaru n-a avut și nu are în vedere decît propria lor „investire” vestitoare, misiune riscantă și penibilă în orice vre-

muri, nu doar acum, pentru care au pus la bătaie ceea ce au găsit la îndemînă, dar mai ales propria lor ființă și artă. Și au reușit să treacă peste enorme dificultăți, dovadă că „sufiul” care i-a inspirat a avut și are o forță mai mare decît ne place să credem. Sufiul care i-a făcut nu doar să se transforme arta și să-și metamorfozeze existența într-un mod în care prea puțini dintre noi ar fi în stare s-o facă, dar și să conducă o mică comunitate artistic-religioasă și să fie de o hârmie artistică excepțională, ieșită din comun, concretizată în ultimii ani prin expoziții anuale și chiar bi-aniuale, festivaluri de artă și publicații. Iar această hârmie nu vine dintr-o lăcomie a expunerii publice, ci vine în cazul lor dintr-o irepresibilă *urgență eschatologică*.

E drept că în ultimii ani această urgență s-a domolit în latura profetismului pur perfru a cîștiga în greutate și imparație artistică – ori poate că noi am ajuns să ne obișnuim și cu nouitatea numită *fenomenul Zidaru*. În orice caz, irupția lor în arta românească postdecembristă a prezentat fără îndoială fenomenul cel mai spectaculos și mai greu digerabil, dar și „cazul artistic” cel mai original și mai coerent. Noi putem să încadrăm acest tip de *program artistic complet* fie direcției neo-tradiționaliste din postmodernismul la modă, fie să-l relegăm unui anacronism religios desuet – dar oricum nu-l putem ignora. El este pentru autorii săi „*un traseu inițiativ către mintuire*”, ca să-i citez pe Zidaru. Pregară și forța vizuală ieșite din comun a artei lor, evidente nu doar pentru români, ci mai ales pentru străini, mă face să bănuiesc că ne aflăm în fața unui fenomen de *sinteză culturală* originală: o sinteză comparabilă – păstrînd proporțiile – cu ceea ce Brăncuși îndrăznește să propună lumii artistice la începutul acestui secol, acțiunînd curajoz sensibilitatea arhaică cu voința de formă avangardistă. Zidaru tentează o neașteptată *triplă sinteză* între stratul rural, cel ortodox și cel modern/postmodern al culturii române. O sinteză deocamdată locală, care, în ciuda noutății ei surprinzătoare ce a putut să „smințească” pe mulți comentatori, se înscrie totuși în tradiția vizuală și spirituală a locului, pe care, sublimînd-o, o împinge mai departe, în viitor.

O sinteză astăzi provocatoare, dar care, poate, în timp, va deveni clasică, va fi reprodusă în sate și mănăstiri, în producția artistică vernaculară, și se va absorbi în iconografia anonimă a culturii românești viitoare.

POLIROM

NOUTĂȚI noiembrie '98

Vladimir Tismăneanu
Mircea Mihaies

Vecinii lui Franz Kafka
Romanul unei nevroze

Ediție bilingvă

Stelian Tănase
L.A. vs. N.Y.
Jurnal american

În pregătire:

Honoré de Balzac
Ferdinand de Saussure
Claudette Lafaye

PROSCRISII și alte povestiri din COMEDIA UMANĂ
Curs de lingvistică generală
Sociologia organizațiilor

Comenzi la: CP 266, 6600, Iași, Tel. & Fax: (032)214100; (032)214111; (032)217440
București, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (01)3138978
Brașov, str. Toamnei nr. 7, bl. 4, Tel. & Fax: (068)150318
E-mail: polirom@mail.dntis.ro

DAN C. MIHĂILESCU

Lecturi de voie

La plăcerea textuală

Frumoase și oarecum stranii sînt deturările opționale – ocolisuri și salturi în zig-zag – ale Adrianei Babeji! Ani și ani numele ei s-a legat de Roland Barthes și grupul *Miu*, de teoria textului, pragmatică, naratologie, estetica receptării și semiotică, adică de tot ce poate fi mai greu inteligibil pe Dimbovița noastră, pentru că, apoi, haț, s-o vezi coautor (cu Mircea Nedelcu și Mircea Mihăieș) la romanul *Femeia în roșu*. După care – hop – iat-o expert în dandyism și *La Belle Époque*, dar și coordonator, cu Cornel Ungureanu, al seriei *A treia Europă* la *Polirom* și *Univers*.

Ei bine, nu! Dacă în colecția pomenită a apărut nu demult o îmbulzeală de nume sonore în peste 500 de pagini (*Europa Centrală. Memorie, paradis, apocalipsă, Polirom*) Adriana Babeji ne surprinde cu un studiu doctoral (la propriu și la figurat) al operei lui Dimitrie Cantemir, început acum douăzeci de ani și devenit cartea acum, la ed. *Amarcord* din Timșoara. O avem, așadar, pe Adriana Babeji selectând texte din „clasiicii imperiului agonizant” (Musil, Schnitzler, Kafka), umbind foșnicios și cu cearcăn paseist prin Canetti și Zweig, prin Elie Wiesel, Primo Levi și Danilo Kiš, ori prin „nevroza de cafea” detectată la Lou Andreas-Salomé, Rosa Mayreder și Alma Mahler-Werfel, după cum aceeași Adriana Babeji fișează de zor contribuțiile de cantemirologice, de la Aron Densușianu, Iorga, G. Călinescu, la Gh. Cardaș, M. Guboglu, P.P. Panaitescu sau E. Grigoraș, de la Virgil Cândea și Alexandru Duțu, la Dan Bădărău, Dan Horia Mazilu, Doina Curticăpeanu, Manuela Tănăsescu, Mircea Muthu, Mircea Anghelescu, E. Țarălungă, Elvira Sorohan, Eugen Negrici...

Să recunoaștem că nu ne gîndim toată ziua/bună ziua la Cantemir. (Ori la Odobescu, aproape de rusefilie). Pe buzele majorității, Cantemir figurează îndeobște cu viciile moldovenelor din *Descrerea Moldovei*, literații se dau în vînt după *Istoria ieroglifică* (chiar! Mi-adau aminte că, în primii ani de facultate, mă-nnebuneam după comparația *Țiganiada/Istoria ieroglifică*) – istoricii sînt cam incomodați de rusismul triumfal al personajului pentru care Nordul siberian era stăpînitorul lumii, bruma noastră metafizică se fâlește cu *Sacrospanctae scientiae*, după cum orientaliștii îl trag de zor pe spuză lor. Adevărul este că Dimitrie Cantemir conține și digeră foarte natural destule antiteze, una mai grăitoare ca alta în România de azi. Cantemir are, spune Adriana Babeji, „virtutea unei răsădri”. „Un Cantemir al Orientului? Un Cantemir occidentalizat întru totul? Un Cantemir fascinat de puterile Nordului? Un Cantemir al sud-estului balcanic? Sau un Cantemir la răspîntia drumurilor”. Și, apoi: „un Cantemir medieval? Un umanist de tip renascentist? Un Cantemir baroc? Contemporan Luminiilor? Sau chiar anticipind preromantismul? Ori – din nou – un Cantemir nu doar la răspîntia drumurilor, ci și a veacurilor?”

Studiul Adrianei Babeji abordează, una cite una, toate aceste determinări interrogative, ca și grava acuză noiană la adresa unui Cantemir – exponent al „lăutărismului” românesc (i.e. falsul enciclopedism, polihistorismul ca sinucidere prin spulberare): „polihistorismul creator al românului, deschiderea sa către mai multe lucruri deodată, înțelegerea sa ațit de cuprinzătoare, dar acum fără suficientă acoperire, nici creativitate, devine lăutărism” (*Modelul Cantemir în cultura noastră*). În acidul noian de aici, alde Eliade, ori chiar „depinul Eminescu” ar fi devenit de-a dreptul adversarii lui Barbu Lăutaru și Crețu Solcanu.

Ardeleni serioși

Prozatorul Radu Mares, directorul editurii *Dacia*, este, se zice, pus pe fapte mari pentru a scoate editura în prim-plan, în ciuda faptului că sînt copleșite de necazuri din toate părțile. Fapt este că, bieți intelectuali, oamenii stau prea puțin cu gîndul la cele comerciale, tot scoț poezie serioasă, antologii negoțesciene, studii barosane și abia dacă un Vaida Voevod îi mai împinge în ochii nesătuilor de culise.

Paranteză: cu vol. 4 din *Memoriile* lui

Alexandru Vaida Voevod, ediția îngrijită de Alexandru Șerban se încheie. Din cele trei secțiuni, una de evocări ale luptelor politice, alta cu personalități – Bălcescu, Iorga, A.C. Popovici ș.a. – aleg un citat din *Mahalaia sufletescă*, unde ardeleanul ne pune pe tarabă vicile istorice: „Această mahala e un fel de masonerie proprie Bucureștilor. Componentele ei sînt multiple reziduiuri de pe timpul boierilor inculți, iuduli, șireți, feloni, rîvnă aristată, lășitatele conștiințelor corupte, rîvnitoare de a se vinde orînd și oricui pentru dobîndirea unei vieți efemere de lux vulgar, fără muncă; doctori mari și gazetari semidocti, contaminați de virusul frazeologiei filozofice, sociologice, literare, artistice, ba și teologice. Lichelele mahalalei sufletesti mișunau prin sală, rîvnitori să-i observe Regele. Acesta însă povestea liniștit cu Argetoianu și cu Angelescu...”

Apropo de biciuirea mahalalei și de Argetoianu: este nimerit să spun, tot în paranteză, cît e de plăcut să-i citești în paralel pe Vaida cu Argetoianu. După ce a încheiat ediția de *Memorii*, Stelian Neagoe începe, tot la *Machiavelli*, editura *Insemnărilor zilnice*, Vol. I, 2 febr. 1935 – 31 dec. 1936, unde faptele sînt surprinse la cald și nu lucrute, ca memoriile. Ciupeli (mai ales la Titulescu, Mihalache, Iorga), vorbiri de taină, cafeena diplomatică, Pangal, ce mai, iată secvențe dintr-o singură zi, aleasă la întîmplare: „29 aprilie 1936. Armeanul Memenencioglu, secretar general al Ministerului de Externe turcesc, ne pisează de citeva zile. Mese, recepții, toată menajeria lui Titulescu s-a dat peste cap în fața asiaticului (...) Regele Fuad al Egiptului a murit în fine ieri la amiază. Văzut ieri pe amicul meu Scrutator (Blumenfeld). A venit să-mi spună că din informațiile lui mergem spre un Guvern Mironescu (...) Azi dimineață a trecut pe la mine și prietenul Nae Ionescu – a venit cu splendida lui mașină Mercedes prin care alifăsează, cu o copilărească mindrie, relațiile lui cu Berlinul (...) Tot azi dimineață am fost la cinematograful Scala unde ne politese ministrul Sovietelor, Ostrovski, să asistăm la prezentarea unui film de propagandă pacifică. La cinematograful am înțîlnit pe Seba, ministrul cehoslovac. Își dă și el seama că Mica Înțeleger de scîrție, din cauza lugososlaviei, nu crede că lucrul e serios (...) Radu Mandrea, președintele Casei de Economii, îmi povestește din luptele lui cu Victor Antonescu, care-i cere în continuu bani...”

Sau, încă o mostră: „În lumea noastră politică, vax. Gh. Brătianu și Averescu vorbesc la banchete, Vaida își plimbă «numerus valachicus» prin intruniri la care vin toți ahtiații de distracție, iar Mihalache își flutură cămașa și «Statul țărănesc» pe la alele, cercetate de mulțimea pontatorilor de rotativă. Titulescu a fost ales la Academie. Iorga e furios” (28 mai 1935). Poți să nu cumperi așa o frumusețe de sarcasm vanitos?

Am închis paranteza

Dar vorbeam de editura *Dacia* și m-am pierdut în digresiune. Deci: trei ardeleni serioși ne trag de urechi cu trei bucovane țepene: Doru Radosav, *Sentimentul religios la românii*, Marius Jucan, *Fast-nația ficțiunii sau despre retorica elipsei*, și Mihai Dragolea, *Arhiva de goluri și plinuri. Literatură fragmentară*.

Pornind, oarecum șocant, de la un fragment din *Orbitor*-ul lui Mircea Cărtărescu („cea mai bună definiție a sentimentului religios la românii”), Doru Ra-

dosav constată că „sondarea sensibilității religioase a maselor începe să fie operantă din secolul al XVII-lea, prin însemnările de pe marginea cărților tipărite, prin cronici mărunte, în care individul începe să-și mărturisească trăirile religioase”. Demersul se înscrie în tipologia *Scolii Analelor* – studierea duratei lungi, evoluția mentalităților etc. „În spațiul transilvănean, elaborarea modelului de pietate ortodoxă din secolul XVIII capătă accente apologetice în relație cu configurarea paradigmei religioase greco-catolice”, drept pentru care sînt abordate tipurile de rugăciune (a Domnului, a boierului, călugărului, țărânului), practica sacramentului (botezul, cununia, împărțasania), moartea ca percepție și reprezentare și, în sfîrșit, „pietate colectivă”. Nu știu dacă titlul cărții își găsește pe deplin acoperirea în materia acesteia, însă volumul este o bună provocare într-o temă, oricum, aproape tabu în ultimele decenii.

Prozator (*Un locuitor al oglinzii*, 1994) și traducătorul *Marelui eșec* de Zbigniew Brzezinski (tot la *Dacia*, în 1993), Marius Jucan umblă la Roman Ingarden, Paul de Man și Poulet, la Derrida și Levinas, pentru a ajunge la relația inocentă/devenire în nuvelele lui Henry James, la alegoria ficțiunii poetice și la „jocularitățile” lui Mircea Ivănescu și la „provocările transcendentele” la Camil Petrescu. În ce-l privește, Mihai Dragolea se aplică asupra unui motiv la modă – fragmentarismul – drag postmodernismului și cu tradiție serioasă în, de pildă, aforistica franceză, ca să nu mai vorbim de antichitate. Corespondența și jurnalul ca „anatomii ale ficțiunii” sînt puse abil în cheia raportului dintre vid și plin (François Cheng), cu toate că mulțimea și varietațea numelor citate, de la Chateaubriand la Ioan Holban, deconcerțează.

Bucureștii și Ministerul de Interne

Mai știți? poate că *Ministerul de Interne* va reuși cîndva ceea ce nici *Primăria*, nici o fundație, nici, să zicem, editura *Academiei* nu și-au propus: o serie a celor mai importante cărți despre București. Nu-s mai mult de 20, plus cîteva albume foto ș.a.m.d. – ceea ce ar umple un raft elegant în biblioteca nostalgilor noastre. Am tot propus mai multor edituri ideea, dar nu se încumetă nimeni. (Poate *BNR* prin Mugur Isărescu; încăi organizații festivalului *D'ale Bucureștilor* ar putea să-și propună anual, la fiecare ediție, adică, să lanseze cite-un F. Damé, un Iorga, Pappasoglu sau Popescu-Lumina, un George Potra, Paul Morand, C.C. Giurescu sau Crutzescu etc., ori mai multe albume cu Bucureștii lui Caragiale. Fie și numai traseul lui jupîn Dumitrache, de la *Union la Stabiliment* și la maidanul lui Bursuc, ori un inventar pe stampe al berărilor și localurilor de petrecere – și tot ar putea să povestească jumătate de oraș! (Vizez un album bicefal: Bucureștii Anonimilor lui Matheiu față-n față cu Bucureștii Bătrînilui, din Dealul Spirii pîn-la *Lăptărie* și de la *Malmaison* în Delea Veche...)

Ei, și nu zici, neicurosule, că pui mina pe-o *Cronică Bucureșteană: 1877–1878*, de Virgiliu T. Teodorescu, apărută la editura *Ministerului de Interne*? Cartea a fost scrisă în 1976–1977, cu ocaziunea centenarului Independenței, fiind „politicos refuzată după stagii de îndelungată lectură în redacție”, că doar nu de vechiul oraș îi păsa ceausismului. Sigur, parateza leului o are Podul Mogoșoaiei, însă maniacul de București știe să guste Dealul Filaretului, cu fîntina Nababului din „vatra viitorului parc

Carol I, suburbia Scaune, din spatele spitallului Colțea, pe Sfinților, melodiei, Speranței pînă la biserica Popa Chițu, ori pe strada Izvor, unde, pe locul bazei sportive „Progresul”, era odinioară Societatea germană de dare la semn...

Iar ca să fim în ton, deschidem cartea lui Constantin Oros, *Pagini din istoria costumului*, apărută la *Dacia*, de la asirienii la Galliano și de la Roma antică la Doina Levintza, comparînd croielile medievale cu șarmul din *La Belle Époque*, faldurile zeițelor orientale cu linia *Givenchy*, ș.a.m.d. În vremuri normale, o astfel de carte ar trebui să-i aducă editurii *Dacia* tot atît cît a adus codul manierelor elegante la *Humanitas*. Dar, în vremuri ca astea, nici frivolitatea nu-și mai poate permite să vizeze la filozofie, nici filozoful să-i invidieze pe filizon.

Cărămizi și aripiare

La *Univers*, mare bucurie pe studentul filolog; trei reeditări după douăzeci de ani, trei cărămizi absolut obligatorii pentru oricine tîntăieze analitica literară, în teismatism, psihocritică, imagologie etc. Este vorba de *Structura liricii moderne*, de Hugo Friedrich (trad. Dieter Fuhrmann), *De la Baudelaire la suprarealism*, de Marcel Raymond, împreună cu minunata incursiune a lui Albert Béguin în metafizica visului, miracolele inconștientului și simbologia romantismului (*Sufletul romantic și visul*, trad. Dumitru Tepeșeanu). Această din urmă este mult mai mult decît o sinteză a imaginării și misticii fabuloase din romantismul german și francez: este o carte de formare sufletescă, fără de care filologul rămîne sterp și cîr-paci.

Editura *Univers* își menține, de altfel, deschiderea de compas: în cel mai recent „lot” se întîlnesc Mihail Bulgakov (*Diavoliada*, traduceri de A. Calais, P. Bădescu, G. Potra, T. Nicolescu, I. Virsta, prefață de Ana-Maria Brezuleanu) cu Lawrence Durrell (*Peștera lui Prospero*, trad. G. Velceanov) sau Knut Hamsun (*Visătorii. Cer de toamnă înstelat*, trad. Valeriu Munteanu) cu Ingmar Bergman (serie de autor, inaugurată acum cu *Copil de duminică*, trad. Elena-Maria Morogan). Tot așa, romanul evadării unei fete, o tînară catolică pomînit în lume să-și „absoarbă păcatul de-a fi rămas însărcinată” (*Călătoria Feliciei*, de William Trevor, trad. Virgil Stanciu) stă bine pe standuri alături de *Valsul de adio* al lui Milan Kundera (trad. Jean Grosu), tristețea derizunii, a suferinței întoarse în penibilul amarăciunii fără ieșire.

În sfîrșit, sînt de avut în vedere *Povestirile filosofice* ale lui Toma Pavel, măcar din unghiul posibilei comparații cu proza lui I. Petru Culiuanu (erudiția atrasă de pitorescul situațiilor parabolice), precum și studiul imagologic „*Noi și germanii*”, „*noștri*”, de Dumitru Hîncu (nemții în spațiul lingvistic românesc, de la 1800 la 1914), care, așa, în soapță mentală, îți redesteaptă vorba pe care folclorul de cafeana bucureșteană i-o atribuie lui Marghiloman: zece ani de ocupație germană să mai fi avut românul, și făceam om din el...

Acum, gîndindu-mă pentru cîteva zile de colocul Eugène Ionesco la Chișinău, mi-am pus în bagaj cartea lui Arkadi Vaksberg *Hotel Lux (Partidele frățești în slujba Internaționalei comuniste)* apărută la *Humanitas* în seria *Proceele comunismului* (trad. Mihaela Zoicaș). Bun prietel de-a mai scutura memoria rusefiliei pariziene (lasă, că nici americanii nu stau mai bine: luați, de pildă, cărțoiul lui Henry Kissinger, *Diplomația*, tradus de Mircea Ștefanu și Radu Paraschivescu la ed. *Al*, să vedeți grija obsesivă a bietului Uncle Sam pentru sănătatea Ursului; cartea e plină de cîrîge, păcat că-i tradusă cu hîcuri și tipărită cu destule greșeli, inclusiv de genul „Italia” în loc de „India”). Deja am ajuns la pagina 10 din cartea lui Vaksberg, unde autorul își amintește vorba colegului său de școală moscovită (pe strada Arbat) Vlad Pauker, fiul... „*unea dintre figurile marcante ale Partidului Comunist Român*”. „*De unde ai scoo-o că s-a desființat Cominternul?*”

GABRIELA ADAMEȘTEANU

America văzută la suprafață (III)

Pierdere de vreme?

Chiar dacă nu ți-ai făcut însemnări zilnice în timpul unei călătorii, mai poți scrie despre ea două-trei luni după ce te-ai întors, mi-a spus, în alt timp, un clasic al genului - Romulus Rusan.

Erasmus redactorul celui de al treilea volum al său intitulat *O călătorie spre marea interioară, consacrat călătoriei în jurul Mediteranei*, făcută împreună cu Ana Blandiana, după ce ea primise premiul Herder, o carte la fel de bine scrisă și plină de informații ca și celebra *America ogarului cenușiu*.

Numai că țările mediteraneene nu au aura Americii.

Însă datorită cărții lui Romulus Rusan, Egiptul este și azi pentru mine o țară știută - deși n-am pus piciorul acolo. Totuși îmi amintesc căldura permanentă, ca o ușoară stare de drog, mirosurile, o pletoară de oameni pendulind între sfera serviciilor și cerșetoriei agredind turiștii, drumul la piramide, felahul proiectat pe istoria Egiptului antic și multe alte scene.

Memoria cititorului reface compoziția cărților (dilatând unele episoade, ștergând altele), și colorează întregul cu o altă subiectivitate, cu o altă experiență de viață. În fața acestui gen de „rapt”, autorul nu mai are nici un *copy-right* care să-l apere. Dacă Romulus Rusan va protesta că Egiptul său este altul decât cel pe care l-a păstrat memoria mea, eu o să dau, nepăsătoare, din umeri. Dar orice punct de întâlnire dintre ele este un ciștig pentru o lume provincializată prin izolare și neinformație premeditată, așa cum a fost - și în parte a rămas - România.

La vremea aceea însă (anii '88-'89) eu am primit cu reticență îndemnul lui Romulus Rusan. Călătoriile mele nu erau multe și erau tirzii. Leșisem din țară la 38 de ani, după ce devenisem membră *Ununii Scriitorilor*, într-un moment când deja mă resemnasem că voi muri, ca și părinții mei, fără să fi ieșit din țară: ceea ce pare incredibil pentru copiii de școală care învață geografia lumii.

Și ce-ăș fi avut de scris? Întîlnirile interesante în exil erau inavutabile la ora aceea. Dar mai ales eu situam foarte sus, într-o ierarhie la fel de strictă ca cea militară, romanul, apoi proza (mai puțin cea fantastică). Însemnările, din țară ori din străinătate, aveau pentru mine doar o utilitate teoretică: să le atribui, prelucrate, cine știe cînd, cine știe cărui personaj. Jurnalele de toate tipurile - în jurul lumii ori în jurul camerei - îmi păreau pierdere de vreme pentru un prozator responsabil. Citisem cu interes pasionat jurnale în timpul cînd lucram la *Dimineața pierdută* - ale unor anonimi sau celebriități, de la Maioreșcu la Marghiloman - dar opinia despre ele rămăsese aceeași.

După toți acești ani, ultimii 10-15 ani, cînd, pentru mine, realitatea a devenit alif de fascinantă încît (deocamdată) ficțiunea (a mea, a altora) nu poate să o concureze, iar romanul deține în continuare supremația teoretică, dar mă ispășește mai puțin decît emisiunea de știri ori o carte non-ficțională despre prezentul sau trecutul apropiat, atitudinea mea față de orice memorialistică s-a topit în confuzie.

În copilărie și adolescență am fost obsedată că mie n-o să mi se întîmple niciodată ceva deosebit. De la un moment dat, însă, mi-am dat seama că am fost „aleasă” de destin să fiu martora unor întîmplări care ar putea hrăni un epic tensionat. Sint conștientă, însă, că

multora dintre noi li s-au întîmplat lucruri extraordinare, în bine, ca și în rău, în acești ultimi ani ciudați. Voi face ceva „din ele”? Imi pun din cînd în cînd întrebarea cu o inexplicabilă nepăsare. Sint conștientă că nu ocup, totuși, nici ca martor al evenimentelor și, cu alif mai puțin, ca participant, prima linie.

Sint incapabilă de disciplina unui jurnal zilnic. Mă plictisește să povestesc

Wall Street, capitala financiară a lumii

ce a spus fiecare, unde și cînd l-am întîlnit - pentru că așa sint multe jurnale de scriitori. Ele dau firilor răzbuunătoare ocazia „să-și toarne” contemporanii nu la posteritatea rece, ci tot la contemporanii aprinși. Unii dintre ei - Paul Goma rămîne cel mai clar exemplu - mai și distorsionează, ficționează etc., fără nici un scrupul al adevărului, cu modelul subconștient al delatunții care a făcut ravagii în lumea românească. Dacă despre oameni nu-mi vine să povestesc, iar descrierile de toate felurile le-am considerat plictisitoare și le-am sărit cit am putut pe vremea cînd aveam în singe boala cititului, ce mai rămîne de scris? Nu știu.

Capitala românilor

Înainte de '89 cărțile de călătorie înlocuiau, chiar dacă cu alif gust, călătoria adevărată. Dar ce rost mai pot avea astfel de însemnări acum, cînd atîta lume se mișcă în toate părțile - care legal, care ilegal?

Iar America a devenit (și pentru români) capitala adevărată. Lumea românească sedentară, greu adaptabilă, migrează, totuși, de cîteva decenii: de la sat la oraș, din orașele de provincie spre București, elitele vechi și noi spre Vest - cine poate, în America. În anii '70-'80 se pleca din cauze politice, economice, dar și pentru speranța de a-ți regăsi dincolo cercul de prieteni și statutul social. De fapt începea o altă viață, foarte dură, un purgatoriu al nevrozelor de adaptare care au lăsat în psihicul celor plecați traume poate la fel de mari ca și cele lăuate de obsesia *Securității*.

Nu era însă doar obsesie, era de multe ori o realitate, *DIE* a lucrat cu spor la dezbinarea fostului exil și a plantat nenumărate „cirtite”; trebuie să-și fi spus cuvîntul și colaboraționismul „de masă”. În ipoteza că termenul este exact. Emigrația denumită azi „diaspora” are mai multe straturi, începînd cu primul, politic, anticomunist și terminînd cu ultimele, tot mai economice. Dar eu îmi amintesc mereu o frază a lui Virgil Ierunca: „Nu există exil, există exilați”.

America este însă și o țintă frecventă a oficialilor români. Onorurile cu care a fost primit Ceaușescu nu au fost și nu au șanse de a fi egalele curînd. După ce a pledat pentru ca PNȚCD, cîștigătorul alegerilor din 1946, să intre la închiisoare, fostul redactor-șef al *Scintei*, Silviu Brucan, a devenit ambasador al României la ONU, creînd acolo senzație prin cîit de închistat comunist era. Faptul că mai tirziu circula liber între Washington și Moscova într-o lume izolată, cel mult cu voiaje turistice, fără contacte în instituții, l-a putut conferi mai tirziu față de români aura occidentalismului, chiar a americanismului. Cîit de lipsite de interes real au fost prezențele sale publice, chiar și imediat după '90, cînd își adjudecase și titlatura de disident, a rămas în memoria celor ce l-au ascultat; un text sever la adresa lui, semnat de Norman Manea, poate fi găsit în colecția de început a revistei 22. Voga de politolog a lui Silviu Brucan în România, faptul că la o emisiune audiată este lăsat să facă așa-zisele sale precizări politice continuă să fie în ochii celor informați - dinăuntru ca și de afară - o dovadă a anormalității stărilor din România. S-ar părea că are admiratori și în echipa de consilieri a președintelui Constantinescu!

După '90, spre America s-au îndreptat demnitari de toate rangurile. Cei din fostul FSN (și mai ales din PDSR) au calea cea mai bătută, pentru că au stat mulți ani la putere.

N-ar trebui să te miri însă dacă vei auzi persoane influente de la *Departamentul de Stat* cu o părere mai bună despre T. Meleşcanu decît avem noi, în țară. Eu am făcut această experiență în martie, cînd am fost la un seminar româno-american ținut la ambasada din Washington. Este sigur însă că tot în America vin și românii cu bani mulți (furați din România) pe care îi investesc în afaceri ca să obțină profit repede sau sigur. Sau pur și simplu ca să îi pună la adăpost: de pildă, unul a

venit și și-a cumpărat nu lanțuri de magazine, ca alții, ci chiar o insulă.

(Afacerea *Megapower*, care adună în jurul a milioane de dolari aruncați pe girină nune alif de sonore precum Petre Roman, Ion Ilescu, Theodor Stolojan, Anton Vătășescu, Florin Georgescu lângă ubicuul Robert Deutsch, este una dintre multele care ne-au adus acolo unde sintem azi: la criza financiară iminentă care neliniștește cercurile europene încă din vară. Criza a fost iar prognozată, acum cîteva zile, la seminarul ținînd de la Satu-Mare, pentru aprilie 1999 - Ilie Șerbănescu, fostul ministru al Reformei -, ori chiar februarie - Valentin Ionescu, fostul ministru al Privatizării.)

Spre America se îndreaptă însă și nenumărați bursieri români. Mulți lungesc bursă după bursă, ca să nu se mai întoarcă, așa cum fac și cei din Europa. Statutul de rezident, *green card*-ul nu sint ușor de obținut, dar nimeni nu-i împiedică să rămînă în America nici după ce nu mai au nici burse, nici vize. În această țară uriașă nu există buletine de identitate, te legitimezi cu permisul de conducere, poți să stai cîit vrei ilegal. Atîta doar că n-ai drept de muncă. Vezi lucră, dar la negru, plătit așadar mult mai prost pentru tine și mult mai convenabil pentru patronul tău. Este bine să nu fi bolnav, pentru că n-ai cum să ai asigurarea de sănătate. Mi s-a semnalat mizeria cu care se luptă tinerii români de bună calitate, aflați în această situație, dar nu știu dacă ei sint mulți, ori cazuri izolate. Și în martie, și acum, cînd am fost la seminarele organizate în cadrul *Women's Edition*, americani de origine română, de-acum înainte bine instalați, mi-au atras atenția să spun în țară adevărul: că America este o țară dură, nu cum se crede la noi, că se muncește mult, se concediază repede, cu zimbele prietenești pe buze, că pentru cei ajunși tirziu pensile sint insuficiente. De aceea doleanța oamenilor plecați ca să li se dea înapoi casele confiscate și nemulțumirea lor contra președintelui Constantinescu, votat în proporție de 90% (este drept că dintre toți românii din America numai cea 10.000 s-au prezentat la vot), este justificată: dacă ar primi casele, parte dintre românii de o anumită vîrstă s-ar întoarce acasă. Pensile, mici pentru America, sint confortabile în România.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la Banca Comercială Ion Tiriac - Sucursala Doamnei (menționînd CODUL SWIFT: CBTROBU);
(pentru dolari în contul 402400230030, pentru mărci în contul 402400230031, pentru franci francezi în contul 402400230035, pentru lire sterline în contul 402400230032, pentru franci elvețieni în contul 402400230033, pentru lire italiene în contul 402400230034) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonații cărora le stă în puțînă acest lucru ca plățile care se fac prin cec (nu virament) și se facă prin cecuri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin cecuri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa	80 \$	40 \$	20 \$
occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF

- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia

40 \$	20 \$	10 \$
-------	-------	-------

- SUA, Japonia, Australia:

100 \$	50 \$	25 \$
--------	-------	-------

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjuncț: RODICA PALADE
Publiciști comentarii: GABRIEL ANDRESCU
H.-R. PATAPIEVICI
Grafician: DAN PERJOVSKI

Contabil șef: ALINA CORBU
Șef dep. marketing/distributie: MIRCEA VLAD IONESCU
Șef dep. publicitate/proiecte: MIHAELA CUCU
Șef departament politic: IULIAN ANGHEL

Redacție: Răzvan Paul, Raluca Mărculescu (politică, cultură), Alice Taudor, Madalina Schiopu (social, cultură)
Difuzare, abonamente: Constantin Satalla, Alexandru Petrea
Secretariat: Alina Matei
Corectură, operare calculator: Rodica Toader, Mara Ștefan, Aurelian Crăciun, Cătălina Florea
Casierie: Mihaela Antonescu
Responsabil de număr: Alice Taudor

Rubrici

Comentariu politic: EMIL NUREȘTEANU, DAN PAVEL, RADU CĂLIN CRISTEA, I. BOGDAN LEFTER.
Comentariu economic: ILIE ȘERBĂNESCU
Sociologia comunismului: VLADIMIR TISMĂNEANU
Cronică literară: DAN C. MIHĂILESCU
Comentariu cultural: MAGDA CĂRNECI
Viață urbană: MARIANA CELĂȘ
Athive Secrete: CLAUDIU ȘERBĂNESCU
Cotidian și săptămânal: IRINA NICOLAU
„Intîmplări”: ALEX ȘTEFĂNESCU
Teatru: IRINA COROIU
Ecologie: N. RĂDULESCU DOBROGEA
PS (săptămîna pe scurt): ANDRADA BURDALESCU

Consiliul consultativ „22”:
SORIN ALEXANDRESCU, SORIN ANTOHI,
MIHNEA BERINDEI, ANA BIANDIANA,
ANDREI CORNEA, MIRCEA MARTIN,
ȘERBAN ORESCU, ȘERBAN PĂPĂCOȘTEA,
MIHAI ȘORA, VIADIMIR TISMĂNEANU,
ION VIANU

Tipărit la RH PRINTING SRL, Tehnoredacție computerizată: „22”
Redacție și administrație: București, Calea Victoriei 120.
Tel/Fax 311.22.08, 314.17.76;
e-mail: r22@r22.sfos.ro;
http://www.dntb.ro/r22/

Număr apărut cu sprijinul
Fundației pentru o Societate deschisă și
Fund for Central and East European Book Projects

ISSN-1220-5761